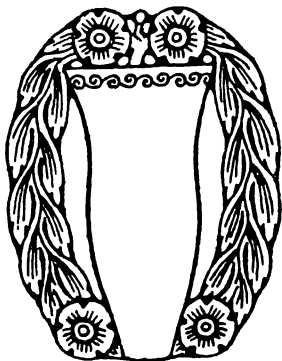

KRISTUS A CÍRKEV.

APOLOGETICKÉ PROMLUVY.

NAPSAL METHOD ZAVORAL,
OPAT STRAHOVSKÝ.

== VE PROSPĚCH VYŠŠÍHO DÍVČÍHO ==
GYMNASIA NA KRÁL. VINOHRADech.

CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHKUPECTVÍ
~~~~ GUSTAV FRANCL V PRAZE. ~~~~

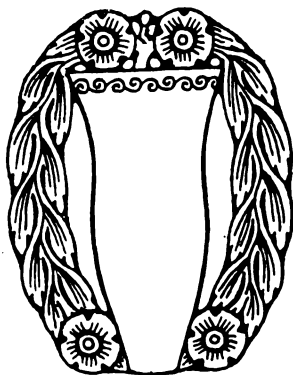
Cyrílo-Methodějské kníhkupectví Gustav Francí v Praze.

- Zavoral Meth., Křesťanská charita.** Tři promluvy opata —. 30 h.
— **Vírou ku štěstí.** Druhé vydání. . . . . 1 K 20 h.
- Bělina Jan, Maria v životě a ctnostech.** Jedenatřicet májových promluv, které na francouzském podkladě vzdělal —. . 1 K 70 h.
- **Nedělní kázání.** Dle Massy don Olimpia upravil —.
- a) **Cyklus vánoční.** . . . . . 1 K 20 h.
- b) **Cyklus velikonoční.** . . . . . 1 K.
- c) **Cyklus svatodušní.** . . . . . 1 K 80 h.
- Blažko František, Ježíš Kristus jest Syn Boží.** Postní kázání, kteráž činil —. . . . . 60 h.
- Brynych Eduard, První májová pobožnost na Král. Vyšehradě.**
Cena . . . . . 1 K.
- **Soustavná katechetická kázání.** Třetí vydání. 4 díly. Cena každého dílu . . . . . 3 K 20 h.
- **Soustavná liturgická kázání.** Druhé vydání. 3 díly. Díl I. 3 K 60 h, díl II. 3 K 20 h, díl III. 3 K 60 h.
- **Zachraň duši svou.** Dvě řady postních kázání. Druhé vydání. Cena . . . . . 1 K 20 h.
- Černohouz Jan Nep. a Frant., Encyklopedie obrazův,** obsahující připodobnění, podobenství, allegorie, bajky, paramythie a hádanky. Pro kazatele, katechety, učitele, vychovatele a vzdělance vůbec sebrali a upravili —. Tři díly. Snížená cena místo 30 K 90 h pouze . . . . . 20 K.
- **Encyklopedie příkladův z Pisma sv., z dějin Církve a z obecného života.** Pro kazatele a katechety sebral, upravil a sestavil —. Tři díly. Snížená cena místo 23 K 10 h pouze . . 14 K.
- **Sbírka historických příkladův z dějin slovanských, zvláště pak českých.** Kazatelům, katechetům, učitelům, vychovatelům a vzdělaným Čechům vůbec sebral a upravil —. 3 sv. 19 K 44 h.
- Černovský, Dr. Ferd. B., Adoro Te devote latens Deitas.**
Deset promluv o nejsv. Svátosti oltářní. . . . . 60 h.
- **Loquere, Domine, quia audit servus Tuus.** Exhorty studující mládeži. . . . . 2 K 80 h.
- Dąbrowski, Ks. Tomasz, emer. katecheta gymnasia ve Stanislavově, Nejdůležitější okamžiky z umučení Páně.** Řeči postní. Se svolením autorovým dle 4. vydání polského přeložil a kázání na Velký pátek připojil Jan Mottl. . . . . 90 h.
- Dąbrowski, Ks. Tomasz, Hlavní osoby z umučení Páně.** Řeči postní. Přeložil a kázání na Velký pátek připojil Jan Mottl. 90 h.

KRISTUS CÍRKEV.

APOLOGETICKÉ PROMLUVY.

NAPSAL METHOD ZAVORAL,
OPAT STRAHOVSKÝ.

VE PROSPĚCH VYŠŠÍHO DÍVČÍHO
GYMNASIA NA KR. VINOHRADĚCH.

CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHKUPECTVÍ
GUSTAV FRANCL V PRAZE.

„NIHIL OBSTAT“.

PRAGAE 13. MAII 1913.

Dr. ANT. PODLAHA,
CENSOR.

„IMPRIMATUR“.

PRAGAE 14. MAII 1913.

Dr. JOANNES SEDLÁK,
VICAR. GENERALIS.

† NORBERTUS SCHACHINGER,
ABBAS GENERALIS.

VEŠKERA PRÁVA VYHRAZENA. — TISKEM „UNIE“ V PRAZE.

Uveřejňuje tyto řeči, přál bych si vřele, aby se dostaly do mnohých rukou — ne tak pro myšlenky, jež sám jsem do nich vložil, jako pro ony, jež odjinud jsem čerpal. K prvním 9 řečem o Kristu užil jsem díla *Deplace*: „Jésus-Christ“, jenž sám však hlavní svoje důvody na *Lacordaire-ovi* založil. K řeči X. a XI. byl mi pramenem Mgr. *Bougaud*: „La religion et l'irreligion“. K řečem o Církvi vzal jsem osnovu a vůdčí myšlenky z *Gibier*: „Conférences aux hommes“ až na řeči XIII. a XIV., k nimž hlavní myšlenky vzaty z Mgr. *Bougaud* „L'Église“.

M. Z.

O CÍRKVI KATOLICKÉ.

Přežila se už víra katolická?

Přátelé drazí! Začnu řadu svých promluv otázkou, v době naší stejně přirozenou jako na výsost důležitou: Je víra v Boha, je víra v Ježíše Krista živa či mrtva — roste, či je v úpadku? Je to pravda, že církev katolická je už v rozkladu a dráha její, sice tisíciletá, sice bez odporu velkolepá a slavná, už přece u konce — či je drahou, jejíž konec zapadne až v samé věčnosti?

Otázky ty jsou tím zajímavější, že žijeme v době, v níž je vrcholem vzdělanosti, vrcholem duchaplnosti tvrditi, že dogmata, že články katolické víry jsou už nadobro odbyty, myslícího ducha nedůstojny, víra katolická že je už na smrt nemocná a v posledním tažení, a že se dá už s matematickou určitostí vypočísti doba a chvíle, kdy rozum lidský, zproštěný všech pout a zbavený všech hranic, vystrojí při světle vědy každé víře a každému náboženství neslavný pohřeb.

Přátelé moji. Co souditi o těchto smutných proctvích, o tomto tvrzení stejně pohrdavém jako smělém? Táži se vás, vy srdce věřící, ale táži se

především vás, kdo nevěříte jen vírou prostou, spíše srdcem než duchem, jako věřívají prosté ženy a děti, ale kdo máte víru mužnou, uvědomělou a z hlubin přesvědčení tryskající; vás se na to ptám, vy osvícení vyznavači Kristovi, kteří dovedete i bojovat i trpět na ochranu a za vítězství kříže Kristova!

Jsem jist, že jako já, i vy jste hluboce přesvědčeni, že se víra katolická nejen k smrti nechystá, ale že se v srdcích vyznavačů svých probouzí k plnějšimu a opravdovějšimu životu. Smrt nám předpovídají, a zatím, jen kdo věří, jen ten, jehož duše je plna nesmrtelných nadějí, a jehož srdce je plno obětavé a nadšené lásky, jen ten žije, jen ten jde ku předu a je schopen velkých, hrdinských činů; přátelé moji, v umírání a úpadkou jsou jen ti, jimž pochybnost podlamuje křídla, jen ti, jimž nevěra v Boha, nevěra v lidi a nevěra v sebe otravuje srdce a život.

Jaké důvody uvádějí nepřátelé víry na doklad, že se náboženství a jmenovitě katolické náboženství přežilo?

Nehodí prý se do naší doby, znechutilo prý se lidskému rozumu i lidskému srdci!

Tedy se znechutilo lidstvu a znelíbilo! Přátelé moji, jsem jist, že mnohý z vás při těchto slovech se bolestně zachvěl a oči jeho že se bezděky upialy k svatému kříži Ježíše Krista. Tam visí ta věčná Láska Boží, hlava její trním je zraněna, ruce i nohy její hřeby jsou probity, ba i samo to

božské srdce kopím je prohnáno — a přece — co lásky až dosud mluví z Kristových němých rtů a jaké velké, rekovné lásce učí Spasitel až dosud všechen svět! A ten Kristus že se opravdu lidstvu znechutil?

Vzpomeňte jen, čím byl vašemu dětství! Či spíše ptejte se svých matek, kdo je sílil, když se ve dlouhých, tichých nocích skláněly nad vaší kolébkou, v očích plno lásky i teskné úzkosti o vás, v nichž viděly dar boží i obraz boží! Co modliteb vroucích, jakými jen matka modliti se umí, létalo tehdy k nebesům za vaše zdraví i za budoucí vaše štěstí! A co obětí, jaké jen matka dovede přináseti, bylo přinášeno, jen aby více záře, více radosti a více štěstí svítilo vám na cestu životem. Ach, vy dobře víte, že k obětem těm sílila víra v Ježíše Krista srdce matky vaší, jež neviděla ve vás jen krev krve svojí a plod života svého, ale i duše Bohem stvořené a krví samého Boha vykoupené.

A když jste dospívali v léta jinošská a panen-ská, léta plná čarovných snů a tužeb, léta, v nichž mladé srdce všemu věří, všeho se naděje a vidí v sobě i kolem sebe jen zář a květy a radost — byl to opět Kristus, jenž tichým, božským hlasem k vašim duším hovořil, varoval, napomínal, nad každým hnutím vášně bděl a nad každým hnutím jejím i vítězit vám dával — a když jste přece chybili, ve zpovědnici vám milosrdně a dobrotivě odpouštěl.

Víra v Krista prý se znechutila — přátelé moji, jako by bylo tak lehko bez ní šťastně a vítězně vésti velký boj života, neklesnouti pod břemenem strastí, nezoufati ve chvíli neštěstí a především, jako by bylo možno čist a neposkvřněn projíti bahnem, do něhož nás trhá svět i vlastní vášně naše.

Znelíbila se víra — víra v Krista Ježíše a sv. Matku Jeho? Ty lide český, ty lide Marianský, tvého srdce i tvého svědomí se dovolávám — je tomu tak? Matka Boží, světlá Královna nebes, prý ti přestala býti nade vše drahou, tvé rty a srdce tvoje prý už jí nejásá vstříc den co den, při prvním úsvitu ranním i v tichém klidu večera radostným: „Zdrávas Maria“ — „Zdrávas Královno“!

Vše to prý se už znelíbilo: učení Kristovo, plné soucitu se vším, co po pomoci volá, co je ubohé, opuštěné a hříšné, učení, které posvěcuje i naše myšlenky a city, které zahanbuje pýchu a sklání se plno lásky k pokoře, učení, jež má balsám pro každou bolest, lék od každé rány a světlo pro každou temnotu, učení, jež hrůzu samé smrti dovedlo proměnit v blaživou naději na šťastné shledání — to že dnes je nesympatické a že se znechutilo?

Nuže, i kdyby tomu tak bylo — přátelé moji, dala by se z toho opravdu ukouti zbraň proti katolickému náboženství? Byl by to opravdu důkaz, že není božské?

Drazí moji, snad sami znáte několik lidí, jimž čas a jmění dovoluje konati daleké cesty. Všechno viděli a všude byli: vystoupili na vrcholy ledovců, pluli po vlnách jezer, znají všechny divy a krásy, jakými hýří příroda v jižních krajinách, a viděli i nádheru i hrůzy širého oceánu — a dnes — ptáte-li se jich dychtivě po zažitých dojmech a čekáte-li, s jakým nadšením je budou líčit — odбудou otázky vaše pohrdavým posunkem a k vašemu úžasu vám řeknou, že jim už všechno zevšednělo a se zprotivilo. Plyne z toho opravdu, že nebetyčné Alpy pozbyly svého majestátu, jezera že již nemají svého půvabu, arcidíla malířů a sochařů že nestojí už ani za pohled jediné proto, že nedovedou rozechvíti přesyceného srdce a blaseované, omrzelé duše? Či není spíše pravda, že i po stoletích ještě každá vnímavá duše rozjásá se radostí při pohledu na sněžné vrcholy horstva, na blankytnou hladinu jezer a tichým štěstím že se šířiti bude srdce její pod hvězdnatou nádhrou jižního nebe?

Drazí moji, většina z vás vyrostla v době, kdy vlastenecké nadšení plálo v otčině naší nejsilnějším, nejčistším žárem. Ve školách i v kruhu rodinném utvrzovali nás v přesvědčení, že upřímná láska k otčině je naší ctí i naší povinností zároveň. Dnes, drazí moji, už se leccos změnilo i v tomto ohledu. Sami jste už jistě byli svědky, jak mladé, chlapecké ještě rty pohrdlivě se usmály vašemu vlasteneckému horování, a zač naši velcí

mužové pracovali, trpěli i umírali, to že mnohé mladistvé duši dnes připadá předsudkem, dávno už zralým k odhození. A přece cítíme všicki v hlubinách srdcí svých, že milovat lid svůj, státi při něm věrně v dobách dobrých i zlých, hájiti práv jeho, i když to oběti stojí, zvedat jej z nízkosti nevědomosti, bídy a hříchu, osvěcovat ducha jeho světlem poznání, zažehovat srdce jeho láskou ke všemu, co je dobré a čisté, to že je úkolem, nad něž vyššího a vznešenějšího mysliti se nedá.

A konečně, jestliže vaše dítě, které jste vychovali s tak něžnou péčí, upadne do rukou zlých, uvěří-li lidem, kteří pošlapou v srdci jeho kde jaký květ, oloupí duši jeho o čistotu, jež dříve zářila tak čistým leskem z jeho očí a zušlechťovala všechny myšlenky jeho i řeči — ať přijdou pak a namlouvají vám, vy ubohé matky, že čistota srdce je zastaralým předsudkem, že přestala býti ctí a silou i krásou mladistvých duší, — vy v odpověď na to zapláčete nad ztraceným dítětem a zalomíte jen zoufale rukama.

A proto znova se ptám, přátelé moji, znechutila-li se svatá víra naše katolická už opravdu tisícům a tisícům duší v době naší, *kde je v tom důkaz proti svatosti její?* Kdo smí z toho souditi, že už jí netřeba ani k životu ani k spasení, že už nemá práva ukládati nám velké, svaté povinnosti k Bohu, lidem i nám samým, a že už nezalévá celými proudy milostí, proudy požehnaní a proudy svatých, čistých radostí každé srdce,

které se jí ochotně otvírá, jako se otvírá kalich lilie ranní rose.

Přátelé moji, znám boj nevěry proti církvi, trpím při pohledu na něj, jako trpíte i vy, ale i kdyby boj ten vzplanul ještě vášnivěji, i kdyby všechny moci světa se spolčily, aby konečně roztržily ty dva křehké kusy dřeva, z nichž byl utesán Kristův kříž, a kdyby nevěrecká věda všech prostředků se chopila, aby konečně a nadobro roztrhala svaté Evangelium, — nezmění tím ani dějin, ani lidského srdce!

Nevyvrátí faktu, že před devatenácti sty lety Kristus svěřil v zákoutí světa, v daleké a nepatrné zemi židovské dvanácti chudým rybářům símě víry, jež tito apoštolové rozhodili po všem světě a zalili krví srdcí svých; nevyvrátí toho faktu, že toto símě vzešlo v bohatou žeň a vykvetlo tisícerými květy dobroty, spravedlnosti a lásky. Ne, toho faktu nevyvrátí, jako nevymluví lidskému srdci, že trpět odevzdaně a umírat s nebeskými nadějemi je vrcholem všeho umění a jedinou zárukou vnitřního klidu, a tajemství toho umění že zjevil světu teprve Kalvářský kříž.

Přátelé moji, nelíbí-li se světu katolická víra dnes, *pomněte, že se nelíbila od samého počátku!*

Vzpomeňte jen, co se stalo, když se pohanskému světu zjevil kříž Kristův, ještě všecek rudý krví samého Boha.

Kdo přijal, kdo uvítal Evangelium Kristovo? Evangelium to zvěštovalo světu veliké *tajemství*

Lásky, lásky Boha k lidem a lásky lidí k sobě navzájem; jaký div, že tu a tam lidé chudí, lidé až dosud v ponížení a v povržení žijící naslouchali s utajeným dechem, a někteří z nich že pak opravdu přilnuli k Bohu lásky, jak jen vděčné srdce chudšasovo přilnouti umí.

To Evangelium hlásalo *bratrství a svobodu*, svobodu synů nebeského otce a bratrství lidí před Bohem sobě rovných; nedivím se, že aspoň ti, kdo pocítovali hanbu pout, aspoň ti, jež na čele pátil odznak otroctví a na jejichž šíjích tvrdě spočívala těžká noha pánů a tyranů, že se roztoužili po Bohu, jenž lámal okovy jejich, zvedal je z prachu a tiskl v duše jejich znamení synů Božích v království pravdy a svobody.

To Evangelium hlásalo *cudnost a čistotu*; pochopuji, že mnohé ušlechtilé srdce, jemuž se zhnušily kal a nízkost modloslužby, jež trpělo nevýslovně při pohledu na hýření vášní, přimklo se k Ježíši Kristu, hledajíc u Něho útočiště a ochrany.

A učení Kristovo přineslo konečně *světlo pravdy*, prozářilo všechny temnoty, rozptýlilo všechny pochybnosti a odpovědělo na všechny záhady lidského života tak jasně a určitě, jak jenom božská Pravda odpovídati umí; přirozeno tedy, že mnozí ušlechtilí duchové, kteří až dosud marně pravdy hledali, zvolili Krista svým učitelem a vůdcem.

Ale co lidé vzepřelo se proti Ježíši Kristu! A kteří lidé?

Především césar, ať již slul Tiberius či Nero, Mark Aurel či Dioklecián, všichni se stejnou krutostí a se stejnou vášnivostí začali ubíjeti Krista v Jeho učedlnících. Třásli se o svou moc, až otroci zvednou hlavy, až setřesou pouta, až duch svobody Boží zavane světem.

Kam césarové nedosáhli mečem, tam ubíjeli filosofové a pohanští kněží potupou a posměchem, hanebným podezříváním a ponižováním. V tisícerých hanopisech štváli luzu bohatou i chudou proti křesťanům, nebylo zločinu, z něhož jich nevinili, nebylo podlosti, již jim nepřičítali. Mohlo býti jinak? Pravda plná zjevila se světu; jakž se neměla lež filosofů třásti o svůj život? Pravý Bůh vcházel do srdcí lidských, jakž mohly obstáti pohanské modly, a jakž neměli začíti proti Kristu boj na život i smrt jejich služebníci?

Nebyli v boji tom sami; kde jaká vášeň spojila se s nimi, kde jaká náruživost podala jim ruku, aby již v samém zárodku ubita byla víra, jež měla vášně spoutat a srdce lidské z otroctví náruživostí vysvobodit.

Nedivte se pak, že i lid, otroctvím zesurovělý, znemravnělý a nevědomý, dal se strhnout, že jásal, když v cirku divoké šelmy trhaly v kusy křesťanské mučedlníky, a že provolával slávu césarovi, když dával křesťanské ženy a dívky věšeti na pranýř křížů a šibenic.

Přátelé moji, *necítíte, jak se vracíme k oněm dobám?* K čemu dospívá naše doba při vší své

vzdělanosti, to už činil před devatenácti sty lety Řím pohanský, Řím mravně zchátralý a do duše zkažený, Řím, jenž otrockou bázní zmíral u nohou Neronův a Kaligulův.

Má-li církev Boží dnes své protivníky, má-li naše vznešené náboženství zavilé nepřátele, znechutilo-li se opravdu mnohým a znelíbilo, ti protivníci a nepřátelé jsou podnes titíž, jako byli na samém počátku. Jako tehdy, ani dnes nesnese pýcha tajemství, jichž nedovede pochopit a v něž přece má vši duši svojí uvěřit; jako tehdy, i dnes vzepře se vášeň každému přikázání, které ji láme a poutá a bude nenáviděti učení, jež je ortelem jejím a její smrtí.

Přátelé moji, je vůbec možno, aby se všem těm lidem naše víra líbila? Vypověděla boj všem vášním lidským, pýše i lakotě, hněvu i závisti, nestřídmosti i nečistotě — je divu, že všechny ty vášně bojují proti ní? Divíte se časem, že naše katolická víra má tolik nepřátel — a přece spíše diviti bychom se měli, že jich nemá ještě víc! Vzpomeňme jen sami na sebe. Jak radostně jsme věřili v Ježíše Krista, jak se rády a ochotně spínaly k modlitbě naše ruce, jak milý byl nám chrám a svatostánek Boží, dokud naše srdce bylo čisté jako blankyt nebes, a dokud duše naše byla plna milosti Boží. Stačil však první těžký hřích, a již rázem otřesena byla všechna naše víra, ne že bychom byli našli důvody proti ní, ne že bychom byli poznali její lichost a prázdnotu, ale že

se hřích postavil mezi nás a mezi Boha a zastřel nám pohled k nebeským obzorům. Opakuji, nedivím se, že dnes tak jako před dvěma tisíci lety víra Kristova se nelíbí vášnivým srdcím a hříšným lidem.

Jen v něčem je rozdíl, přátelé moji, a to rozdíl nevýslovně bolestný. Dnes proti víře, a to hlavně a především proti víře katolické, nevystupují jen duše pyšné a srdce hříšná — ale i lidé jinak dobří a čestní, ba již celé massy lidu, poctivě a mozolně si vydělávajícího denní chléb, a to je zjev, v nějž budoucí doba snad nebude chtít ani uvěřiti. Nebude věřiti, že byly doby, kdy křesťanské náboženství, tak božské i lidské zároveň, tak vznešené i prosté spolu, mohlo se státi nepopulárním, a že se proti němu vášnivě bouřili a je nízce uráželi právě ti, kteří by mu nejvroucněji vděční býti měli. Dějiny příští nebudou chtít uvěřiti v tuto úžasnou zaslepenost, že právě slabí nenáviděli Krista, jenž je zvedl a vyvýšil, že vydědění pohrdli náboženstvím, jež jim dopomohlo k právům, a ti, kdo opuštění jsou a bez ochrany ve světě, že se bouří proti Otci svému, jenž je v nebesích. Těžce se jim jde životem, v starostech a úzkostech si vydělávají chléb vezdejší — a nenávidí Toho, jenž člověkem se stal, aby byl chud jako oni, aby trpěl jako oni, a aby za ně umřel v bolestech.

Ne, draží moji, nebude moci ani uvěřiti doba příští, že Bůh, z lásky v chudobě chléva narozený

a v potupě kříže umírající, rozpíná náruč k lidu, jenž trpí, a lid ten že Krista odmítá.

Přátelé moji, je v tom zaslepenost i zločin zároveň. Zaslepenost v lidu, jenž je sveden, ale zločin padá na duše těch, kdo lid svedli, padá na duše těch, kdo vyssávají lid, a jen proto otravují duši jeho nevěrou, aby neviděl a pro zášť k Bohu aby zapomněl, kdo jej ožebračuje hmotně i duševně. Vy to víte, přátelé moji, že v naší době všechn svět jako by byl opředen hanebným předivem lží proti Bohu a svaté Církvi Jeho. Nesvědomitý tisk v bahno posměchu trhá její věročlánky, falšuje její dějiny, podezřívá i nejčistší její úmysly, zneucťuje i její dobrodiní a veliké činy lásky, jen aby ubil v duši lidu všechnu úctu k ní a vznítíl nenávist a zášť. Daří se mu to, jsme toho všichni smutnými svědky; daří se mu to nejen u mužů, ale i u žen, i u matek, ba i u jejich dětí.

Ne, nelze to upříti, ale rovněž upříti se nedá, že aspoň část toho lidu svedeného začíná již uvažovati a začíná se lekati důsledků. O víru v Boha, o lásku k Ježíši Kristu a důvěru v Jeho Matku byli ožebračeni, modlitba umřela jim na rtech i v jejich srdcích, a za to vše jim náhradou zbyla jen zášť, která se v nich podpaluje znova a znova nejbídnějšími prostředky. Dnes už to lid začíná tušit, brzy to bude vědět a pak se zhrozí pomyšlení, koho nenáviděl, i pomyšlení, komu své osudy svěřil!

Co lid svedený zatím jen tuší, vy, drazí moji, vidíte už jasně. Dnes vám nikdo už toho pevného přesvědčení nevymluví, že útokem na sv. víru otrásá se zároveň i základy lidské společnosti i základy lidského štěstí. Mlčeli jste snad i vy dlouho ke všemu, mnozí z vás snad i dosti lhostejně přihlíželi k tomuto zápasu, ale dnes, kdy se útočí již přímo i na rodinný život, kdy se již zcela otevřeně hlásá, že Kristus i ze srdcí dětských má a musí býti vyrván, — zděsili jste se a vzepřeli. Dnešní přítomnost vaše na tomto posvátném místě je mi důkazem, že, přibýlo-li víře nepřátel, přibývá jí den ze dne i nadšených obhajců, řady jejich valem rostou, sdružují se a spolčují a hrdě se hlásí k sv. kříži. Nelze jinak; doba náboženské lhostejnosti, jež všechn náš veřejný i soukromý život otravovala hůře než zjevná nevěra, je dnes ta tam a přijde brzy čas, kdy všechn kulturní svět bude rozdělen jen na dva tábory, tábor nevěry a tábor živé, silné, nadšené víry.

O vás se nelekám, přátelé drazí, vím, že budete státi tam, kde vám státi káže vaše svědomí a vaše náboženské přesvědčení. Dbejte o to, aby řady vaše rostly; šíří-li nevěra zášť proti Bohu, šířte vy lásku k Němu ryzostí svých povah, čistotou svého smýšlení, dobrotou a soucitem s každým, kdo se soucitu vašeho dovolává. Tvrdí-li svět, že se mu svatá víra naše znechutila, dokazujte vy vším životem svým, že ji milujete vší vroucností svých duší. Amen.

II.

Lze víru nahraditi vědou?

Přátelé drazí! Náboženství prý se už přežilo, doba víry je prý už na sklonku. Odpověděl jsem na toto tvrzení dle svého nejlepšího přesvědčení. A dnes se táži: „Čím nahradíte náboženství?“ A slyším odpověď: *Vědou, vzdělaností*. Ta odpověď je nebezpečná — opři se jí, a vyhlásí tě za tmáře a zpátečníka, vypálí ti na čelo potupné znamení nepřítele světla a vědění. Co lidí se už té výtky polekalo a útočilo na víru jen proto, aby i oni byli připočtení k lidem vzdělaným, osvětovým a pokrokovým, třebaže úroveň vzdělanosti jejich je žalostně nízká.

A přece nesluší se lekat, přátelé moji, jde-li o Boží pravdu! Klidně a pevně smíme a musíme odpovídat: Ne, věda víry nenahradí, a vzdělanost k mravnímu, ctnostnému životu nestačí. Obojího je třeba, a kdo ubíjí víru v srdci lidském, prohřešuje se stejně jako ten, kdo nedopřeje lidskému duchu světla a poznání. Nenáviděti vědy dovede jen, kdo nikdy nepoznal čistých, vznešených radostí, jaké duchu lidskému připravuje vážné, opravdové studium, a nenáviděti víry dovede jen, komu domýšlivá pýcha nebo nízké smýšlení nikdy nedopřály okusiti božské její útěchy.

Přátelé moji, člověk je stvořen pro poznání pravdy a touží po ní všemi silami své duše. A nejen část její, ale všechnu ji chceme poznati, všech-

ny temnoty prozpytovati, všechna tajemství proniknout, všechna světla spatřit. Vzpomeňte jen, jaké sny plnívají tak mnohou mladistvou duši, po čem všem prahne! Vším, vším by si přála být, vrcholů poesie dostoupit, slávou umělců se ověnit, mocným slovem řečnickým zaněcovat duchy a opojovat davy. Z těch snů ji ovšem tvrdý život brzy vyburcuje, z ideálů jejích mizí jeden za druhým, ale lidstvo samo jde za nimi vytrvalým a úspěšným, vítězným krokem.

Veliký Bože, jaké zázraky už vykonány, jakých úžasných pokroků bylo už docíleno na poli vědy! Kdo by nežehnal těmto mužům, kteří obětují život, aby vnikli v taje přírody, aby odhalili její zákony, prozpytovali síly její a užili jich na prospěch a ku blahu lidstva? Kdo by nežehnal těm, kdo světlo vědy šíří pak světem a vyvádějí široké massy lidu na boží, světlý den poznání a vědění? Jestliže kdo, my Čechové jsme jim touto vděčností nejvíce povinni. Čím menší je náš počet, čím slabší naše síly, a čím více nepřátel kolem nás, čím více třeba, abychom vyzbrojeni byli vědomostmi na všech polích, ve všech oborech, a proto znova volám: Buďte požehnáni všichni, kdo šíříte toto světlo pravé vzdělanosti v našem lidu!

Ale jisto jest, že tato vzdělanost sama nestačí; co zjevuje a co poznati dává, ducha lidského neupokojí, touhy jeho nesou se neskonalé výše, a já právě v tom vidím všechnu velikost lidské duše.

Přátelé moji, kdybych byl poslední z posledních na tomto světě, nestačí mi přece jeho obzory, a opět kdybych duchem svým proniknouti dovedl v nejvyšší taje hvězdnatých světů i v nejhlubší propasti moří, v duši mé zbylo by přece na sta otázek, a já každou tou otázkou najednou ocitám se v říších, kamž světlo lidského vědění nikdy nepronikne, a jejichž tajemství samo nikdy neodhalí.

A přece jsou to otázky, na něž odpověď, jasnou a určitou odpověď najíti musím, nemá-li býti otráven všecken klid mého srdce, a nemá-li býti temno na mé životní cestě. Jsou to pravdy, jichž je duchu mému potřebí, jako je potřebí slunce mým očím a chleba mému tělu; vše ostatní je sice užitečno, vše ostatní dovede mi sice boj životní ulehčit nebo zpříjemnit, ale, nedovedu-li na tyto otázky odpověděti, všecken život pro mne pozbývá ceny i smyslu. Kdo jsem a odkud jsem? Jsem také jen tvorem, jako to ptáče, jež mi nad hlavou zpívá, jako ta muška, jež se v slunečním paprsku houpá? Namlouvají mi to sice, tvrdí a učí, že mezi mnou a zvířetem není žádného podstatného rozdílu, ale já cítím, jak se při jejich slovech vzpouzí a bouří všechna bytost moje, a rozum můj i cit můj že se vzpírá tomu uvěřit.

Jaký je tedy smysl lidského života a jaký je smysl lidské smrti? Co se tají za strašlivou temnotou, jež mi z hrobu zeje vstříc? A proč je v mých prsou onen strašlivý zápas mezi dobrem

a zlem, mezi svědomím a vášněmi? K čemu a proč trpím? Jak to, je-li Bůh a je-li Bůh ten Bohem spravedlivým, že ve světě vítězí ničemnost a klam, že násilí smí utlačovati slabost, hrubá síla že smí šlapat a ničit poctivá práva? Co mám souditi o sobě samém, co o Bohu, a co o mém poměru k Němu? Jak dojdu k Němu, jsem-li opravdu pro Boha stvořen? Ejhle otázky, jež jsem nazval chlebem lidské duše; ejhle pravdy, před nimiž všechny ostatní pravdy a všechno vědění lidské ustupuje do pozadí.

A podivno, přátelé drazí, právě lid prostý, právě lid chudý otázkami těmi zabývá se nejvíce, třeba o nich nedovedl filosoficky mluvit — vším životem svým, svou poctivostí, svou pílí, svou trpělivostí a svou obětavostí dokazuje, jak vážně nahlíží na lidský život a s jak vysokých hledisek a z jak vznešených pohnutek.

Zastřete mu pohled k nebesům, namluvte mu, že se mýlí, věří-li v Boha všemohoucího, že se mýlí, domnívá-li se, že Bůh slyší jeho modlitby, ví o jeho strastech, hledí naň pln otcovské lásky, jak vleče těžce, ale tak trpělivě a odhodlaně svůj kříž životní, — vymluvte mu víru v nesmrtelnost duše, v život za hrobem, ve šťastné shledání tam na věčnosti — a věřte mi, brzy se zhrozíte svého díla! Zhrozíte se, jakými temnotami jste najednou zastřeli zrak duše jeho, která dosud tak jasně viděla svůj původ a cíl — to jediné, co nyní

bude viděti, bude hořkost života, tíha kříže a strastí, marnost úsilí, urvat si také trochu toho štěstí, v němž vy jste se zrodili a v němž vy žijete, a v srdci jeho zrodí se zášť, jíž se na konec zděšíte i vy!

Bohatým lidem, lidem bez starostí o zítřek, žije se ovšem aspoň zdánlivě lehce bez těchto otázek; mají pro vše to snad jen úsměv, dokud život jejich je opravdu jen samá růže a samá zář. Ale i k nim smím plným právem zvolati: Braňte se jakkoli, ani vy těmito otázkám trvale uniknout nedovedete. Stačí jediný úder blesku do vašeho štěstí, stačí jediná rána, která zničí váš klid, stačí jediná bolest, jež se zahrýže do vašeho srdce — a už i vy, všicci ztrnulí a užaslí zvoláte bolestně: „Co jest lidský život?“ — A což jestliže se náhle před tebou otevře hrob, a ty tam složití musíš, co jsi miloval snad více nežli sebe, svou ženu, své dítě, svou matku — jaká hrůza projme tvou duši při pomyslení, že by všemu mělo býti konec — do té rakve, do té jámy hrobové že by navždy a na věky zapadnout mělo tolik krásy, tolik nevinnosti a tolik dobroty! Ne, drazí moji, neubráníme se těmto myšlenek; i proti vůli naší staví se tyto otázky před nás, kdykoli pocítíme trpkost života a kdykoli zklameme se v těch, jež jsme milovali — neubráníme se jich, kdykoli se nám lichost a prázdnota zjeví tam, kde jsme přilnuli vši duši svou. A kdybys i celým životem prošel bez těchto otázek, a bez těchto po-

chybností, kdybys i žil až na konec stále jen tím smutným, třeba pohodlným životem člověka, jenž nemá jiných cílů než požitek a rozkoš, buď jist, že přijde přece chvíle, kdy se ti otázky ony zjeví ve vší síle své i ve vší hrůze svojí. Když jindy ne, před svou smrtí jistě začneš zděšeným zrakem měřiti propast, která se před tebou otvírá, a z nitra tvé přirozenosti nesmrtelné vyrazí výkřik: Kam spěji, kam padám?

A proto opakuji, draží moji, a znova tvrdím: Člověk dychtí po světle plném, dychtí po poznání Boha, své duše, své povinnosti a svého určení. A věda sama světla toho nedá a dáti nemůže. Nepopírám tím velikosti její; jestliže kdo, já jistě patřím k těm, kdo s obdivem hledí k její výši. Jakž také nežasnout nad vědou, jež samy blesky nebes dovede upoutati ve svou službu a vykazovati jim cesty, po nichž se láme drtící jejich síla a mění se v ochotnou pomocnici lidské práce. Jakž nebýti naplněn obdivem nad vědou, která proniká až v nekonečné prostory nebes, odkrývá v nich vždy nové a nové světy, měří jejich nekonečné dálky, na vteřinu vyměřuje dráhy jejich a šíří obzory lidského ducha do nezměrných výší. A zrak její proniká až v nitro země, krok za krokem odkrývá její tajemství, vniká v úžaslý soulad jejich zákonů a zapřáhá ve jho její síly, aby připravila lidstvu hojnější chléb, bohatší úrodu a lehčí, snadnější práci. Jak netrnout údivem, když pod zrakem vědy kalná krůpěj vody mění se

v říši millionů a millionů bytostí, jež překvapují svojí nepatrností a ohromují zároveň svou mocí.

To všechno vím a radostně, nadšeně vzdávám hold lidskému duchu. Ale, přátelé moji, při všem úspěchu, při všem úžasném pokladě nabytých vědomostí, co jest ještě otázek nezodpověděných, co záhad nerozřešených i kolem nás i v našem vlastním těle! Co tu jevů, před nimiž věda umlká v rozpacích!

Nezná dosud tajemství přitažlivosti, jež udržuje hvězdy v nebeském prostoru. Nezná tajemství příbuznosti, jež k sobě víže částice těles. A nezná především tajemství života! Zrno obilní prozkoumala do nejmenších částí, vypočte vám všechny prvky, z nichž se to zrnko skládá, ale jak to, že toto nepatrné zrnko v půdě vzklíčí, zapustí kořínky, prorazí na povrch a vyrostе v bohatý, plný klas — toho vám věda nevysvětlí. Ano, drazí moji, hvězdné světy měří, blesky nebes schytává, ale nepatrné stéblo na mezi jí najednou dá tolik hádanek, že umlká a přiznat se musí, že odpovědi neví.

A co jevů jiných kolem nás i v nás, proti nimž je bez moci a beze zbraně! Co zmůže proti mrazům, jež za jedinou noc dovedou zničit všechny naděje, které tak bohatě kvetly v našich zahradách a polích? Co proti krupobitím, jež rázem v několika minutách dovedou ožebračit celé kraje? Co proti suchu, jež žhavým svým dechem ničí všečen život a na celá léta ničívá všečen blaho-

byt? Co proti otřesům země, jež jediným rázem jako domky z karet boří a kácejí, co celé věky s nadlidským úsilím stavěly? A co zmůže proti mnohým nemocem? Přátelé moji, nebyli jste sami už bolestnými svědky, jak stojí věda malomocna u lůžka bytosti, jež hyne a hyne? Svě všechno jmění byste byli dali, snad vlastní krve svojí byste byli nacedili, a přece nebylo možno dovolati se pomoci a naděje vám nemohl dáti nikdo.

A konečně — *kolikráte se věda mýlí!* Jak často odvolává, nač ještě včera přísahala, a jak často vidí klam a omyl tam, kde před nedávnem viděla plnou, zářivou pravdu. Ne, draží moji, při vši úctě, jíž věda zasluhuje, jisto je, že nevystačí ani na záhady života pozemského, že světlo její nedovede prozářiti ani všech temnot a všech zákonů světa hmotného.

A tato věda že by dovedla nahraditi víru, matné, slabé světlo její že by dovedlo zazářiti až v říše nadpozemské, až v propasti lidské duše, až v záhady lidského srdce, tato věda že by dovedla pochopiti a vysvětliti podstatu samého Boha? Věda mě naučí počítat, ale nenaučí mě dobře a spravedlivě žít; poví mi, z čeho se skládá mé tělo, spočte a zváží všechna těliska mé krve, pojmenuje mi kde jaký květ, popíše mi život a ústrojí kde jakého tvora, vyloží mi celou řadu přírodních zákonů, — ale *já zítra snad umru — a co pak?*

Proč tato smrt, když na životě lpím všemi si-

lami své duše? *A je pak konec?* I tehdy konec, šlapal-li jsem nohama kde jaké právo, zneuctíval-li jsem slovem i životem svým všechno, co jiným bylo svato, a proklíná-li mne za živa i při mé smrti na sta úst a na sta poctivých srdcí? Propasti země dovede věda změřiti, ví, co se dělo ve světě před tisíci a tisíci lety, ale pro bolest mé duše, pro utrpení srdce mého nenalézá ani slova útěchy. Nebeské dráhy vyměřila, dovede už předem na sta a na tisíce let předpověděti příchody a zjevy oběžnic, ale marně bych se jí ptal, je-li nad těmi hvězdami jiný ještě život, a po jakých cestách i já tohoto života dojdou.

Na to na vše ani neodpoví, a já přece cítím v samém nitru mém, že bez této odpovědi, odpovědi jasné, určité a skalopevné, nelze žít a jmenovitě že bez ní nelze žíti v bolestech a utrpení. Či ano — přátelé moji — moderní věda i na to odpovídá. Ptejte se jí plni úzkosti, ptejte se jí, jak se jen nešťastná duše dovede ptáti — a ona vám odpoví strašlivým, ledovým *ne!* Všechno vám popře, jsoucnost Boha, dobro i hřích, ctnost i nepravost, nesmrtelnost duše, shledání na věčnosti — všechno — protože to nedovede změřiti svým pozemským měřítkem a protože to nedovede obsáhnouti svým lidským rozumem. A jde s tím svým popíráním všude, vyhledává dílny dělnické, kde pracuje lid, roztrpčený těžkostí své práce a hubeností svého výdělku; s tím strašlivým *ne* jde k mladým srdcím, v nichž vášně se bouří a netrpě-

livě hryžou na svých poutech; jde s popíráním svým do domácností, kde tíže života beztoho již ohrožuje vzájemnou lásku, kde denní starost tak jako tak již otravuje společný život, a jde s ním k boháčům, jimž jediné vzpomínka na Boha, vzpomínka na budoucí zodpovědnost dovede zabrániti, aby se nevrhli v kalné vlny rozkoší a neužívali světa bez ohledu na to, že kolem nich je na tisíce rukou prosebně sepiatých a na tisíce úst po soustu chleba hladovějících. A jde s tím svým popíráním už i k srdcím dětským, i v nich začíná už otravovati lásku k Bohu a dusiti slova modlitby na jejich rtech.

Tak, drazí moji, vypadá dnešní boj, jenž se ve jménu vědy vede proti Bohu, proti ukřižované Lásce boží a proti sv. Církvi její! Tvrdým popíráním nebo pustým posměchem se odpovídá na vše, co bylo až dosud zdrojem síly, zdrojem útěchy a zdrojem čestného, poctivého života. A snad to činí i mnohý, jehož vlastní matka z vědy lidské co živa nic nepoznala a znala jen vědu jedinou, vědu dobrého, křesťanského života. Snad by byla ani nedovedla říci, proč věří v Boha, proč miluje Ježíše Krista, tak jako by jistě nedovedla říci, proč dýše; ale to věděla, a to cítila, že, je-li v ní trochu dobra, trochu obětavosti a ctnosti, byla-li vždy silna proti vášním a silna proti hříchu, dovedla-li oddaně snášeti bolest a živiti ve svém srdci velké, nebeské naděje, jen této víře že z toho děkuje.

Přátelé moji, to všechno dnes se boří a kácí, to všechno dnes je pro posměch a na potupu a posměchem tím a potupou uráží se zbožný, křesťanský život ve jménu vědy! Jak ji snížili a jak ji zneuctili! Přátelé moji, všimli jste si někdy, čím vzdělávají široké vrstvy našeho lidu? Evangelium a modlitební knihu mu vyrvali z rukou — oboje prý je uvědomělého lidu nedůstojno — nuže, viděli jste, jaké knihy a jaké časopisy šíří mezi ním? Dá se domyslit, jaké budou konce?

Věda prý víru nahradí, vzdělanému národu prý víry netřeba. Nuže, drazí moji, pro vzdělání lidu i u nás jistě už bylo mnoho vykonáno; bylo nastavěno škol, natištěno knih, rozšířeno tisíce a tisíce časopisů; co soudíte o výsledku? Je lépe dnes v ohledu mravním a je lépe i v ohledu společenském a národním? Je život rodinný opravdu čistší, ušlechtlejší a šťastnější? Či není dnešní volání po rozvodu spíše důkazem, že ubylo manželům smyslu pro vzájemnou obětavost a shovívavost, a že stržen má býti svazek manželský se své svátostní výše na nízkou úroveň obchodní smlouvy, kterou bude směti zrušit každý chvilkový rozmar nebo dokonce nečistý plamen vzplanulé vášně?

A je náš život společenský a národní opravdu utěšenější? Či neslyšíte spíše odevšad stesků a žalob, že dnes není spolehnutí na dané slovo, nikdo že není ve veřejnosti jist své osobní cti, boj všech proti všem že se rozzuřil, a že veden bývá zbraněmi nejnižšími a nejpodlejšími? A jaký

je náš dorost, jaká je mládež naše? Sledujete, vy rodičové milí, co čtou vaše děti, o čem mluví a jak žijí? Jste skutečně přesvědčeni, že srdce jejich budou ušlechtilější, jejich poslušnost k vám radostnější, jejich láska něžnější, a všechno smýšlení jejich i všechen jejich život čistší, podaří-li se nevěře ubíti v jejich srdcích víru v Ježíše Krista, vychovati je dle jiných zásad a na jiném základě, než hlásal a učil Kristus? Nevyhýbejte se těmto otázkám; je čas, svrchovaný čas, abyste se nad nimi konečně vážně zamyslili, všechny důsledky jejich plně rozvážili a pak se rozhodli, pevně a nezvratně rozhodli.

Přátelé moji, dvojí pravdy svět nikdy nepopře; pravdy, že je možno býti zcela nevzdělaným, neuměti snad ani podepsati svoje jméno, ale míti přece jasný názor o lásce Boží, o svých povinnostech k Bohu a lidem a žítí poctivým, čestným životem. A že je možno míti vysoké vzdělání, a přece hověti nejnižším vášním, býti tvrdým a necitelným k chudině, vykořisťovati lidské slabosti a nevědomosti bezohledně k svému prospěchu a varovati se jen toho, co by přivedlo do styku s trestním zákonem.

Co z toho plyne, drazí moji? Snad že vzdělanost nemá ceny, školy že by se měly zavřít a tiskárny zbořit? Víím, urážejí nás tímto podezřením, metají církvi katolické nízkou urážku ve tvář, že nenávidí vzdělání a že chce lid udržovati v nevědomosti. Té církvi to vyčítají, jež první a jediná

zakládala školy, kdekoli hlásala Kristovo Evangelium, církvi, která v tichu svých klášterů zachránila celé poklady římské a řecké vzdělanosti před sveřepostí barbarů, církvi, již všechny staré university děkují svůj původ a svůj rozkvět — té církvi, pravím, která dosud v pohanských zemích je nejen hlasatelkou kříže, ale i šířitelkou osvěty. Církev katolická nepřitelem věd, nepřítelkyní umění — volá nevěra — a zatím naše katedrály, naše musea, naše obrazárny a naše knihovny — to vše byste musili zbořit, to vše zničit a spálit, abyste se zbavili svědků, již věčně budou svědčiti proti vám a protestovati proti tak úžasné křivdě. A svědčiti budou proti vám všichni národové křesťanští svou celou minulostí, výší svojí kultury, ušlechtilostí svého smýšlení a rozvojem svého ducha — a ani tehdy, kdy nevděkem oplatili církvi všechno, co pro ně učinila, i když odhodili víru v Ježíše Krista a odmítli Jeho Evangelium, nevyvrátí toho fakta, že, čím jsou, jen Kristem že se stali! Jejím jménem odmítám tuto urážku a jejím jménem smím volati k vám: Dbejte o to, přátelé moji, aby se vašim dětem dostalo vzdělání co nejplnějšího, starejte se o to, aby životní obzor jejich byl širší, dovednost jejich dokonalejší, přičiňte se a nelitujte žádných obětí, aby děti vědomostmi svými stály výše než vy. Má-li se jim snadněji jíti životem, je jim třeba vzdělání, ale, chcete-li zároveň, aby žili ctnostně, aby ve štěstí mravně nepoklesly: a v utrpení sobě nezoufaly, chcete-li, aby

dovedly čestně žít a šťastně a klidně umírat, je jim třeba víry. Přátelé moji, pravá věda a pravá víra nejsou nepřítelkyně, ale dvě sestry, obě z Boha vyšlé, a obě k Bohu vedoucí. Šťastný národ a šťastný jednatel, jemuž svítí obě zároveň na cestu životem! Amen.

III.

Potřeba mravního života.

Drazí moji! Vylíčil jsem vám včera, co souditi o tom, že by věda, že by vzdělanost dovedla nahraditi víru a náboženství. Přiznáte mi zajisté, že jsem vzdělanosti nijak nepodceňoval a že jsem jenom dle pravdy zjistil, kde končí hranice její, kam až proniknouti dovede její světlo, a co může býti předmětem jejího badání. Člověk nemá pouze rozum, má i svědomí i srdce i vůli, slovem má duši a k této duši až proniknouti, její touhy zkonejšiti, vůli její posíliti a city srdce jejího řídit a vésti — na to vzdělanost nestačí, k tomu je třeba světla a pomoci, jež není z tohoto světa, k tomu je potřeba náboženství. Přátelé moji, není jiné pomoci a není ve světě jiné autority, která by dovedla stanoviti jasný, určitý a nezvratný zákon mravní, bez něhož lidstvo nemůže žít, nemá-li se svojí výše klesnouti v propast nízkosti a hanby. Ale nestačí jen zákon stanoviti, je nutno zároveň i sílu dát, abychom zákon ten mohli plnit,

a na to opět nestačí všechno vědění lidské a všechny zákony lidské.

Přátelé moji, není důležitější otázky pro lidstvo i pro každého z nás, jako otázka: Jak se vystříhám hříchu, t. j. jak se vyhnu všemu, co je nízké, bídné a 'podlé, a jak bude mi možno žítí ctnostně, t. j. dychtiti po všem, co je čisté, šlechetné a dobré a konati to vším životem svým. Je nutno nejen znáti, co činiti mám a čeho se vystříhati, ale musím míti i síly a pomoci dosti, abych povinností svým dostál.

Přátelé moji, vy dobře víte, že my lidé jsme z dneška do zítřka, třebaže mládí tomu ani uvěřiti nechtělo, a třeba se při tom pomyšlení chvěla a bouřila všechna bytost naše. A smrt nepřichází pokaždé, až když všechny síly jsou nepřírozeně vyčerpány, až když plamen života dohořel do poslední jiskry; stačí kolikráte maličkost, stačí nachlazení, chybný krok, krůpěj krve, která do mozku nám vnikla, a muž v plné síle zmírá jako podřatý strom, dívka v rozkvětu mládí a krásy, jako požatý květ. Víím ovšem, že věda lékařská vede velký, hrdinský boj s nemocí a smrtí; hledím s obdivem a úctou k mužům, kteří mnohdy vlastní svůj život dávají v šanc, aby zjistili příčiny nemocí, uchránili nás nákazy, a vypukne-li nemoc přece, aby zlomili drtící její sílu. Kdo z vás kdy na lůžko byl upoután, jistě že žehnal dovedné, soucitné a dobrotivé ruce lékařově, která mírnila jeho bolesti, nahražovala pozbyté síly,

a bylo-li třeba, dnem i nocí byla činná u jeho lože. A přece na konec stává i lékař malomocen a bez rady u lůžka umírajícího, všechno vědění jeho, všechna obětavost a snaha jsou marny, a dnes nebo zítra nad každým z nás ti, kdož nás milují, vypuknou v pláč a zalomí rukama nad naši mrtvolou.

Jisto jest, že jednou zemřeme, že nás jednou nebude na tomto světě. Bude konec? Ne, draží moji, a stokráte ne! Smrt je začátkem a ne koncem, hrob je branou do života věčného a ne propastí, z níž není návratu, ne propastí, na jejímž dně je pouze hniloba a zoufalství. Popírají i to ve jménu vědy, ale nevěřím jim a jménem lidstva, jménem důstojnosti jeho i jménem Boha tuto nepravdu odmítám.

Duše má touží po věčnosti, a už proto je věčnost její kolébkou; duše má spěje k nekonečnu všemi silami svými a všemi touhami svými, svými smutky a bolestmi, svým zklamáním a radostí svou, svými oběťmi i svou láskou — každé hnutí její má cílem nekonečnost, a proto není z této země, je víc než nízkým prachem, je v ní a musí v ní býti dech boží, je duchem, který s nebe přišel a v říši nebes zas vrátiti se má.

Říkají nám sice, a to opět jménem vědy: Tisíce mrtvol měli jsme v rukou, tisíce jsme jich rozřezali pitevním nožem — ale duše lidské jsme v nich nikdy nenašli. Pošetilí! V mrtvém těle jste hle-

dali duše, v prázdné kleci jste hledali ptáctve, jež už dávno rozpialo duhová křídla a v nadzemských krajích pje píseň věčného života.

Chcete-li duši najít, nechejte mrtvol a jděte k živým lidem! Položte ruku na srdce své matky, když se na vás dívá pohledem, jakým se na vás po její smrti nikdo na světě už podívati nedovede. Položte ruku na srdce své ženy, když se u kolébky dítěte vašeho modlí k Bohu modlitbami, nad něž vroucnějších a vznešenějších nebesa nikdy neslyší. Tam hledejte duše, a bude vám zářiti vstříc z čistoty pohledů, mluvíti bude k vám ze slov plných lásky, a vy teprve pochopíte, teprve s úžasem uvidíte vznešenost lidské duše a porozumíte, že všecken svět nestačí křidlům jejím, a jediné věčnost že jest jí důstojna.

Ne, drazí moji, smrtí nebude konec. Nuže, *kde se po smrti octneme?* Budeme státi před svým Bohem, před věčným Soudcem svým. A v této chvíli, kdy se má rozhodnouti o vší věčnosti naší, kdy se má ukázati pravá cena všeho, co jsme kdy vykonali, čemu jsme svůj celý život věnovali, rcete, drazí, jaké otázky dá nám věčný Soudce náš? Bude se i On ptáti, jakými vědomostmi jsme obohatili svého ducha? Bude i On vážiti a sečítati knihy, které jsme četli nebo psali? Bude i On dbáti pyšně znějících, ale v tomto okamžiku tak žalostně marných a prázdných titulů našich? Přátelé drazí, nehledejte, prosím, v těchto slovech mých pohrdání vědou! Slyšeli jste včera, s jakým obdi-

vem jsem o ní mluvil, a Bůh je mi svědkem, že tento obdiv můj byl upřímný. Chci jenom říci, že Bůh souditi bude naše skutky a ne naše vlohy, že souditi bude, jak jsme žili, a ne, co jsme uměli a věděli. Ptáti se vás bude, byli-li jste dobrými syny, věrnými manžely, pečlivými rodiči, dobrými občany a dobrými křesťany. Ne na to se bude ptáti, jak hluboké bylo vaše vědění, ale jak hluboký byl váš soucit, jak nadšená byla víra vaše a jak účinná a milosrdná byla vaše láska. A buďte jisti, že před touto Spravedlností nestrannou a neomylnou zároveň, mnohý chudšas, mnohý dělník a mnohá služka, kteří poctivě, věrně a trpělivě plnili přikázání Boží a neuměli na světě nic jiného, než svou práci konat a Bohu radostně sloužit, obstojí čestněji a slavněji než leckterý učenec, jenž státi pak bude před Bohem s hlavou sice plnou úžasných vědomostí, ale s rukama prázdnýma a se srdcem prázdným. Tak, draží moji, zní pravda katolická! Je zakotvena na slově samého Boha, a kotví stejně pevně i ve zdravém úsudku lidském. Nesmírná většina lidstva dosud je svorna v přesvědčení, že ctnost má větší cenu, než všechno vědění, a že zachovávatí mravní zákony je životní podmínkou lidského řádu.

Přátelé moji, vás samých se v té věci dovolávám: zahledíte-li se na své děti, přemýšlíte-li, jakými cestami a jakými prostředky byste je vychovali v lidi řádné a čestné, rcete, necítíte, že by bylo přece jen málo vzdělati pouze jejich roz-

úm, ale že je třeba zároveň něčeho neskonale vyššího? Vzpomeňte si, jak jsem vás včera nadšeně vyzýval, abyste nešetřili obětí a nedbali nákladu, jde-li o to, vyzbrojiti je pro život všemi vědomostmi a postarati se, aby obstáli čestně v těžkém životním boji. Opakuji to dnes znovu, ale táži se zároveň: Co jim prospěje, naučí-li se číst, budou-li čísti jen špatné listy a nemravné knihy? Co by pomohlo, že umějí psát, zneužijí-li této dovednosti k ničemným, podlým činům? Co platno, umějí-li počítati, když toho zneužívají k podvodnému zisku, k vydírání chudiny, k bohatnutí na cizí škodu? Rcete, budete opravdu moci upřímně se radovati z jejich vzdělanosti, nebudou-li zároveň plni opravdové úcty k vám, radostné poslušnosti a upřímné oddanosti? A byť vynikali nadáním sebe větším, byť dovedli mistrně vládnouti štětcem, byť je svět slavil jako veliké básníky, co jim platno jejich nadání, když je staví do služby vášní a když je zneucfují, hovíce nízkým pudům surového davu. Co platna sláva, chybí-li poctivost, čestná mysl, soucitná láska a nezištnost? Co do vědění, jež není ozářeno diademem ctnosti, a co do umění, jež nepovznáší, ale v bahno a nízkost vrhá? Dovolávám se v tom vašich srdcí i vašeho rozumu; jsem jist, že rozum váš i srdce vaše mi přiznají, že plniti mravní zákon je povinností naprostou a nezbytnou.

A právě na to společnost lidská dnes jako by zapomínala. Je právem pyšna na slávu svého

umění a věd, pracuje horečně o zdokonalení lidské práce, vymýšlí nové a nové stroje, studuje nové a nové metody práce, zdokonaluje výrobky, otvírá nové a nové prameny příjmů, nezapomíná ani chudiny a šlechetně se snaží, aby hořkosti jí ubrala a tíži života jí ulehčila — ale, drazí moji, je tím opravdu dosti učiněno pro štěstí lidu, a nic jiného že byste nebyli povinni mu poskytnout? Zvýšiti blahobyt, ulehčiti starostem a zpříjemniti život že by mělo a mohlo zůstatí nejvyšším cílem lidstva? Nic že by nevážilo přemáhání nezřízených tužeb, duch sebezapření a obětavosti, posvátný oheň lásky všech obětí schopné, cudnost, která je podmínkou a pramenem i krásy i síly tělesné a přemáhání smyslnosti, která ničí všechny krásy duše, tak jako vyčerpává a ničí všechny síly těla? Mníte opravdu, že může národ býti silen, že může prospívati, že může dojíti cti a slávy, neproudí-li ctnost v jeho duši, tak jako proudí krev v jeho žilách?

Přátelé drazí, pamatujte si, že pro zdar a štěstí národa všecken pokrok hmotný a vědecký nevyváží jedině ctnosti, jedině mravní idey, jedině dobré myšlenky, jediného ušlechtilého citu, ba ani jediného slova lásky, jež dovede potěšit a posílit. Jestliže nedovedete šetřiti zákona mravního, znamená to nejen ztrátu spásy na věčnosti, ale i otrávení a zneuctění vašeho života rodinného, znamená to zesurování a znemravnění života veřejného, a běda národu, jenž takových konců dospěl!

Opakuji, je nutno plniti mravní zákon, ale, drazí moji, *je to snadno?* Je opravdu lehké vším životem svým vyhýbat se hříchu, bdíti nad svými myšlenkami, střežiti všech lnutí svého srdce a neuchýliti se od cesty práva a dobra? Ne, a opět ne! Nedocílíte toho žádnými zákony, nevystačí na to všechno vědění vaše, síla ke konání dobra musí prýštiti z jiných světů, než je ubohá naše země. A proč?

Především proto, že *náklonnost ke zlu je v nás i kolem nás*. Drazí moji! Nechci a nemohu se v tom dovolávatí vás samých; stojí vás tu přede mnou celé zástupy, a skoro nikoho z vás neznám ani dle jména, tím méně vím něco o vnitřním životě vašem; ale sebe znám, své vlastní nitro a svůj vlastní život, a pravím proto s plnou, a to bolestnou jistotou přesvědčení: Je v nás náklonnost k zlému; v srdcích našich, v hlubinách duší našich jsou skryti nepřátelé, číhají tam na vhodnou příležitost zlé a hříšné vášně. Stačí se zamysleti nad svou minulostí; přátelé moji, co bolestných vzpomínek, co smutných poblouzení, co poklesků i těžkých pádů, a to i tehdy, byla-li naše víra v Boha živá a upřímná, i tehdy, když jsme poctivě hleděli plniti povinnosti své a vyhýbali se všemu, co by nás snížilo v kal a nízkost hříchu. Je v nás náklonnost k hříchu a nejlepší a nejspravedlivější mezi námi jsou snad právě ti, kdož to cítí nejvíce a pláčí nad tím nejbolestněji. Přátelé moji, o sobě jsem nyní

mluvil, a přece vím, že jsem tím líčil i stav duší vašich a vyslovil jenom, co bolestně pociťujete i vy.

A zlo je kolem nás; vystupuje den ze dne směleji, odhazuje pomalu kde jakou masku, nestoudně odvrhuje i poslední závoj a pyšně a vítězně kráčí světem. Kde uslyšíte dnes na veřejnosti zásady Evangelia? Nezdá se spíše, jako by stránky jeho už dávno byly roztrhány, do všech čtyř úhlů světa rozhozeny, a na místo něho rozkoš v každé podobě, požitek za každou cenu, úspěch ať čímkoli dobytý byl jediným cílem a jedinou snahou všeho našeho života? Se všech stran se k nám volá: Užij, čeho se užítí dá, probij se životem bez ohledu na to, kolik lidí k zemi srazíš, hleď býti šťasten zde na světě, jak jen můžeš a jak jen dovedeš. Přátelé moji, slova ta nevyznívají na plano, sladkým jedem opojují a otravují nejen mladá srdce, ale vnikají už i v široké massy lidu, jako už dávno vnikly v kruhy bohatých a mocných, a z vás mi každý dosvědčí, kolikráte se i jemu zdálo, že je v tom opravdu vrchol moudrosti lidské, a pošetilcem že je každý, kdo jinak smýšlí.

Zlo je v nás i kolem nás — přátelé moji, — *nuže, co z toho plyne?* Jsme mu vydáni na milost a nemilost, je marno i pošetilo zároveň ubíjeti je v sobě i kolem sebe? Mají pravdu ti, kdo tvrdí, že nikdo z nás není za své činy zodpověden a trestati zlo že nikdo nemá práva? Mají pravdu, kdo snižují člověka na bezmocnou hříčku

vášní, ba tvrdí dokonce, že vyžítí se, jak jen kdo může a dovede, je plným právem každého člověka a pravou moudrostí životní? Přátelé moji, vím, že proti tomuto smutnému učení vzepře se ve vás, co je ve vás šlechetného a dobrého, a s vámi že protestovati bude proti němu vše, co velkého a vznešeného bylo v lidstvu vykonáno. Ne, my nejsme otroci zla, máme svobodu voliti mezi ním a dobrem, třeba že k zlému jsme více nakloněni. Ano, jsme svobodni v dobrém i ve zlém; svědkem je mi každý čestný muž, jenž by vyprávěti mohl, jak blaženým se cítil po každém šlechetném činu, a svědkem je mi i každý palčivý pocit studu, jemuž se na konec neubrání ani největší bídník. Jsme prý otroci vášní, nejsme prý zodpovědni za své činy, a zatím není národa, který by nevelebil ctnost a nepohrdal nepravostí, není národa, jenž by necítil nadšeného obdivu pro veliké činy lásky a necítil opovržení pro tvrdé sobectví.

A jste mi na svědectví vy všichni, drazí moji! Není tu nikoho mezi vámi, kdo by vzpomínati nemohl na dni plné záře a krásy, kdy se dovedl přemoci, potlačití nízké hnutí ve své duši a vykonati veliký čin sebezapření, dobroty nebo obětavosti. A byť snad jinak všechen život jeho byl jen nízkým životem člověka všedního, neznajícího vyšších snah a vyšších tužeb, člověka, jenž se dává slepě unášeti, kam jej žene požívavost a smyslnost, jediný takový den, jediný takový dobrý

skutek je nezvratným důkazem, že dovedeme přemoci svou hříšnou náklonnost, že dovedeme svobodně a dobrovolně voliti mezi dobrem a hříchem. Hlásati, že člověk nemá této velké svobody, tvrditi, že nemá zodpovědnosti za své činy ani před svým Bohem ani před světem a svým svědomím, znamená suižovati nás na úroveň zvířat, znamená ubíjeti v nás kde jaké ušlechtilé hnutí duše a otvírati dokořán brány všemu, co je v člověku nízkého a špatného.

Svobodnou vůli máme, přátelé moji; vím-li a znám-li, co je dobro a co je hřích, mohu volit mezi oběma; konám-li dobro, je to zásluhou, a činím-li zle, je to proviněním mým.

Ale ovšem ke zlu je vůle moje více nakloněna než k dobrému; to víme, bohužel, všichni. Celé dějiny lidstva jsou jediným důkazem, že člověk jen proto se bojí pravdy, protože se bojí dobra, protože se bojí povinností, jež dobro mu ukládá, bojů, jež by pro ně musil podstoupit, sebezapření, jež by si musil uložit.

Vizte děcko, zrozené z otce a matky, kteří oba jsou živým vtělením ctností; obklopili je všemožnou péčí, z mateřských úst neslyší než slova plná nebeské dobroty a čistoty, všechnen život otcův je zářivým příkladem života čestného a dobrého, — a přece co zlých náklonností je v něm, jak rychle vzplane hněvem, jak je vzdorovité, umíněné a nevděčné — a běda, nezasáhne-li pevná

ruka včas, aby zlomila jeho vzdory a potlačila nízké pudy jeho.

Přátelé moji, *v tom a jediné v tom, je všecken zdánlivý neúspěch Kristova Evangelia*. Nepřátelé naši se chlubí, že za nimi jde lid v celých masách, mládež že s jásotem přijímá jejich nauky, celé generace že už stojí v jejich řadách a Kristus že čím dále, tím více je opuštěn. Přátelé moji, může býti jinak? Ach, kdybychom i my začali mluvit s kazatelen řečí, jakou mluví oni, kdybychom i my raditi směli kde jaké vášni, aby nestrpěla žádných pout, aby zpřetrhala všechny uzdy, aby nedbala nikoho a ničeho, věřte mi, naše chrámy by brzy posluchače ani pojmout nedovedly. Ale my hlásáme Krista ukřižovaného, jenž k nám všechněm volá: „Kdo chceš přijíti za mnou, vezmi kříž svůj a následuj mne;“ hlásáme Evangelium, které přikazuje: Přemáhej se a odříkej, odpouštěj, i když se ti křivdí, vytrvej, byť srdce krvácelo, konej povinnost, byť svět pro tebe ani pohledu neměl, v Boha věř a Boha miluj, byť zdánlivě i Bůh sám tě byl opustil — divíte se pak, přátelé moji, že naše řeč připadá tvrdou, a jeho Kristovo že se zdá těžkým k nesnesení? Ti, kdo na vás, vy věrní ctitelé Kristovi, shůry hledí, ti, kdo pohrdají vaší vírou, vašimi modlitbami a vaší vytrvalostí v dobrém, netuší ani, jak vznešené mysli je k tomu třeba, jak rekovné zmužilosti a jak šlechetného srdce. Přátelé moji, mír, jenž plní zbožné srdce, byl vykoupen

obětmi, o jakých svět požitkářský ani tušení nemá, a jež plně oceniti dovede jen vševědoucí Bůh.

Drazí moji, plniti mravní zákon je povinností stejně velikou jako nesnadnou. Sami ze svých sil na ni nestačíme, a věda nemá ani cest, ani prostředků, aby pronikla až k naší duši, aby dovedla příkazy dávat i našemu srdci. Nuže, je ve světě moc, která by byla s úkol tak veliký, je ve světě autorita tak vážná, že by příkazům jejím lidstvo mohlo a chtělo se podrobovat? Vy znáte všichni tuto moc a znáte tuto autoritu; je to naše Církev svatá, Církev katolická, od Ježíše Krista založená a Duchem sv. řízená a osvěcovaná. Tato církev Boží má světla dost, aby dovedla ozařovati naše svědomí, a má síly dost, aby dovedla podepřítí slabou vůli naši, proměnití a posvětití všecken život náš a vlíti zároveň útěchu všem, jimž život křesťanský, život čestný a dobrý je znesnadňován hořkostmi a strastmi. To ukázat, o tom vás přesvědčit, bude předmětem ostatních promluv mých, přátelé drazí. Chci v nich pěti píseň chvály a díků této církvi, dnes tak hanobené, dnes tak nenáviděné, a přece církvi, již millionové a millionové děkují mír svých srdcí, sílu k dobru a především věčnou spásu svých duší. Dej Bůh, aby i vaše srdce zahořela k ní láskou, abyste, když tisícové a tisícové házejí kamením po této své Matce, vy se kolem ní shlukli s tím větší úctou a hájili jí, jak jen nadšená láska hájiti dovede. Potupí-li vás někdo za to, vzpomeňte si, koho po-

tupil svět neskonale víc! Na Kalvarii vás přece za to nevyvlekou, na kříž vás přece nepřibijí — nuže, sneste trochu té potupy, která je ctí, a nedbejte urážek, jež padají zpět na hlavy těch, kdo je pronesli. Naší silou zůstaň vědomí, že s námi je Bůh, a Ten je-li s námi, kdo proti nám? Amen.

IV.

Obsah mravního zákona.

Drazí přátelé! Ve včerejší promluvě zjistil jsem potřebu mravního zákona, a to zákona, jenž musí být jasný jako slunce, určitý a nezměnitelný jako pravda sama. Vyložil jsem vám, že člověk není sice otrokem hříchu, není vydán na milost a nemilost svým vášním, že sice má svobodnou vůli, která má i dovede voliti mezi dobrem a zlem, ale vůle ta že je k zlému nakloněna, a běda člověku, běda lidstvu, nebude-li nikoho, kdo by rozum jeho osvěcoval a slabou vůli jeho k dobru vybízel a sílil. Věda tohoto světla nedá, věda té síly nepropůjčí, a proto znova pravím, že hledati v ní náhrady za náboženství je osudným, smutným poblouzením. Je však na světě moc, a je na světě autorita, která jasně prozařuje všechny záhady života, která dovede hrdinskou silou nadchnouti, a mocí tou a autoritou tou je naše sv. Církev katolická.

Přátelé moji, s hrdou radostí jsem to včera vyslovil a s nadšením to dnes znova opakuji:

Je-li v srdcích našich pevný, určitý zákon mravní, máme-li jasný názor o svých povinnostech a máme-li i síly dost, povinnosti tyto věrně plnit, církvi křesťanské, církvi katolické z toho děkujeme. Co vědě lidské bylo a bude navždy nemožno, církev Boží konala a koná: proniká totiž až v samy duše lidské, proniká až v sama lidská svědomí a stanoví jim mravní zákon stejně určitý jako nezměnitelný a přísný.

A co je obsahem tohoto zákona? Miluj Boha a z lásky k Bohu miluj i bližního jako sebe sama. V tom, drazí moji, a jediné v tom, je plně a cele vyslovena všechna pravá mravnost. A je v tom zároveň vysloven i všechen rozdíl mezi mravností křesťanskou a mravními názory, jaké hlásá současná nevěra. Církev volá: Máš povinnosti k Bohu, stejně svaté a stejně přísné, jako jsou tvoje povinnosti k bližnímu i k sobě samému. A kdybys jinak sebe poctivěji plnil povinnosti svého stavu, kdybys byl sebe pečlivějším otcem, sebe něžnější chotí a matkou, kdybys byl pln soucitu s každou bídou, a ruka tvá kdyby rozsávala dobrodiní při každém kroku, neplníš-li, čím Bohu jsi povinen, nemáš-li pro Něj ani jediné vděčné vzpomínky, ani jediného slova díků a chvály, jestliže tvé srdce k Němu nikdy nezaletí na křídlech modlitby, věz, že se těžce prohřešuješ proti jedné z nejsvětějších svých povinností a zákona mravního že neplníš v tom, k čemu tě zavazuje nejprísněji. Bůh je Pánem tvým; stvořil tě, ve svých všemohoucích

rukou drží osudy tvoje, Jeho jsi a Jemu patříš každým dechem svým a každým úderem svého srdce — nuže — klaněti se Mu tedy máš, velebiti máš moc Jeho a slávu vším životem svým a každým činem svým. Bůh je dobrodincem tvým; vše, co máš, vše, co svým zoveš, Jeho je darem, a proto modliti se k Němu máš v soukromí i veřejně vroucími modlitbami díků, pokornými modlitbami prosby i hořkými slzami kajícího, jakými se modliti umí, kdo změřil a zvážil všechnu hrůzu hříchu.

A Bůh ten je Láska: nestačilo Mu mluvit k svému lidu jen za hřmění hromu a příšerného svitu blesků s hory Sinaje — Bůh náš se snížil až k chudobě jeslí, pokořil se až k potupě kříže, a poněvadž ani to vše nestačilo nekonečné lásce Jeho, v našich svatostáncích mešká pod nepatrnou způsobou chleba a čeká tam, až se po Něm roztouží některé srdce lidské, aby do něho vstoupil a svými milostmi je zaplavil. A proto máš i ty Jej milovati všemi silami svými, vši duší svou a vším srdcem svým.

Přátelé moji, cítíte, jak vznešený je mravní zákon, který takto mluví? Dovedete pochopiti, sotva že takové učení rozlehlo se světem, jak vysoko najednou stálo lidstvo, k jak světlým výšinám se vzneslo z hrůzy modloslužby, z otrocké nízkosti pohanství?

Člověk vírou, nadějí a láskou, člověk modlitbami svými, ctnostmi svými a oběťmi svými s ní-

kosti země zvedá se k zářivým říším nebes, a Bůh s trůnu nekonečné slávy své milostmi a požehnáním snáší se do jeho duše — člověk miluje Boha, a Bůh miluje člověka — toť, drazí moji, toť souhrn vši katolické víry, tím vyslovena všechna její krása, všechna útěcha její i všechny nebeské naděje její. Znova se ptám: Chápete všechnu vznešenost její?

A chápete-li ji, rcete, drazí, je možno mlčet, je možno nečinně přihlížet, je možno nebránit se i za cenu každé, sebe vyšší oběti, když nevěra popírá tento zákon mravní a volá: Není Boha a není povinností k Němu? Nemá prý povinností k Bohu *dítě*; je proto nerozumno učití děti modlitbám, je škodlivou zbytečností učití je základem víry, klásti do srdcí jejich sítě nebeských nadějí, rozžehovati jejich duše touhou po Bohu a láskou k Bohu.

Žádných povinností k Bohu prý nemá *rodina*, a proto pryč s vírou od rodinných krbů, pryč s ní z dílen a chatrčí, ve všech srdcích a na všech rtech musí umlknouti, má-li vzejíti lidstvu plný, zářivý den svobody a štěstí.

Vy to víte, drazí moji, že se tak mluví, a vy víte také, že se tak i jedná. Co už je lidí, kteří opravdu nemají už pro Boha ani jediné myšlenky, ani jediné vzpomínky, co je lidských rtů, které už celá léta k Němu nezavolaly ani jedinou modlitbou, a co je srdcí, která se už tak smutně dlouho k Němu nepovznesla ani jedinou touhou!

Nuže, přátelé moji, znáte-li život, přemýšlíte-li o něm — *je lépe tak?* Církev katolická svým mravním zákonem zvedla už celou řadu národů k výšinám kultury a svobody; jisto je, že, kde dosud není Evangelia, že tam dosud není ani vzdělanosti, ani volnosti — nuže, čím se smí a může pochlubiti nevěra?

Tisíce a tisíce lidí odtrhla od povinností k Bohu — nuže, smí právem říci, že je naučila tím svědomitěji plniti aspoň povinnosti k lidem? Ach, ano — rozhodila světem zvučná hesla, volá vítězně, že vzchází už den volnosti, rovnosti a bratrství, poněvadž starý Bůh už prý je svržen s trůnu, a náboženství je v posledním tažení. Den volnosti, den svobody, den bratrství! Tedy patrně den úcty ke každému přesvědčení, den plného práva i veřejně ctíti to a klaněti se tomu, co se mi zdá hodným úcty a pocty nejvyšší, tedy den lásky a soucitu s každým, ať jakéhokoli přesvědčení a jakéhokoli názoru. Drazí moji. Jestliže jste sledovali pozorně události ve Francii, pak jste tomuto dni moderní svobody jistě porozuměli plně a cele. Ve jménu svobody škrtnutím péra zbavili řeholníky a řeholnice jejich majetku, vyhnali je ze škol, vyhnali je i z chorobinců a nemocnic a sirotčinců, zevšad je vyhnali, kde dobrotivá jejich láska, nadlidská jejich obětavost byla trpícím a opuštěným jedinou útěchou. Nestačilo to; ještě pořád se jim zdáli nebezpečnými tito muži, tyto dívky, již z lásky ke Kristu obětovali lidské bídě

a lidské bolesti všechen život svůj. Vyhnali je tedy i z vlasti, vypověděli je za hranice, protože v zemi, která plné volnosti přeje kde jaké hanbě a kde jakému hříchu, pro lásku k bližnímu a pro čistotu srdce najednou nebylo místa.

S řeholníky učiněn počátek, ve jménu svobody šlo se dále. Dnes jsou už i biskupové a světští kněží vyhnáni ze svých příbytků, majetek církve byl prohlášen majetkem státu, samy kostely, jež zbožnost zbudovala a hluboká víra Bohu zasvětila, vyrvány byly církvi, a kněz, jenž bez dovolení policie odváží se tam přinést Bohu obět nejsvětější, je pokutován a je žalařován. Přátelé moji, to všechno ve jménu svobody, všechno ve jménu bratrství — a ani u nás — a to nejvíce bolí — vyjma listy v pravdě katolické — nebylo listu a nebylo časopisu, který by toto pusté násilí, toto do nebe volající bezpráví byl chtěl nebo směl odsouditi. Tak vypadá ta svoboda bez Ježíše Krista!

Je to bolestné, a přece, drazí, není a nemůže ani býti jinak. Kde není povinností k Bohu, jakž by mohly obstáti a na čem by mohly spočívat povinnosti k bližnímu? Nemám-li přesvědčení, že jsem za všechny činy svoje zodpověden vševědouce Bohu, heslo sebe zvučnější vyzní na plano, a člověk slepě řítiti se bude tam, kam jej požene vášeň nebo domnělý nějaký prospěch.

Proto církev katolická obrací napřed srdce naše k Bohu, učí nás lásce k Němu, učí svaté bázni

před Jeho tresty, neboť teprve pak, ale pak cele a plně pochopím přikázání Desatera, porozumím povinnostem, které ukládá, ctnostem, k nimž vede, i zlu i hříchu, před nimž varuje. A jen s takovým zákonem, který kotví na víře v Boha a plněn je z lásky k Bohu, smí a může církev vejíti ke krbům rodinným a přikazovati manželům věrnost, hlubokou a srdečnou lásku, trpělivost ve dnech bolesti, svornost a obětavost ve dnech zkoušky a důvěru v Boha ve chvílích štěstí i v hodinách utrpení. Teprve s takovým zákonem může se církev přiblížiti k mladému srdci a učiti je radostné poslušnosti, úctyplné lásce k rodičům, radostnému nadšení pro vše, co je čisté, a hrůze a hnusu nade vším, co je nízké. Jen tehdy může vejíti do chatrčí chudoby a učiti odevzdanosti a naději v Prozřetelnost, do dílen a továren a učiti pracující lid jeho právům i jeho velkým povinnostem, a jen tehdy smí s nadějí vkročiti i do paláců boháčů a zjeviti jim, co vznešenosti je v soucitném srdci a co velikosti v duši, jež podává pomocnou ruku kde jaké bídě a chvátá s úlevou ke každé bolesti.

A právě to je velkým, životním úkolem katolické Církve. Konala jej a koná až dosud, byť nevěra ji sebe více zneuctívala a zásluhy její sebe vášnivěji popírala. Na obranu její vyvstane vás na tisíce a milliony, a všichni, třeba ne ústy, ale vším životem svým svědčiti budete, že vše, co je ve vás dobrého, co v životě vašem bylo a je šlechetného a ušlechtilého, jen jí že děkujete,

která vás od malička učila Boha milovat a z lásky k Němu přikázání všechna poctivě zachovávat. A dosvědčíte také, že kdykoli jste klesli, kdykoli jste se něčeho dopustili, na co podnes vzpomínáte s bolestným studem, jen tehdy že se to stalo, když jste světu nebo svým vášním uvěřili více než církvi a jednali jinak, než jak vám jednati kázala.

Mravní zákon katolické církve je jasný a určitý; v duši, která jej pochopila, není temnot, svědomí, které se ho přidržuje, nezná rozporů a nejistoty. Ale, drazí moji, jasnost zákona ještě nestačí. Není na tom dosti, rozhodí-li církev světem myšlenky sebe zářivější, pravdy sebe určitější, musí zároveň pamatovati, do jakých srdcí padnou, jakým útokům budou vydány; nesmí zapomenout, že, kde jaký blud a kde jaká vášeň se spojí, aby je zkalily a porušily. Zákon ten musí proto býti žulově pevný, aby se o něj malomocně tříštily útoky sebe zuřivější; musí býti nezměnitelný a stejný pro všechna srdce, pro všechny věky, pro všechna místa. A v tom právě jeví se velikost církve v nejskvělejším lesku. Mluví k lidstvu už dva tisíce let, mluví ke všem národům a po všem světě šířím, a přece, co hlásala před dvěma tisíci lety v katakombách, čím posvěcovala srdce pohanů, čím ozařovala duše v středověku, beze změny a bez porušení káže i nám, hlásá to v nádherných světových katedrálách, káže to v chudičkých svatyních našeho venkova, a slova

její a příkazy její víží stejnou přísností a ve stejném rozměru vznešené lidi i chudé, učené i prosté. Církev protestuje proti tomu, aby ji kdo snižovati směl na pouhou služku vladařů a králů; protestuje proti domnění, že víry a náboženství je třeba jen chudému lidu, aby trpělivěji snášel svůj osud, aby svými stesky a svou nespokojeností nerušil klidu a bezstarostnosti tříd bohatých a mocných. Ne, drazí moji, církev se nedá snížit na jakýsi policejní prostředek, jímž by se massy lidu snadněji daly ovládati. Ale církev nelichotí ani davům — dnes, kdy před drtící jejich silou vše se chvěje a děsí, Církev bez bázně a beze strachu staví své Desatero lidu před oči, káže mu lásku k práci, varuje před každým násilím, prohlašuje nedotknutelnost poctivého majetku a zatracuje každý čin, kterým se ohrožuje bezpečnost životů nebo bezpečnost svědomí. A nedbá odporu, který se proto zvedá proti ní se všech stran. Nikdo nesmí vyčísti Církvi, že by kdy z bojácných ohledů lidských byla odvolala jediné jen z přikázání Desatera, že by byla trpěla a schvalovala jedinou aspoň vášeň, jedinou hříšnou choutku. Kolikráte to na ní chtěli mocní tohoto světa; kolikráte s napřaženým mečem, s připravenými pouty vynucovali na ní, aby slevila se svých zásad, aby učinila výjimku, ale slávou Církve katolické po všechny věky zůstane, že dovedla povždy odolati lichocením i hrozbám a že strpěla raději pronásledování, oželela raději ztráty celých říší a ce-

lých národů, než by byla porušila čistotu a ry-
zost svojí mravouky.

Přátelé moji, tak často se vytýká Církvi kato-
lické, jaké moci se domohla ve světě, jaké slávy,
jakého vlivu a jakého bohatství. Ano, je to pravda!
Když Církev vyšla konečně z katakomb na bílé
světlo svobody, všecka zmučená a k nevyslovení
chudá, nadšená láska věřícího lidu snášela po-
klady k jejím nohám a oděla zlatohlavem svatou
Matku svoji, odívanou dosud jen v krvavý plášť
mučednictví a pronásledování. Ale stejně je prav-
da, a dějiny to znova a znova dosvědčují, že kdy-
koli za to žádali v odvetu, aby udělala ústupek
nějaké vášni nebo bezpráví nějakému, Církev rá-
zem dovedla se zřící výhod, dovedla se zřící i svo-
body a znova vrátila se k okovům, které už toli-
kráte zmučily svaté ruce její. Francie je nám
toho novým důkazem: všichni biskupové opustili
tam svoje residence, na tisíce světských kněží
opustilo své příbytky, všeho se zřekli a zvolili
raději život plný odříkání a útrap, než by byli
svolili k něčemu, co sahá na sám kořen nábo-
ženského života.

Přátelé moji, dnes, v době zuřivého boje a
slepé nenávisti proti kříži, není ovšem pro tuto
hrdinou lásku francouzského kněžstva ještě po-
rozumění; i ve mnohých našich časopisech se o ní
psalo dokonce s posměchem, ale přijde doba, a
doba ta není daleká, kdy se všechn svět s obdi-
vem skloní před těmito reky, kteří volili raději

žebráckou hůl a žalář, než by se byli provinili proti Církvi svojí.

A proto volám k vám, přátelé moji, kteří milujete tuto církev svatou, k vám, kteří znáte vznešenost nauky její i vznešenost lásky její: Vzhůru srdce, mějte důvěru v budoucnost její i v konečné její vítězství. Chystají jí ovšem dnes pouta, ale církev katolická nebyla nikdy mocnější, než když v poutech byla; vlekou ji cestou křížovou, ale právě na této cestě nalézala vždycky nejvíce oddaných ctitelů a nadšených přívrženců; všeho ji chtějí zbavit, ale pravdy Boží jí nevezmou, o milost Boží ji neoloupí, a od Krista, hlavy její a kořene jejího, jí neodtrhnou. Proti ní bojují jen lidé, a s ní a za ni bojuje sám Bůh. — Kdož by z nás mohl býti v pochybnostech, kdo tedy na konec zvítězí?

Jasný, určitý a nezměnitelný je mravní zákon, který církev katolická hlásá; vytýkají jí to, nenávidí ji a pronásledují za to dnes, včera i zítra — a přece, drazí, dejme tedy tomu, že by církev udělala ústupky, že by začala hověti lidským vášním, že by na př. požitek a rozkoš prohlásila nejvyšším cílem života a cudnost a čistotu zastaralým předsudkem.

Co by se stalo? V první chvíli snad by to nevěra uvítala s jásotem, snad by najednou až do nebes vynášela umírněnost, moudrost a liberálnost Církve. Ale, přátelé moji, buďte jisti, kde jaké čestné srdce, kde jaká poctivá duše odvrátily by

se s pohrdáním od Církve, která si dala vytrhnout z rukou neposkvrněné desky zákona Božího, od Církve, která pro bídný prospěch, pro trochu pokoje, který je horší a zhoubnější než krvavé pronásledování, přestala býti nezdolnou hlídkou na hranicích dobra a zla. Získali bychom snad přátelství světa, ale obětovali bychom nezadatelná práva ctnosti, a tu jsem jist, že v týž den, kdy naše zbabělé a znesvěcené rty přestaly by velebit božská práva spravedlnosti, lásky a čistoty a neodvážily by se nazvati pravým jménem lež a křivdu, násilí a bezpráví, nestoudnost a prostopášnost, v týž den vy všichni, kteří dovedete milovati vše, co je svaté, a hrozíte se všeho, co je zlé a nízké, vy všichni byste pohrdli kněžstvem, které by pak bylo nehodno už k vám mluvit a nemělo by ani odvahy podívati se vám do očí! Nebojte se toho, nestane se to; celá minulost Církve i dnešní, bolestný sice a těžký, ale za to tak slavný a čestný boj ve Francii jsou vám toho důkazem. Jako je pravda, že až do konce světa bude Církev nenáviděna a proklínána každou vášní, každým hříchem a každou nízkostí, tak jistě je pravda, že ve svých rukou, po lidsku vzato tak slabých a bezbranných, ale milostí Kristovou tak silných a nezdolných, udrží zákon mravní bez poskvrny a bez úhony, zákon jasný jako boží slunce a určitý a nezměnitelný jako pravda sama.

Ach, nebojím se o budoucnost Církve; jménem Krista mluvím, který z blaženosti nebes se-

stoupil v údolí slz a hoře, jménem Krista, který chudobu si zvolil, všem srdcím čistým žehnal, všem kajícím duším odpouštěl a dobrořečil i těm, kteří Ho na kříž přibili; rcete, drazí, je možno, aby tolik lásky zůstalo bez odvěty, je možno, aby Kristu neletěla vstříc všechna srdce šlechetná a čistá? Nebojím se o budoucnost Církve; dokud bude kříž pníti mezi nebem a zemí, budou k němu přiklekati srdce kající, duše životem zklamané a na srdci církve katolické budou čerpati sílu a nadšení k mravnímu, čistému životu. Amen.

V.

Mravní obrození lidstva církví katolickou.

Přátelé drazí! Krok za krokem postupuji ve svém úmyslu ukázati vám, jak liché, jak vědomě a úmyslně nepravdivé je tvrzení, jako by doba náboženského cítění byla dobou dávno překonanou, a jako by bylo povinností kde jakého bystrého rozumu a kde jaké čestné duše ubíjeti v srdcích lidských i poslední paprsek víry i poslední jiskru lásky k Bohu. A poněvadž se boj ten vede v podstatě jen proti Církvi katolické, poněvadž jí především a jí téměř výlučně platí všechny rány, jen na ni namířeny jsou všechny útoky, a jen proti ní je soustředěna všechna zášť, s tím větším nadšením jsem začal pěti chválu její a dokazovati vám, že útočiti na ni znamená útočiti na samu

pravdu, útočiti na samo dobro a na sám základ lidského štěstí a lidské budoucnosti.

Dala lidstvu mravní zákon, jasný jako boží slunce, pevný a určitý jako sama pravda a spolu zákon nezměnitelný a neporušitelný. Co všechno podnikl svět, aby zviklal mravní zásady její, ale Církev dovedla odolati slibům i hrozbám, byla pevná jako ze žuly, když stála na vrcholu slávy a moci, a zůstává pevnou, i když ji pronásledují a ponižují.

Přátelé moji, přemýšlejte o tom, najdete v tom zas nový důkaz božského jejího původu a božského jejího poslání. Jaká by to také byla Církev, která by vyjednávala s každou vášní, s každým sobectvím a s každou silou a mocí? Řcete, jaká by to byla mravnost, která by se dala koupiti každým slibem a dala polekati každou vyhrůžkou? Ne, drazí moji, jen té Církvi věřím, která se neděsí ani cesty křížové, jen tam vidím Boha, kde z lásky k Bohu dovede se trpět, a musí-li to být, kde z lásky k Němu dovede se i umírat!

Nestačí však dáti světu, dáti svědomím lidským zákon sebe jasnější a sebe určitější; je nutno také vykázati se výsledky jeho; svět musí vidět, a to pln úžasu vidět, že zákonem tím dá se opravdu slavně proměnití všechen život lidský, a tisíceré dobré činy a ctnosti že jsou jeho nádherným ovocem.

Nuže, přátelé moji, právě v tom ohledu smím tvrditi s nadšeným přesvědčením, že, kdekoli Cír-

kev katolická se ujala, tam mravnost vzrostla, a kdekoli byla zničena a vypužena, že zničeny a přefaty byly i kořeny mravnosti.

Ne nadarmo ji zoveme svatou církví katolickou; zahleďte se jen na ni, prostudujte celé dějiny její, jaké tu zářivé činy, jaké tu hrdinské ctnosti, jaká tu nekonečná řada světců a světic vyšla z jejího lůna. Především řada mučedníků; od sv. Štěpána počínaje po plná tři sta let, co tu nevinné krve prolito, co životů utraceno, ale co také velkých, zářivých světců nebi získáno! Tři sta let se dávali ubíjeti lidé v nejstrašlivějších mukách jen proto, že milovali Ježíše Krista, že milovali čistotu srdce, že milovali pravdu více než svůj život. Toho fakta nikdo se světa neodstraní, těch listů z dějin Církve a z dějin lidstva nikdo nevytrhne, na nichž krví mučedníků na věčné věky je napsáno, k jaké hrdinné lásce, k jaké nadšené obětavosti dovedla Církev povznéstí slabá, sobecká srdce lidská — a to ne snad jen na chvíli, ne snad pouze na okamžik chvilkového vzplanutí, ale pro celá dlouhá staletí.

A když nastal konečně pokoj, tolikerou krví vykoupený, a když strom Církve sv. směl konečně svobodně zapouštěti kořeny, svobodně šířiti a rozkládati větve své, co nádherných květů vypučelo na něm, co šlechetných ctností uzrálo tam pod sluncem milosti Boží! Přátelé moji, četli jste někdy životy Svatých, zahleděli jste se někdy na tyto zářivé hvězdy na obloze Církve?

A kdokoli z vás je četl, zda netrnul úžasem, k jaké lásce, k jakému milosrdenství, k jaké čistotě a k jakému sebezapření dovede se povznéstí slabé srdce lidské, jakmile plně poznalo učení Církve svaté, a jakmile plně zatoužilo jíti za Kristem vším životem svým. Sv. František z Assisi, sv. Teresie, sv. Karel Boromejský, sv. Vincenc de Paula — jmenujte, draží, kteréhokoli světce, kteroukoli světici a rcete, mohla-li ctnost tak hrdinská, láska tak nadlidská zroditi se a vyrůstí jinde než na půdě katolické?

A zdají-li se vám tyto postavy příliš vznešenými, výšiny tyto příliš nedostupnými, zahleďte se kolem sebe a uvidíte činy lásky, nad nimiž užasnete, jakmile je oceníte v plné velikosti jejich. Draží moji, zamyslili jste se už někdy nad milosrdnou sestrou? Potkáváte ji časem, jak jde v prostém, řeholním šatě tiše a pokorně ulicí; vzpomněli jste kdy, kam jde nebo odkud přichází? Tato dívka probděla právě noc u lůžka nemocného, jehož snad včera ještě neznala ani dle jména; ovazovala rány člověka, jenž snad ještě včera neměl pro ni než posměšný pohled; nedbala nakažlivosti nemoci, nedbala hnusnosti vředů, tiše, s modlitbou v srdci a na rtech konala povinnost, k jaké by ji byla nedonutila žádná moc na světě, ale k jaké ji dovedla nadchnout, a to pro celý život nadchnout katolická Církev. A potkáváte časem řady dítek slepých, dítek hluchoněmých, dítek napolo blbých — a s nimi opět řeholní sestru,

kteřá těmto ubohým, trojnásob bídným a nešťastným bytostem zasvětila celý život svůj.

A proč? Ptali jste se už někdy na to? Pro slávu snad? Bože můj, kdo se zeptá kdy aspoň na její jméno, a kdo mimo tyto dítky, mimo tyto nemocné a trpící si na ni vůbec vděčně vzpomene? Ba, co potupných pohledů ji spíše stihá, když jde tiše a mlčky za svou povinností. Či to dělá pro dobré zaopatření? Přátelé moji, rukám tak pilným, pracovitosti tak neúnavné nebylo věru třeba hledati chleba v klášteře, kde přísné posty, železná kázeň a práce až do vysílení jest jejich údělem pro celý život. Zajděte si jen někdy na hřbitov Sester milosrdných, a vy ztrnete úžasem, co mladistvých životů tam předčasně do hrobu uloženo, protože pro lásku k trpícím nedovedly mysliti na sebe samy a šetřiti sil svých.

Ne, drazí moji, chcete-li pochopit tajemství této obětavosti, chcete-li porozuměti, jak to, že dívky mladé, dívky i z rodin bohatých a vznešených dovedou všeho se zříci a u lůžka cizí bolesti nalézti náhradu za všechny rozkoše a požitky světa, musíte hledat jiných pohnutek, nežli zná svět. Ptejte se řeholnice, z čeho čerpá sílu a ukáže vám s tichým úsměvem a vděčným pohledem na Kristův kříž; ptejte se jí, a ona v odpověď zvedne a zlíbá sv. růženec; ptejte se jí, a ona ukáže vám na zpovědnici, kde v kajících slzách odkládá zvolna kde jakou křehkost a kde jakou slabost a ukáže vám na svatostánek, z něhož se jí podává tělo Páně.

Kříž, růženec, zpovědnice a oltář, přátelé moji, co jiného je to než církev katolická, a proto se nedivte, že žádné jiné církvi se nezdařilo a nezdaří stvořiti aspoň jednu milosrdnou sestru!

Ba, chcete-li poznati posvěcující sílu katolické církve, netřeba vám ani vcházeti do ústavů milosrdenství, do domů nadlidské obětavosti a lásky — pod vašim vlastním krovem, ve vašich vlastních srdcích vykonala Církev pravé divy! Kde se věří v Ježíše Krista ne pouze ústy, ale i celým srdcem, kde se Mu slouží ne pouze slovy, ale i celým životem, tam také všechny povinnosti k Bohu i bližnímu konají se posud s radostným nadšením.

V rodinách takových dosud je svornost domovem, vzájemná úcta a láska tam dodává sil a nadšení k životu, zdvojuje každou chvíli radosti a oslazuje každou hodinu utrpení. Drazí moji, je-li tu mezi vámi někdo, komu už také život a okolí, ve kterém žil, zatemnily jasný obraz katolické církve, znetvořily božské rysy její tváře a snad i hořkostí a nenávistí k ní mu zaplavily srdce — měl-li vůbec rodiče zbožné, vyrostl-li opravdu v křesťanské domácnosti, ať vzpomíná, ať se zamyslí! Jak čestně dovedli žiti tito prostí lidé, jakou sílu měli při všech útrapách, jak k sobě lnuli v dobách dobrých i zlých, a jak ochotně by byli dali i život za sebe! Neučení byli, ale jak hluboko vnikalo každé jejich slovo v srdce dětí jejich, jak vážně dovedli varovat před každým hříšným činem a jak jistě a bezpečně do-

vedli vodit po cestě k ctnosti. Pracovat — a po práci ruce k modlitbě sepnout — o vezdejší chléb poctivě a pilně se starat, ale spasení duše své ani na chvíli s myslí nespustit — přátelé moji, vyššího názoru na život neznám a k názoru takovému dovede sílu dát jen pravá, hluboká víra.

Drazí moji, nerad bych slyšel výčitky od vás, že nadsazuji, že líčím život lidský i život Církve katolické v barvách příliš růžových a že nechci viděti stínů a skvrn. Doufám však, že ze slov mých vyciťujete všichni, že mluvím otevřeně a upřímně, a ti, kdo mne častěji mluvit slyšeli, dosvědčili by mi to jistojistě. Proto i nyní poctivě a bez obalu vyznávám, že i dějiny Církve, tak jako dějiny každého věřícího srdce, měly a mají své doby smutných poblouzení, doby žalostného úpadku, ba i doby bolestné, zahanbující mravní skleslosti.

Netřeba to tajit a nesmí se to tajit. Jako nikdo nemá práva trhati z dějin listy, plné zářivých, velkých činů katolické víry, tak ani my katolíci nemáme práva vytrhávati z nich smutné stránky, svědčící o dobách její pokleslosti a jejího zneuctění. Katolická církev měla slavnou řadu papežů světců a mučedníků, ale měla i své Alexandry VI., prožila i strašlivé doby, kdy dva, ba i tři papežové současně se domáhali práva na stolec sv. Petra. Církev naše měla své svaté císaře a krále, měla svaté Václavy, Ludvíky, Štěpány, ale měla i řadu panovníků, kteří zneužívali

jména jejího k ničemné vládě a ničemnému životu; měla nesčetný počet svatých biskupů a kněží, řeholníků a řeholnic, ale měla a má dosud i sluhy nehodné, kteří jí svým životem zasazují více ran, než jí zasaditi dovedli sami katané sekerou a mečem. Drazí moji, jak bych to všechno chtěl a mohl popírat? Jakž bych se mohl zdráhati i veřejně vyznat, že mně samému mnohdy tak těžko zákon Boží se plní a že často a ve mnohém jsem se proti němu prohřešil? A kdyby pravda bylo, že jen světec smí mluvit k věřícímu lidu ve jménu Božím, jakž bych já se směl odvážiti vystoupiti na toto místo a hlásati vám Evangelium nejsvětějšího Boha?

Ale, přátelé moji, co jiného z toho plyne, než že na dně našich srdcí, i když jsou posvěcena milostí Boží, i když jsou prozářena světlem víry, drímají přece zlé pudy a vášně, a má-li každý z nás v životě chvíle čestné a dobré, jistě vzpomínouti musí s bolestí i chvílí smutného poblouzení a klesnutí.

Ale to nemůže popříti ani nevěra, že člověk křesťan stojí mravně neskonale výše člověka pohana, jenž se klaněl Jovišovi a Venuši, člověka, jenž božskou poctu prokazoval tomu, co bylo jen nízkou vášní na božství povýšenou.

Církev katolická neubila hříchu v samém koření, protože nezrušila a zrušiti nemohla lidské svobody, ale slávou její pro všechny věky zůstane, že zvýšila úroveň veřejného svědomí. Víme

dobře, drazí moji, že naše velká města skrývají ve svých zdech mnohou hanbu a mnohý zločin, ale to, co možno bylo v pohanském Římě, dnes už není možno v žádné zemi, která alespoň dle jména zůstala křesťanskou; krutosti, jichž jása-
vým svědkem býval římský cirkus, hanebnosti, jež se veřejně páchaly v pohanských chrámech, a jež rouhavě byly zvány bohoslužbou, to vše by dnes vyrvalo výkřik úžasu a hnusu všemu vzdělanému světu a bylo by možno jen tam, kde křesťanství už do kořene bylo vyrváno ze srdcí a s ním i stud a čestnost a svědomí. Klesá-li mravnost, pak jenom tam, kde klesá víra; vrací-li se staré pohanství v názorech i životě, pak jenom tam, kde Krista už nejsou hodni a kde na jméno křesťanů už pozbyli práva.

Drazí moji, jistě jste se už mnohokráte zamyslili nad otázkou, jaká budoucnost čeká náš milý národ, obstojí-li uprostřed tolika nepřátel, uhájí-li si i pro další staletí svých práv i řeči své. Jisto jest, že budoucnost patří jen národům osvíceným s co největším vzděláním, vyzbrojeným vědomostmi všestrannými, národům vynikajícím v oboru věd a umění, silným hospodářsky a průmyslově, národům spravovaným moudrými zákony a řízeným vládami na výši doby stojícími. Bohu díky, národ náš chápe znenáhla tuto pravdu a obětuje bez váhání veliké sumy na vzdělání svých dětí, navazuje obchodní styky, učí se využítkovati pokroků v průmyslu, závodí čestně s jinými ná-

rody na poli věd, proslavuje se ve světě svým uměním, a třeba že je počtem sláb, znenáhla si vynucuje úctu i u svých protivníků. A přece neobstojí, nebude-li vynikati i životem mravním, nebude-li v něm ducha sebezapření, nebude-li v duši našeho lidu síly k ctnostem. Volá-li se: Vzdělání je třeba našemu lidu, připojují se k tomu vším nadšením srdce, jež miluje lid svůj a za jeho blaho a rozkvět denně Boha prosí — ale, přidává-li se k tomu: Pryč s vírou z jeho srdcí, pryč s náboženstvím z jeho rodin — pak protestuji proti tomu jménem téže lásky a zapřisáhám vás při vašem štěstí a při vaší budoucnosti: Vyvstaňte na obranu víry, která je mravnosti nejbezpečnějším a nejsilnějším pilířem!

Důkazy toho vidíte snad ve vlastní své rodině, ne-li ve vlastním svém srdci.

Pozorujte své dítě; bděli jste nad ním, jak jen láska umí bdíti; květ duše jeho rozvíjel se pod vaší ochranou a pod záštitou milosti Boží vždy čarovněji a nádherněji, čistota plála mu z očí svým rajským svitem, úcta k vám a vroucí, upřímná láska mluvila k srdci vašemu z každého jeho slova, a vy právem s radostnými nadějemi snívali jste o tom, čím vším to dítě bude vašemu stáří, jakou podporou, jakou útěchou a jakou radostí.

Stalo-li se jinak, jsou-li všechny ty naděje dnes udupány a zničeny, pláče-li někdo z vás dnes i nad svým dítětem i sám nad sebou — pak jistě

ne proto, že jeho dítě zůstalo Bohu věrno, pak věru ne proto, že plnilo věrně Boží přikázání, ale že se zpronevěřilo Bohu a že šlo cestami, na nichž umírá každá ctnost.

A důkazy vidíte, bohužel, kolem sebe při každém kroku. Jistá část našeho veřejného tisku píše o Církvi katolické, píše už i o samém Spasiteli tónem tak nízkým, se záští tak šílenou, že před dvaceti lety byl by to nikdo z nás ani za možné neměl; ale týž veřejný tisk píše dnes zároveň tak nestoudně, velebí nemravnost tak směle a nesvědomitě, že se toho děsí už kde jaký čestný člověk. Přátelé moji, jaká mládež může vyrůst v takovém ovzduší? Čeho se mohou nadíti rodiče, čeho se nadíti může vlast od mládeže, jejíž oči a jejíž duše otravovány jsou už v nejútlejším věku vším, co budí v lidském srdci nejnižší pudy a vášně? Přátelé drazí, boj proti Bohu mstí se vždy a jediné na nás; kámen, jímž k nebi míříme, padá vždycky zpět na naše hlavy, pamatujte si to pro celý život!

Hleďte, drazí: Katolická Církev učí náboženství, jehož odznakem je kříž, kříž krví zbrocený, ale kříž, u jehož paty učí se muž ne tvrdě vládnout, ale obětavě sloužit, přemáhat se, utlačovat v srdci každé zlé hnutí, kříž, jehož pohled povznáší k myšlenkám ušlechtilým a dobrým, k trpělivosti, která odpouští, k lásce, již obět je rozkoší, ke všem ctnostem, které jsou i základem i pramenem rodinného štěstí.

Naše Církev hlásá víru, jež uctívá Marii Pannu, dívku ideálně čistou, ženu mezi všemi ženami požehnanou a Matku nadlidsky velkou v lásce a utrpení; od této Panny přechistě učí se dívky cudnosti srdce, pokoře, která povznáší, zbožnosti, která posvěcuje; od této Matky přesvaté učily se vaše ženy, učily se matky naše onomu životu plnému dobroty a plnému obětavosti, za nějž jim děkovati, za nějž jim žehnati budeme, dokud paměť bude v našich hlavách a dokud vděčnost neumře v našich srdcích.

A Církev naše učí lásku, která s nebe sestoupila na zemi, aby sobecká srdce lidská prohřála svým svatým žářem, aby sbratřila všechny národy, spojila v jedno všechny lidi, překlenula všechny propasti a přelámala všechny okovy; lásce učí, která dává sílu k ctnostnému životu — a naplňuje hrůzou přede vším, co je nízké. Nuže — to vše když zavrhnete, popřete-li Krista, Marii Pannu, kříž i Evangelium, nebe i peklo, modlitbu i zpověď i nejvyšší Svátost Oltářní, — krátce, zapřete-li a odvrhnete víru katolickou, smíte čekat, smíte se nadít, že zachráníte všechno ono dobro, jež z ní vykvetlo? Strom porážíte a v nádherné ovoce jeho že byste chtěli pak doufat? Krista vyháníte od svých krbů, téhož Krista, jenž manželství vaše na svátost vyvýšil, sílu a čistotu lásky vaší svou milostí chrání, k trpělivosti a věrnosti vám síly dodává — a doufáte, že i pak váš rodinný život bude stejně šťastný a stejně ctnostný?

Nevěra vycitíuje lépe, že je to nemožno; ví, že bez velké víry v Boha těžko se manželům společně žije nejen v štěstí, ale i v utrpení, nejen v radostech, ale i v žalu, a proto chce uvolnit jejich svazek, chce porušit posvátný charakter křesťanského manželství, a volá po rozvodu. Jen tak dlouho mají pak manželé spolu žít, dokud se druh druhu nepřesytí, dokud druh druhu neomrzí — stane-li se tak, mají míti právo se rozejít a uzavřít svazek nový. Přátelé moji, je to opravdu pokrok k lepšímu? Necítíte, že je to snížení rodinného života, snížení a zneuctění ženy i muže a osud dítek v takových manželstvích zplozených že by byl přímo hrozný? Ani na tom nemá nevěra dost. Vy víte, co chystá, a já se vás táži před Bohem a na vaše svědomí: Mohli a chtěli byste dopustiti, aby Kristus byl vyhnán i ze srdcí vašich dětí, aby ve škole nesměly už slyšeti o Jeho lásce, o Jeho dobrotě, o tom, jak žehnal všem dobrým dětem a jakým zářivým příkladem jim byl? Či myslíte, že vaše slabé lidské ruce stačí na to, aby jich uchránily v bouřích života, v bouřích vášně a nebezpečí hříchu? A kdybyste jim dali vzdělání sebe větší a peněz kdybyste jim odkázali sebe více, přijdou chvíle, kdy vaše děti bolestně pocítí, to vše že je ničím, není-li s tím spojena hluboká víra a skalopevná důvěra v Boha.

Přátelé moji, mnohý z vás snad dosud lhostejně přihlížel k boji nevěry proti víře; lhostejně se díval, jak se všechen svět spojuje proti katolické

Církvi, ve všech zemích že bylo dáno heslo k úto-
ku a v boji tom že nevěře je vítána každá ruka,
byť sebe nectnější, a každá zbraň, byť sebe pod-
lejší. Žili jste snad dosud v domnění, že boj ten
platí jen kněžím, týká se jen řeholníků a řehol-
nic — a těch, jak zkušenost učí, nezastane se
nikdo ani z těch, kdo od nich nejvíce dobrodiní
přijali. Mýlili jste se, přátelé moji, v boji tom
jde o vás, jde o vaše rodiny, jde o vaše děti, jde
o vaši spásu. Strmí-li uprostřed města vysoká věž
a náhle se sesuje, na sta domů svým pádem po-
boří a na sta životů zmaří. Tak je i s křížem
Ježíše Krista. Pní vysoko mezi nebem a zemí —
podetněte jej a v brzku se zhrozíte, co vše jste
s ním podřáli a jaké hrozné trosky zbudou ko-
lem vás i ve vás! A proto znova volám: Vyvstaňte
na obranu sv. Církve své tak, jak mužům sluší;
chcete-li šťastni býti, nedejte kalit tento čistý pra-
men štěstí; chcete-li ctnostni být, nedopusťte, aby
ničen byl kořen, z něhož všechny ctnosti nádher-
nými květy vykvétají. Mlčeli jsme už dosti dlouho;
bylo by už věru na čase, abychom se nad tímto
svým mlčením zamyslili a zastyděli. Léta celá
jsme prožili v hříšné lhostejnosti; dej Bůh, aby
aspoň léta příští byla bohatší mužnými projevy
víry, šlechetnými činy lásky, nadšenými projevy
oddanosti k Bohu a sv. Církvi Jeho. Nevěra jí
chystá nové rány a nová ponížení — nuže, ať
aspoň naše srdce a naše rodiny jí uchystají tro-
chu radosti a trochu útěchy. Amen.

VI.

Je ku mravnosti třeba náboženství?

Přátelé moji, líčil jsem vám včera nádherné ovoce Církve katolické. Dovožoval jsem, že nedala lidstvu pouze mravního zákona na výsost jasného, zákona nejvyšší dokonalého, ale že za 19 století svého trvání může se vykáhati i výsledky, jakými žádné jiné náboženství pochlubiti se nemůže. Obrátil jsem zraky vaše k hvězdným říším nebes, abyste se zahleděli na skvělou řadu světců a světic, kteří věřili, čemu katolická Církev věřiti velí, konali, co konati káže, a vírou tou a činy těmi zasloužili si blaženosti rajske. Ukázal jsem vám, jaké činy lásky, jaké důkazy soucitu a milosrdenství budí dosud kolem vás i ve vás, k jak ušlechtilému životu, k jak čistým mravům a k jaké věrnosti v povolání dovede nadchnouti i lidi neučené, jichž veškerou moudrostí je hluboká víra v Ježíše Krista a jichž veškerou učeností je umět kráčet v Jeho stopách. Doložil jsem a znova to opakuji, že jste snad dosud nechápali dosahu boje proti Ježíši Kristu a církvi Jeho, že jste snad ani nevěděli, boj ten že platí i vám, v boji tom že jde o rodiny vaše, o děti vaše i všechno štěstí vaše. Dej Bůh, abyste mi byli porozuměli; jsem jist, že by pak rázem bylo vše jiné ve vašem životě soukromém i veřejném a Církvi sv. že by přibyla řada nadšených, statečných obránců.

Dnes mi jde o otázku jinou, otázku vysoce důležitou, která snad i vám už často plnila mysl: Je náboženství nezbytně potřebí, aby člověk dovedl mravně smýšlet a mravně žít? Což není dosti jiných pohnutek, stejně vydatných a stejně mocných, aby se jimi člověk dovedl udržeti na cestě spravedlnosti a dobra? Musím opravdu věřit v Boha, spínati k Němu ruce, volati k Němu o pomoc, či dokonce přijímati sv. svátosti, abych dovedl odolati hříchu a za všech okolností vyhýbati se všemu, co je nízké a hříšné? Což není dosti lidí, kteří už dávno odhodili, v co dříve snad věřili, a přece kdo jim smí vyčísti, že by nebyli řádnými občany, pečlivými otci, dobrými manžely a ušlechtilými lidmi? Přátelé moji, vyciťujete jistě, že tato otázka je vážná, že je nutno na ni odpověděti se vsí určitostí a upřímností.

Drazí moji, často jste již slyšeli, jak nízká byla mravní úroveň v dobách starého pohanství; jistě jste se už zachvěli kolikráte při pomyšlení, že tam otrokův život nebyl ničím, že bohoslužba byla jen nemravností státem schválenou a státem chráněnou, a sám život rodinný že byl mnohoženstvím zneuctěn a snížen. A přece by bylo křivdou, nepřiznati, že i v tomto smutném ovzduší vyrostli muži, na něž dosud hledíme s obdivem, lidé plní horoucí lásky k vlasti, lidé horlící v posvátném hněvu proti veřejné znemravnělosti, ženy, které raději volily smrt, než by byly strpěly zneuctění.

Pak přišel Kristus; Evangelium Jeho rozlétlo se světem, učení Jeho znenáhla proniklo srdce lidská, zákonodárství zvolilo si je svým základem a pramenem, a dějiny lidstva proniknuty byly jeho dechem i obsahem — jakž nemělo pak býti v mravním ohledu lépe, než bylo v temnotách pohan-ských a jakž neměly ctnosti bohatým květem vyrůstati i v duších, jež nepoznaly sice Kristova učení v plné jeho kráse, nehořely plnou k Němu láskou, ale přece už stály kříži Kristovu tak blízko, že zář s něho padající i na jejich životní cestu padala?

Přiznávám tedy a s radostí to dokonce tvrdím, že je dosti lidí, kteří nemilují sice Krista, ale přece čestně žijí, dosti že je srdcí, jež snad i nenávidí katolické Církve, ale poctivě v sobě dusí každou vášeň a každou zlou náruživost. Sami jistě znáte několik lidí takových: jsou plni soucitu s chudinou, pracují od rána do večera, aby zabezpečili chléb svým rodinám, jsou střídmi ve všech počtech, hledí být spravedliví ke každému, dovedou i odpouštěti křivdu utrpěnou a zapomenout na bezpráví na nich spáchaná — vše je v jejich srdcích, jen Bůh tam místa nemá. Každému dávají, co jeho jest, jen Bohu upírají Jeho práva. Jak to vysvětliti? Je tedy i mimo Církev boží možno žíti mravním životem?

Především, drazí moji, mějme na paměti, že vliv Církve sv. sahá dále, nežli tušíme, a Evangelium Kristovo že ozařuje duše lidské mocněji,

než samy vědí. Vejděte do světnice, jež byla vyhřáta silným, vydatným ohněm; hle, oheň už dávno vyhasl, ale vy posud cítíte příjemné, blahodárné jeho teplo. Tak je i s mnohými lidmi v ohledu náboženském. Víru v sobě udusili, a přece z ní žijí, a mravní teplo, jež provívá duši jejich a proniká všemi činy jejich, má pramenem svým a původem přece jen Kalvarský kříž. Plným právem smím tedy volati k veliké většině lidí nevěřících: Krista jste zavrhli, Církve Jeho nenávidíte, a přece vše, co ve vás a na vás je dobrého, jen Kristu a Jeho Církvi děkujete. Přestali jste vyslovovati jméno Ježíše Krista, nesvětíte už svátků Bohu zasvěcených, celou řadu let jste nepřijali už sv. svátostí, odvykli jste už dávno denní modlitbě, ale chtěj nechtěj, žijete pod Jeho vlivem, dýšete vzduch, jež On rozšířil, myslíte myšlenkami, jež On vám vnukl, a cítíte, jak On vás cítit naučil. Přátelé moji, v tom právě vidím veliké vítězství Kristovo a veliký úspěch katolické Církve. Ani tam, kde Bohu vypověděli boj na život a na smrt, neodvází se aspoň veřejně a zjevně potíratí vznešenou mravouku Jeho. Od té chvíle, co Kristus umřel, bude a zůstane láska k bližnímu věčným zákonem lidstva.

Tvrdí-li tedy nevěrec, že i bez víry v Krista je čestným mužem, dobrým otcem, řádným občanem, klame sebe sama více, než tušiti dovede. Žije z toho, v čem od malička vyrostl, co láska mateřská, co svědomitá píle učitele a kněze do jeho

srdce vložily, a tupí-li a nenávidí-li dnes Církve, ve které se zrodil a byl vychován, je v tom jen smutný, nepěkný nevděk. Je tedy možno nevěřit v Krista a přece žít mravně, ale jen potud, dokud poslední vzpomínky na Kristovo učení v srdci neumřely a dokud poslední jiskry milosti Boží v nich neuhasly. Naši nevěrci byli téměř všichni vychováni v křesťanských školách, v křesťanských domácnostech, většina z nich dokonce od zbožných, věřících matek — a proto znova tvrdím, co na nich je dobrého a čestného, Kristu za to děkují a svatému Jeho Evangeliu.

Odstraňte však kříž už i od dětských kolébek, zabraňte, aby víře v Ježíše Krista byly učeny vaše děti, umlčte slovo Jeho ve veřejnosti i v soukromí lidských rodin a lidských srdcí, a uvidíte brzy, jak úžasně nízkou klesne mravní úroveň.

Lidstvo až dosud bylo zvyklé v zákoně mravním vidět zákon samého Boha. Vyrůstalo a vychovávalo bylo v přesvědčení, že nad ním žije věčný Bůh, Bůh vševědoucí, jenž zrakem svým proniká srdce jeho i ledví, Bůh spravedlivý, jenž bohatě jednou odmění každou myšlenku dobrou a potrestá každé hříšné hnutí. Varovalo se hříchu, protože znalo nízkost jeho i hrůzu, vědělo, že Syn Boží sám musil se dáti ukřižovati, musil v hanbě a potupě umřít, aby spravedlnost Boží smířil. Lidstvo věřilo v život posmrtný, kde koruna slávy čeká všech spravedlivých a věčná muka jsou připravena všem nekajícím, zatvrzelým

srdcím. Z té víry žilo lidstvo až dosud — ubijte ji, čím ji nahradíte?

Snad mnohému z vás, drazí moji, bude známo z novin, že předseda francouzského ministerstva Briand zaslal učitelstvu francouzskému oběžník, ve kterém nařizuje: „Vyžeňte Ježíše Krista! Přišel čas, aby ve Francii i v srdcích dětských z kořene byla vytrhána stará víra, která své dílo už vykonala, a aby tam vniklo světlo volné myšlenky. Zahnali jsme už Ježíše Krista z armády, z námořnictva, ze škol, z nemocnic, ze sirotčinců i soudních síní, — musíme Jej nyní vyhnati i ze země!“

Nuže tedy, vyžeňte Ježíše Krista, — a co pak? Budeme přece i dále chtít, aby děti byly mravny a poslušny, aby měly k rodičům upřímnou úctu a srdečnou lásku, budeme i dále si přát, aby mládež neprohýřila svých sil v nízkých vášních, aby cudnost zůstala okrasou dívek a skromnost zůstala jejich ozdobou. Nebude přece ani potom možno, aby z rodin vymizela věrnost a obětavost, sebezapření a pracovitost; bude přec i nadále třeba, aby chráněno bylo právo slabých, aby soucitu a pomoci docházela chudoba a bolest — slovem, má-li lidstvo dále žít, nemá-li nastat boj všech proti všem, musí staré křesťanské ctnosti trvati v plné svojí síle.

Rcete upřímně, smíte se toho nadít? Co učiníte, abyste k nim dovedli nadchnout slabá srdce lidská, jakým jménem uložíte lidem povinnosti, jež do-

sud plnili z hluboké víry v Ježíše Krista? Kde jsou pohnutky dosti silné, aby nejen několik jednotlivců, ale aby celé národy, lidi bohaté i chudé, učené i prosté, starce i děti dovedly udržeti na cestě ctnosti? My víme přece z bolestné zkušenosti vlastní, že ani víra v Boha, ani strach před věčnými tresty nás mnohdy od hříchu neuchránil, jakmile vášně rozbouřila se v srdci — s čím přijdete vy? — Spoléháte se na lidské svědomí? Chraň mne Bůh, abych podceňoval jeho moc a jeho důležitost. Je zákonodárcem, který ukládá povinnosti a dává přísné zákony; je žalobcem, který hlasitě obviňuje provinilce; je svědkem, který vše vidí a nic nezapomíná; je soudcem, jenž vyslovuje ortel a jehož pravomoci nikdo se nevymkne — a je i katanem, který dovede trestat a mučit k nevyslovení. Kdo z nás neslyšel dosud jeho hlasu? Kdo z nás nepoznal čistých, rajských radostí, jakými svědomí dovedlo zaplaviti duši po každém dobrém činu, a kdo nezažil a nepocítil okamžiků bolestně trapných, kdy svědomí jeho hřmělo žalobami a výčitkami!

Ale, drazí moji, tím vším je svědomí jen v duši věřící! Bez víry v Boha, bez víry v nesmrtelnost duše čím je a čím může býti jeho hlas? Dosud jsme viděli v něm hlas samého Boha; dosud jsme se třásli při pomyslení, jak bude na věčnosti, až svědomí naše vystoupí jako žalobce a viniti nás bude ze všech našich poblouzení a hříchů — ale, není-li Boha, je-li víra v nebe dětskou

pošetilostí, a víra v peklo výmyslem kněží, pak i svědomí samo je pouhým předsudkem, a čím dříve udusím v sobě jeho hlas, tím rozumněji udělám a tím lépe. A hlas svědomí dá se opravdu ubíti, přátelé moji, vlastní zkušenost naše dovedla by o tom vyprávět. Jen při prvním poklesku se bouřívá, jen při prvních hříšných skutcích vás zaplavuje studem a výčitkami — nedbejte ho však, hřešte dále a pocítíte brzy, jak umlká, až ztichne docela. Pamatujte si, že svědomí mučí člověka výčitkami jen dotud, pokud je těch výčitek hoden, a proto pravím: Na svědomí nespolehejte, to žije v prsou lidských jen, pokud tam žije víra v Boha Soudce, v Boha Odplatitele, jen pokud tam žije radostná naděje v odplatu věčnou a spasitelný strach před věčnými tresty. Zahleďte se jen kolem sebe, pozorujte jen náš veřejný život. Ubylo v něm víry měrou až úžasnou, ale rcete, neubýlo zároveň stejnou měrou i svědomitosti? Byly by možny všechny ty nízké boje, vášnivé útoky, podpalování nenávisti všech proti všem, bylo by možno to nectné kramaření se vším, co hoví vášním a lichotí nízkým pudům, kdyby svědomí mluvilo k lidským duším dosud tak jasně a důrazně jako v době víry?

A neříkejte, že je nahradíte vědomím osobní cti a důstojnosti. Blahořečím všem, kdo toto vědomí upevňují už i v srdcích dětských; veliké, vznešené dílo koná každý, kdo je vede, aby se chránily všeho, co zneucťuje a v bahno trhá,

ale tvrdím s veškerou silou přesvědčení, že toto vědomí vlastní cti a důstojnosti jen tehdy odolá všemu hříchu a všemu pokušení, je-li opřeno o víru v Boha, vyrostlo-li v duši ve stínu kříže, je-li ozářeno světlem a je-li proniknuto silou sv. náboženství. Ó ano, přátelé moji, máme si býti vědomi své cti a důstojnosti; křesťanská duše tu povinnost nejlépe cítí. Nejsem tvorem jen ze dne na den; jsem člověk s duší nesmrtelnou, stvořenou v nekonečné lásce Boží, aby poznávala pravdu, chtěla a milovala dobro, s duší tak drahocennou, že pro ni a z lásky k ní neváhal Syn Boží sestoupiti s nebe a vypíti kalich hořkosti a utrpení až do dna, jen aby ji zachránil a spasil. A kdybych byl chudý k nevyslovení, ode všech opuštěn a ode všech zapomenut, Boha smím přece zváti svým Otcem, Syn Boží je mým Spasitelem a svým přesvatým tělem a drahocennou svou krví sytí mne a napájí, kdykoli po Něm zatoužím. Ejhle, drazí moji, důvody, proč věřící křesťan je dbalý své cti, proč se chrání všeho, co by jej mohlo zneuctíti a snížit. A nestačí-li časem přece ani tyto důvody, podlehně-li i on někdy pokušení hříchu, jak chcete, jak můžete doufat, že mu odolá mladé srdce, nebude-li této víry v něm? Vzpomene své cti, ano, ale většinou až bude pozdě, vzpomene jí, ale jen aby zaplakalo a rukama zalomilo. Vždyť dnes všechno kolem něho volá k němu, aby jí nedbalo, aby se jen bezstarostně a bezohledně vrhlo do všech požitků,

okusilo každé rozkoše — vyžít se, plně a cele vyžít že je a zůstane pravým uměním života, a vše ostatní že je starým, bláhovým předsudkem.

Vědomím lidské cti a důstojnosti chcete v mladé duši nahraditi všechnu tu sílu, kterou mu dosud dodávala víra a při tom nechcete anebo nedovedete zabrániti, aby se při každém kroku nesetkávala s přímou výzvou k životu požitkářskému a rozkošnickému. Co dnes mladá duše vidí, co slyší a co čte, boří v ní zvolna všechno, co až dosud ctíla a milovala a rozpoutává v ní a podpaluje, co až posud poctivě a ušlechtilě v sobě tlumila.

A co vám tedy zbude, čím byste udrželi a zvedli úroveň mravní? Slyším už předem vaši odpověď: Jmenujete jednak zákony, jednak hluboké, důkladné vzdělání. Zákony! Naše víra katolická učí nás zákon ctít, podrobovati se mu i tehdy, je-li tvrdý a nespravedlivý, a dovoluje nám vzepřítí se mu jen tehdy, porušuje-li se jím zákon vyšší, zákon samého Boha. Šťastný národ, který má moudré zákonodárce, šťastná země, kde zákony jsou opravdu ochranou slabosti, štítem všech práv a hrůzou všech zločinů. Ale, myslíte, drazí, opravdu, že zákon lidský stačí, aby zvýšil mravní úroveň lidstva? Paragrafy že byste mi chtěli předpisovati, jak mám a musím jednati nejen ve veřejnosti, ale i v soukromí, paragrafy že byste chtěli řídit i mé smýšlení, i každé hnutí mého srdce a každou touhu mé duše? A kde čistoty smýšlení není a kde není čistoty

srdce, tam není mravnosti, tam není duševní ušlechtilosti. Zákon vás dovede uchrániti ztráty majetku, dovede pomstíti vaší uražené cti, dovede předepsati pravidla veřejného života, ale co zločinů nechá nepomstěných, co křivd a bezpráví nepotrestaných jen proto, že ruka jeho všude nedosáhne, a oči jeho že všude nevidí. A což když zákony odhlasuje většina všech ohledů prostá, většina, která své moci zneužije? Stačí otevřítí dějiny malých národů, abyste pochopili, co se všechno smí dítí jménem zákona a pod ochranou zákona na znásilňování slabých a utlačování podrobených!

Zbývá tedy jen vzdělanost. Tu rozšířit, světlo její do všech duší zánést, všechny temnoty jím rozptýlit a všechny záhady rozřešit — a lidstvu prý nebude třeba víry v Boha, nebude mu třeba víry v posmrtný život a odměnu věčnou, aby žilo a smýšlelo mravně.

Přátelé moji, již jsem několikráte řekl, jak si vzdělanosti hluboké a pravé z té duše přeji pro náš všecken lid, protože jsem z té duše přesvědčen, že je to životní jeho otázkou a podmínkou dalšího jeho trvání. Ale chtít nahraditi vzdělaností víru? Chtít naučiti lid mravně smýšlet a jednat, přemáhati své vášně, žítí životem čestným a dobrým, plniti věrně a svědomitě své povinnosti — přátelé moji, jak málo zná duši lidu a jak málo zná lidské srdce, kdo něco podobného doufá! A mnoho-li vzdělání můžete poskytnouti širokým

vrstvám lidu, jenž od čtrnáctého roku svého je zapřažen ve jeho práce a jemuž sotva chvíle zbude, aby si odpočinul, nebo v rodinném kruhu se potěšil. Vím ovšem, že se tvrdí, úkol vzdělávací přejal prý dnes tisk. Nuže, přátelé moji, vás všech se dovolávám, i těch mezi vámi, kteří snad nejsou přáteli katolického náboženství, rcete, je to svědomité, je to poctivé dávatí dnes do rukou lidu četbu, jaká se mu dává? Není vám úzko při pomyslení, co bude z mládeže, která věci podobné čte a hltavě čte? Naučit hochy sotva škole odrostlého rouhati se všemu, co ještě rodičům bylo svaté, plniti srdce jeho bezmeznou záští a nenávistí k celým třídám společenským, opájeti při tom mladou obrazotvornost nestoudnými obrazy a nestoudnějšími ještě texty, to že je vzdělání, které by mělo a dovedlo nahradit hlubokou víru v Běha lásky, nadšenou lásku k Ježíši Kristu, vytrvalé a věrné plnění přikázání Božích? Přátelé moji, což musí na naši vlast, už tak těžce zkoušenou, na náš národ, který už tolik přetrpěl, přijíti ještě doby hrozných zkoušek, nového ponížení a nového utrpení, aby konečně prohlédl? Není těch trosek kolem nás ještě dosti? Bylo posud málo srdcí zkaženo, málo rodinných štěstí zničeno, že dosud nepomýšlíme na obrat?

Přátelé moji, vím, můj hlas je slabý, nepronikne do všech dálek a do všech srdcí; dej tedy Bůh, aby aspoň do vašich duší vnikl a jasně před vámi ozářil propast, do níž spějeme. Vím, ne-

zmohu mnoho svými slovy, ale přece cítím, že konám velkou, svatou povinnost, volám-li k vám a zapřísahám-li vás, abyste se nedali připravit o víru v Ježíše Krista. Hledejte, kde chcete, nikde nenajdete učení ryzejšího, mravouky čistší, názoru na životní úkol člověka vyššího a dokonalejšího.

Přátelé moji, bořit kříže je lehké, stačí k tomu sekera a surová ruka, ale nahradit kříž, nahradit světlo jeho i útěchu jeho, na to nestačí všechno vědění lidské a nahradit škody v srdcích způsobené, na to nestačí všechny poklady lidské. Je možno — znova to opakuji — bez víry v Ježíše Krista zůstatí člověkem dobrým, zůstatí i člověkem mravným, ale je to možno jen výjimečně, jen v příznivých poměrech životních — ale celý národ bez víry v Boha žítí nemůže, a pozbyl-li jí, dříve či později krvavými slzami opláče ztrátu tak hroznou. Nedej, věčný Bože, aby bolestná zkušenost ta čekala někdy i národa našeho. Tomu zabránit budiž úkolem naším, modleme se za jeho budoucnost vši vroucností svých srdcí, ale stůjme zároveň věrně na stráži a braňme své víry vším nadšením, jakého jsme schopni. Amen.

VII.

Jak vysvětliti si porážky církve katolické?

Přátelé moji, obral jsem si úkolem, v řadě promluv ukázati vám, proti jakým velkým a svatým ideálům bojuje dnešní doba, bojuje-li proti

náboženství a jmenovitě proti náboženství katolickému. A nedivte se, moji drazí, když odevšad namířeny jsou právě na naši sv. Církev katolickou všechny útoky, když v bezmezné zášti upírá se jí nejen právo na život, ale už i právo na čest a dobré jméno, nedivte se, když vidím, jak ji zneuctují nízkým posměchem, pronásledují surovým násilím, popírají nesčetná dobrodiní a všechny hrdinské činy lásky, jimiž zahrnula svět, že s tím větším nadšením a s tou větší horoucností jsem před vámi, věřícími a dobrými jejími dítkami, začal pěti chválu její a slávu a že nemám vroucnějšího přání, než abych s pomocí Boží dovedl roznítiti srdce vaše k tím větší věrnosti a k tím pevnější oddanosti, čím smutnější doby církve katolické čekají a čím bolestnější rány jí mají býti zasazeny.

Vylíčil jsem vám, jak pevný a jasný zákon mravní dala světu, jak zákonem tím zvedla úroveň lidstva, jak ozářila jeho rozum, jak posílila jeho vůli, jak posvětila a prozářila všecken život soukromý a veřejný, život rodinný i život národní, kdekoli zapustila kořeny a rozvila se plnými, bohatými květy. Světlo její ničím se nedá nahraditi — zhasněte je a polekáte se temnot, jaké se rozloží v duši; útěcha její ničím se nedá zaměnit — ubijte ji a zhrozíte se, jaké zoufalství zaryje se lidstvu v srdce; zničte náboženství Kristovo, pokácejte kříže a zbořte Jeho oltáře a buďte jisti, ne-li vy, aspoň děti vaše že zaplatí tuto vzpouru proti Bohu vším štěstím svým!

Přátelé moji, jsem jist, že slova má nevyzněla na prázdno; viděl jsem, s jak napiatou pozorností sledovali jste moje vývody, a co při tom ze zraků vašich zářilo mi vstříc, co mi dodávalo radostného nadšení a bohatě mi odplácelo všechnu moji práci, byla opravdová láska k Ježíši Kristu, byla vroucí oddanost k Jeho sv. Církvi, ale byl zároveň i bolestný smutek nad nenávistí, s jakou se shledává po všem světě a u všech národů. A nenávist ta nejen že roste, ale rostou i její výsledky. Vy to víte, den ze dne to slyšíte, jak se prorokuje v tisícerých časopisech a ve sterých jazycích brzký její pád a skon — a duše vaše trpí při těchto zprávách a bolestně se ptá, jak je to možno. Je-li ta církev božská, jak je možno, že podléhá? Založil-li ji sám Spasitel, kterak to, že ji nyní opouští? Do konce světa má trvat, všechny národy má jednou ve svém lůně sloučit a zatím dějiny její vykazují porážky tak veliké, ztráty tak nesmírné, že jediným skoro divem jest, podnes že žije a dávno že už nebyla ubita.

Přátelé moji, cítím, že je nutno na to dáti odpověď; je nutno, nemá-li vaše víra v budoucnost Církve býti zviklána, nemáte-li zmalomyslněti i vy, kteří jste až dosud nadšeně a radostně lnuli k této Matce své, vyložiti vám, že porážky její a bolestné ztráty její jsou zcela přirozeny, že byly a jsou téměř nutny a nevyhnutelny, ale porážky ty že nejsou jí k hanbě, ba že jsou dokonce i jen novým důkazem božského původu

jejího a že jí až posud přinesly na konec vždy jen nové požehnání a nový rozkvět.

Pro dnešek se omezím na důkaz, že ztráty a porážky Církve byly a jsou přirozeny a nevyhnutelné, a že by tedy bylo bolestnou křivdou, kdybychom z nich brali pohoršení. Abyste to pochopili, stačí, zadíváte-li se na prapor její a na její zbraně.

Přátelé moji, co je praporem katolické Církve? Kříž, na němž umírá odsouzenec k smrti, kříž, na nějž přibili chudičkého muže z Nazareta, při jehož smrti tisícové a tisícové stáli s bezcitným posměchem na rtech, s bezmeznou nenávistí v očích a jásali, když viděli Jeho utrpení a viděli hrozné Jeho umírání. A Církev katolická najednou velí, aby tomuto muži všechen svět se klaněl, kříž Jeho aby vyvýšen byl na všech oltářích, na všech korunách, ve všech domácnostech a ve všech srdcích — v radosti i v žalu, v štěstí a utrpení aby k Němu zvedali ruce i srdce všichni národové, všichni lidé, bohatí i chudí, učení i prostí, svatí i hříšní. „Není žádného jiného jména daného lidem,“ volá Církev sv. už po 19 set let, „ve kterém by mohli býti spaseni.“

A co stojí psáno na tomto praporu? Jakými hesly chce uchvátiti všechny duše, jakými sliby doufá získati nejen jednotlivce, ale celé davy, celé národy všech zemí a všech století?

Přátelé moji, hesla Kristova kříže znějí tvrdě, vypovídají dokonce boj a válku na život a na

smrt všem dosavadním lidským názorům, všemu způsobu dosavadního života a všem posavadním představám o lidské radosti a lidském štěstí.

Smrt všem modlám, — zní první heslo Kristova praporu. Přátelé moji, dovedete si představití dosah jeho? Nemyslete, probůh, že bylo tak lehké povaliti prázdné ony bůžky a zporážeti oltáře, zneuctěné surovými oběťmi a hanebnými obřady. K těm bohům pojila národy tisíciletá minulost, byli domnělou ochranou jejich domácích krbů, provázeli je i do vřavy válečné, a sláva a úpadek vlasti těsně byly spojeny s jejich poctou. „Pro aris et focus,“ — „Za oltáře a krby,“ bylo heslem pohanského římského národa, a heslo to zůstane mu ke cti, třeba že oltáře ty sloužily bohům nepravým. A toho všeho měli se národové zříci, své modly zkáceti, posvátné háje vymýtit, zrušiti bohoslužbu, jež opájela svou nádherou, omamovala svou smyslností a hověla všem vášním a chtíčům — a přimknouti se měli srdcem i duchem k potupnému znamení kříže, na němž nahý a zkrvácený visel umučený Kristus.

A to že bylo snadno? Přátelé drazí, vzpomeňte jen vlastních našich českých dějin. Lid náš viděl přece křesťanství už zosobněno ve světlé postavě svého knížete, sv. Václava, viděl, co dobroty dovedlo mu vnuknout, k jak velikým činům lásky dovedlo jej nadchnout, viděl, jak stopám sv. knížete žehnali v radostném pláči sirotci a vdovy, každé právo že nalézalo u něho zastání a od-

měny hojně každý dobrý čin, a přece vlastní jeho matka Drahomíra povstala proti němu, poštvála na něj pohanské kněžstvo a pohanský lid, a smrtí mučedlnickou musila zemřít sv. Lidmila, sv. Václav sám musil padnouti rukou vlastního bratra Boleslava, než proniklo světlo kříže do všech vrstev českého národa a do všech českých srdcí.

A s kříže Kristova zní druhé heslo ještě tvrdší a ještě strašnější: Smrt všem vášním lidským! Srdce lidské se musí pokořit, musí začíti veliký, nadlidský boj se všemi hříšnými city, musí se učit sebezapření, odřikání a přemáhání, chce-li býti hodno zváti Krista svým Bohem a Pánem, chce-li ujíti trestům, jimiž na věčnosti hrozí tento Soudce všem nízkým duším a chce-li dojíti slávy, jež zaslíbena je všem, kdo bahnem života projdou čisti nebo slzami lítosti očištění. Od této chvíle, kdy Spasitelův kříž zazářil na Kalvarii krví samého Boha, Kainovo znamení hříchu a kletby bylo vpáleno na čelo ctižádosti, která se žene za svými cíli, neptajíc se a nedbajíc, co všechno cestou zničí a zdusí; lakotě, jež hromadí zlato, vrší poklady na poklady, byť na tom zlatě lpěla krev a kletba, byť poklady ty byly vykoupny cizími mozoly, cizími slzami a cizím neštěstím a bídou. Umlknout musí pomstychtivost a zášť, jež v pomstě až dosud viděla vrchol lidské důstojnosti a síly, a ruce, která se nedovede vztáhnout k smíření, rtům, jež nedovedou odpustit, a

srdci, jež i nepřítelé nedovede zase milovat a k sobě přivínout — neodpustí také Bůh, jenž sám sebe nazval Bohem lásky a v samém umírání svým nepřátelům odpustil. A běda všem, kdo nejsou čistého srdce! „Nic nečistého nevejde do nebe,“ volá nové Evangelium a tímto jediným slovem zvedá rázem lidstvo k výšinám, o jakých se ani největším myslitelům pohanským nikdy nensilo. „Nezabiješ, nesesmilníš, nepokradeš,“ stálo v zákoně židovském a už těmito příkázáními vynikal národ židovský v ohledu mravním vysoko nad národy ostatní. Ale Církvi nové nestačí již tyto příkazy, i do nitra duší chce vniknout, nad každou myšlenkou naší, nad každým záchvěvem citu chce bdít a zakazuje i hříšné touhy, hrozí tresty božími každému hříšnému citu a chce na svých dětech, aby bděly bedlivě i nad každou myšlenkou svou.

Přátelé moji, tak znějí hesla nového praporu, jenž v podobě kříže na Kalvarii byl vztyčen; tak zní nový mravní zákon, k němuž chce Církev Jeho zavazovati pro všechny příští doby každé srdce lidské; rcete, drazí moji, je možno, je myslitelné, že se proti ní nezvedne boj a odpor na život a na smrt? A uvážíte-li, čím se mohla a čím se směla bránit, jakž byste se pak diviti směli, že často podlehla!

Zbraně Církve Boží! Slyším božského Spasitele, jak mluví k Církvi svojí, zosobněné v několika apoštolích: „Posílám vás jako beránky mezi vlky.

Před soudy povlekou vás, nenáviděti vás budou, bičovati a pronásledovati k vůli mně a každý, kdo by vás zabil, domnívati se bude, že by tím Bohu sloužil.“ Drazí moji, otevřete dějiny Církve katolické a ztrnete, jak se tam do poslední písmeny splnilo toto smutné proroctví Kristovo. Stokráte a stokráte spojilo se zlato s mocí, politika s vědou, péro s mečem, rozvášněné davy s uraženou ješitností králů a ukládaly o život svaté Církvi Boží. Jménem vědy trhali v bahno posměchu vznešená tajemství její víry; jménem svobody lidské bouřili se proti zákonům jejím, jež svírají pouty lidské vášně a ukládají přísné povinnosti lidským vůlím. Hněv králů proti Církvi pobuřovali, namlouvajíce jim, že Církev ohrožuje jejich práva a výsady, a opět celé massy lidu štváli a štvou proti ní, jako by Církev byla vinna jeho chudobou, jeho strastmi a jeho bolestmi.

A čím se mohla a čím se směla brániti? Běda, kdykoli i Církev sáhla k meči; běda, když na její obranu a za její práva tekla krev! Dějiny a hlavně naše české dějiny učí, že Církev z boje toho odnesla si vždycky rány nejtěžší, a že bylo třeba pak staleté obětavé práce, staleté činnosti neúnavné a láskyplné, než jí dovedl ten který národ zapomenout, že se bránila jinou zbraní, než jí Kristus do rukou dal, zbraní svých slz, své modlitby, své víry, své trpělivosti a svého slova. Ne, drazí moji, meč není a nesmí býti zbraní Církve katolické; trpí-li, musí zdvojnásobiti své

modlitby, svou lásku účinnou, své milosrdenství a soucit s těmi, kteří jí nejbolestnější rány zasazují, musí dovésti všeho se zříci, všechno obětovati — jen práv Božích nesmí zadati, ani když smrtí jí hrozí, jen čistoty svého učení nesmí porušiti a svatosti svého mravního zákona nesmí zneuctíti, byť ji proto vedli i cestou křížovou.

Přátelé drazí, smíme se pak diviti, že v některé zemi, že v některém národě Církev na konec podléhá? Co se dnes děje ve Francii, je toho nejzřejmějším a nejbolestnějším dokladem. Kolikráte jste slyšeli a četli o nesmírné moci katolické Církve, o jejím nezměrném bohatství, o nesmírném vlivu, jaký prý má na osudy vládců a národů. Nuže, většina francouzského parlamentu odhlasovala zákon, jímž chce smrtelnou ránu zasaditi všemu náboženskému životu. Co mohla a co směla Církev učiniti proti tomu?

Sv. Otec směl veřejně před celým světem protestovati proti tomuto násilí — toť vše. Ale přes jeho protest statky církevní byly pobrány, řeholníci a řeholnice vyhnáni ze země, biskupové a kněží vypuzeni ze svých příbytků, porůznu už začínají zavírat i kostely, a Církvi nezbyvá v boji tom než modlitba a důvěra v Toho, jenž jí dal věčná zaslíbení.

Znova pravím, nedivte se, přátelé moji, že Církev katolická čas od času v té či oné zemi je přemožena, spoutána a v bahno potupy a po-

vržení stržena. Nepřátel jejích je k nesečtení, jako jsou k nesečtení lidské vášně a lidská zloba; nepřátelé ti jsou mocní, neštítí se žádné zbraně a žádných prostředků, přirozeno tedy, že dovedou na čas udolati ty, jimž meč je zapovězen a jejichž jedinou zbraní smí býti jen modlitba a odpuštění.

Přátelé moji, porážky Církve katolické jsou přirozeny a nevyhnutelný, ale nedejte se jimi mýlit: jsou zároveň důkazem i její svatosti i jejího božství.

Odkud ten boj proti ní, staletý, zuřivý a neúprosný? Protože je svatá, protože hlásá a káže dobro, protože zatracuje každý hřích, a nezná slitování se žádnou vášní. Ach, kdyby mlčela ke každé neřesti, kdyby neviděla a viděti nechtěla hříchů a nepravostí, kdyby nemávala ve světě pochodní Evangelia neskonale čistého a svatého, kdyby jeho jménem nehrozila věčnými tresty a nemluvila svědomím lidským stále o Bohu, jenž nás vidí a jenž nás souditi bude, kdyby přestala hlásati, že se hříchu máme chrániti za každou cenu a za každou obět — kdyby přestala nás nutit, abychom v kajících slzách žalovali ve zpovědnici svoje viny, pokáním celého života napravili svá poblouzení, krátce, kdyby zapřela svého Spasitele a mlčela ke každému bezpráví, věřte, drazí moji, rázem že by nepřátelům jejím vypadly zbraně z rukou. Nač také bojovat proti něčemu, co je opravdu mrtvo? Nač ještě tupiti Církev, která sama se zne-

uctila? Nač pronásledovati ty, kteří svou lhostejností a nesvědomitostí prokazují vášním a hříchu nejlepší služby?

Znova pravím, ubíjejí Církev, protože je svatá, ale, kdekoli ji ubili, tam svatost života, tam čistota mravů umírá a hyne s ní. Mluvil jsem o tom předevčírem, dnes jenom přidávám, že není daleko doba, kdy to Francie s hrůzou na sobě shledá. Vláda její dosáhla konečně, co chtěla; zhasila na nebi všechna světla, začíná místy zavírat i kostely, zakázala raziti na svých mincích starý Napoleonský nápis: „Bůh chraniž Francii“ a nahradila jej zvučným, dnes tak populárním heslem: „Volnost, rovnost, bratrství“. Četli jste snad sami, že v jedné škole byla řada školních dítek jen proto na měsíc ze školy vyloučena, že měly na hrdlech stužku s křížkem a nechtěly křížek sejmouti. Rcete, draží, může býti vítězství skvělejšího? Jen kdyby nebylo už nyní příznaků, že se vítězství toho sama vláda začíná už děsit. Z nemocnic vyhnali milosrdné sestry, ale nedávno proběhla novinami zpráva, že najaté ošetřovatelky mění tato smutná místa bolesti v peleše zhýralého života. V rodinách ubili víru v Ježíše Krista, ale rodinný život bez Něho tam hyne, rozvodů přibývá v úžasném počtu, a jaká generace vyroste v tomto otráveném ovzduší, ukáže blízká doba. Církev vypudili z veřejného života, ani pohřby nesmějí se konati s průvodem kněze, ale za to se luza zmocnila ulic, a vláda marně hledá

prostředků, jak zabezpečiti ochranu majetku a životů.

Hle, drazí moji, Církev chtěli ubíti a zatím ubíjejí jen dobro, jež do jejich srdcí nasila, ubíjejí jen ctnosti, které pod její ochranou vypučely, ubíjejí jen to, co bylo národa silou a štěstí jeho nejpevnějším základem. Církve samé neubili a neubijí, jako jí neubili protivníci její v stoletích minulých. Kde je dnes Nero? Kde Dioklecián? Kde Luther a Voltaire a Renan a tisíce jiných? A Ježíš Kristus je všude, a Jeho kříž je všude, a Jeho Církev je všude. Nebýti božskou, stokráte by se byla již utopila v potocích krve, stokráte by se byla již zalkla ve vlnách potupy, stokráte by byla už vykrvácela ze ztrát, jaké jí nevěra způsobila. A proto, drazí, nedejte se mýlití těmito jejími porážkami. Nic se na ní nezměnilo, než že ji dnes zase vlekou cestou křížovou, kterou už byla šla tolikráte. Buďte jisti, že po jejím boku jde božský Zakladatel její, že ji podpírá v její slabosti, zvedá ji, když pod břemenem kříže klesá, a byť ji snad některý národ dovlekl až na sám vrchol Kalvarie a tam ukřižoval, buďte jisti, že neostane v hrobě, byť kolem něho nastavěli stráží a napřáhli na tisíce mečů, ale že jako kdysi On, božský Mistr její a Pán, i Ona vstane z hrobu ozářená a oslavená, k novému, krásšímu životu! Amen.

VIII.

Porážky Církve katolické jsou její slávou.

Přátelé drazí, odpověděl jsem včera na bolestnou otázku, jak si vysvětliti občasné porážky katolické Církve. Božskou se býti praví, a přece zažila již nejednou doby, kdy jako by samo nebe se od ní odvracelo, a sám Bůh jako by ji opouštěl. Až na konec světa má trvati, a dnes právě nejvěrnější srdce dítek jejích s úzkostí a bolem hledí již nejbližší budoucnosti vstříc, a nevěra jásave rozhlašuje, že už Církvi chystá brzký a neslavný pohřeb. Drazí moji, ve včerejší odpovědi své podal jsem vám vysvětlení těchto porážek. Dokázal jsem, že zcela přirozeně a nutně nastal boj proti ní na celé čáře, jakmile rozvinula svůj prapor — krvavý kříž — a jakmile svět poznal hesla jeho: „Smrt všechněm modlám a smrt všechněm vášním!“ A vyložil jsem, že se v boji tom těžko vítězí tomu, kdo ránu nesmí opláceti ranou, násilí násilím a křivdu křivdou, v boji tak vášnivém a tak bezohledném, že na čas a místy může podlehnouti ten, jehož veškerou zbraní má a smí býti jen modlitba, jen trpělivost, jen nezlomná důvěra v Boha a skalopevná víra v božské své poslání. Ano, Církev utrpěla porážky. Kvetoucí kdysi církve v Malé Asii, Byzantii, v Egyptě a v Africe byly zničeny, Anglie, Německo, Dánsko a Švédsko už po celá století trvají v rozkolu, a kdo spočte ztráty, kdo odhadne počet srdcí, jež v moderní

době nejen se Církvi odcizila, ale jsou naplněna dokonce záštím a nenávistí proti ní. Přidal jsem pak a vší vroucností duše jsem vás prosil, abyste nepozbývali důvěry v pomoc Boží. Stojí-li Kristus vždycky při Církvi svojí, pak jistě nejmocněji a nejbližše tehdy, kdy je vlečena krvavou cestou kříže, pak jistě tehdy, když nese na zmučené hlavě své trnovou korunu. A dnes přidávám: Nepozbývejte úcty k této matce své a mějte na paměti, jsou-li porážky její velké a bolestné, že jsou zároveň na výsost slavné a čestné, poněvadž bojuje a zápasí za nejvyšší ideály lidstva, a v takovém boji každá rána je ctí a každá porážka mravním vítězstvím.

Přátelé moji, dnes věru už jen slepý nebo zaslepený bude tvrdit, že v boji proti naší Církvi jde jen o katolické kněžstvo, jen o zneužívání náboženství k politickým cílům, jen o zlomení vlády nad lidským rozumem a lidským svědomím pomocí víry — a jak všechna ta ostatní hesla zněla, jimiž nevěra hleděla získati vzdělaný svět a hleděla omámiti lid prostý a nevědomý. Dnes už nevěra odhodila masku a přímo a nepokrytě vyznává, že boj její platí náboženství vůbec, vší víře v život nadpřirozený, všem nebeským nadějím, všem nadpozemským touhám. A jestliže Církvi katolické platí útoky nejprudší, zášť nejvášnivější, pak, drazí moji, boj ten na věčné věky zůstane slávou této Církve, a budoucnost jednou s obdivem bude hleděti na zápas, ve kterém připadl

právě katolické Církvi slavný veliký úkol, hájiti nejsvětějších a nejvyšších ideálů lidstva.

Zač Církev dnes bojuje, proč snáší největší pronásledování, jsou práva Boží a jsou práva lidstva, byť se to dnes popíralo sebe vášnivěji a byť se štvál lid proti Církvi, jako by byla jeho největší škůdkyní.

Nevěra volá: Není Boha — a Církev protestuje proti rouhavému tomuto slovu vši svou mocí a vším svým nadšením: Ano, je Bůh, věčný, nekonečný, plný lásky a plný milosrdenství, plný svatosti a plný spravedlnosti. Je Bůh a Bůh ten má právo na naše srdce a na naše životy, má právo na naši vděčnost a na naši lásku. Je Bůh a Bůh ten vidí naše zápasy, vidí, jak se nám křivdí, a přijde čas, kdy zúčtuje s každou nespravedlností a vyrovná všechna příkoří. Nevěra popírá Jeho jsoucnost, ale věřící srdce cítí Jeho přítomnost všude, cítí, jak neviditelná ruka Boží vede je cestami života, brzy plna požehnání a milostí a opět dopouštějíc kříže a zkoušejíc bolestmi a útrapami. Za tohoto Boha bojuje Církev, nastavuje vlastní prsa a zachycuje rány, jimiž po majestátu Božím míří nevěra.

A bojuje i za práva člověka. Chrání především důstojnosti jeho: Nevěra snižuje člověka na úroveň zvířat, popírá Božský původ jeho duše, rouhá se nesmrtelnosti, jež má být jednou jeho údělem, a tvrdí, že všechny naděje jeho v nebeskou blaženost a všechna bázeň jeho před věčnými tresty jsou

dětinskou bláhovostí a pošetilým klamem. A Církev vystává na obranu lidstva, dokazuje, že stojíme nekonečně výše všeho tvorstva, duše naše že z Boha vyšla a k Bohu zas že se vrátí a všechen náš život na tomto světě se všemi svými radostmi a strastmi že je vznešenou poutí k nebi, k Bohu a radostem věčným. A už tím, draží moji, je Církev štítem a zachránitelkou lidské velikosti. Ach, vytýkáte jí, že je nepřítelkyní civilisace, a přece všechna vznešenost lidských činů, všechna ušlechtilost lidských myšlenek a citů jen jejím je dílem. Ona a jediné ona postavila světu před oči ideál čistoty, poctivosti, bratrství a lásky, — teprve ona zjevila člověku, že žítí jen sobě a svým požitkům je hanbou a mrzkostí a že dovésti se obětovat, zapřít a přemáhat, je jediným pramenem i pravé velikosti i pravého štěstí.

Boj Církve, přátelé moji, je zároveň bojem za pravdu a dobro; stokráte raději dá se církev kalem potupy vláčet, než by dala porušiti i jen jediné slovo svého učení, a stokráte raději dá se křížovat, než by zrušila jediný příkaz svého Desatera. A jde-li o svobodu lidskou, o velkou, pravou svobodu synů Božích, dějiny Evangelia jsou jasným důkazem, že teprve z něho svoboda se zrodila, a všude že znova umřela, kde Evangelium bylo ubito. Církev ovšem hájí práva králů a všech vrchností; nedovede a nesmí zapomenouti slov Krista, jenž Pilátovi pravil: „Neměl bys moci nade mnou, kdyby ti nebyla dána shůry.“

Ale vyčítati Církvi tuto ochranu autority, bez níž není možný ani život veřejný, ani život soukromý, je přímo zločinným podemíláním všech pilířů lidského řádu. Volá-li Církev k poddaným: Mějte v úctě svého krále, vezte, že stejně rozhodně a stejně otevřeně mluví k svědomí panovníkovu: Měj v úctě svůj lid; pamatuj, že i ty jednou předstoupíš před soudnou stolicí Boží a že Králi všech Králů budeš skládati účty z vladaření svého.

Z Církve katolické chtít dělati nepřítelů lidu, z té Církve, která první a jediná sklonila se v nekonečné lásce ke všemu, co bylo slabé a co volalo po pomoci, z Církve, která přelámala okovy otroků, povznesla ženu z otrokyně mužovy na družku ve všem muži rovnou, z Církve, která ozářila čela křesťanských matek důstojností, o jakéž době pohanské se ani nesnilo, z Církve, jež v nadpozemském soucitu první a jediná začala stírati lidské slzy, obvazovati lidské rány, ujímati se vdov a sirotek, sytiti lačné, těšiti zarmoucené, pro každou bolest hledati léku a pro každé utrpení hledati pomoci — přátelé moji, nevím ani, zda vyciňujete, co je v tom nevědku! Přátelé moji, boj proti Církvi katolické je bojem proti Evangeliiu, proti světlu, jež z něho září, proti útěše, která z něho tryská, proti nadpozemské síle, která se z něho v duše lidské vlévá. Zdálo by se to k nepochopení, kdybychom nevěděli zároveň, že jho Evangelia těžce dopadá na lidské vášně, ukládá přísné povinnosti vznešeným i nízkým,

vzdělaným i prostým, pokořuje pýchu, zatracuje smyslnost a každou nízkost. A poněvadž právě katolická Církev je Evangelia toho nejvěrnější a nejhrdinnější strážkyní, proto jí vypovězen boj na život a na smrt. Kdyby mlčela, kdyby příkazy Evangelia zjemnila a zmírnila, kdyby dělala ústupky a připouštěla výjimky, vše by jí odpustili i to, že zneuctila tím samu sebe. Ale Církev toho neučinila a neučiní — a v tom je sláva její! Ve mnohé zemi za to podlehla, mnohé národy již proto ztratila a snad ještě ztratí — ale prapor její zůstal čist, jako zůstalo čisto učení její a Desatero její.

Ne, porážky nejsou katolické Církvi k necti, tím méně, uvážíme-li, kdo proti ní bojuje a čím bojuje.

Přátelé moji, stojí v boji proti Církvi, v boji vášnivém a žádných prostředků se neštítícím opravdu nejvzdělanější, nejčestnější a úcty nejhodnější část lidstva? Ne a opět ne! Učenci světového jména, lidé čestní a nezávislí, všichni, kdo mají smysl pro spravedlnost a svobodu — nestojí-li v řadách jejích obránců — šetří aspoň jejích práv. I když se jim snad nedostalo daru víry, i když jim nebylo dopřáno, vniknouti ve všechnu krásu a útěchu jejího učení, ve všechna tajemství jejích milostí a jejího požehnání — viděli a vidí v ní aspoň velikou vychovatelku lidských srdcí, svatou, nadšenou hajitelku mravní čistoty, a ne-

dovedou-li pokleknouti s ní k upřímné modlitbě, aspoň ji neurážejí slovem potupy nebo záští.

Kdo až dosud bojoval proti Církvi? Otevřte dějiny, zadívejte se na tu nekonečnou řadu nepřátel: uvidíte césary římské, uvidíte kacíře a sofisty prvních století, Mohameda s jeho stoupenci, ctižádostivé, zpupné vládce středověku, Kalvína, Luthera, Zwingliho, encyklopediky XVIII. stol. a nevěrce naší doby. Zvažte jejich ctnosti, zkoumejte jejich život, jděte až k posledním pohnutkám jejich činů — a pochopíte, bylo-li pro Církev hanbou, míti v nich nepřátele a protivníky. Dvojímu zázraku divíval se slavný Lacordaire: ostrovu uprostřed oceánu: vlna za vlnou na něj naráží, po celá staletí se o jeho boky tříští, zaplavuje jej časem, ale ostrov odolává a trvá.

A divil se stejně Církvi katolické uprostřed lidských vášní: pýcha a závist, ctižádost a přepych, lakota a prostopášnost — jak se ty vlny dmou, co je v nich kalu a síly! Narážejí na ni, podemílají její základy, rozrývají její boky, svým bahnem ji třísňí a zaplavují, ale Církev trvá a trvá!

Přátelé moji! Je to boj bolestný a těžký, ale co je v něm slávy; ty rány a ztráty bolí a pálí, ale co je v nich cti! Znova pravím, v řadách nepřátel našich nestojí pravá elita lidstva, elita duchem a elita srdcem, sic by nepsali tak nízce, jak píší, a neuráželi by tak bezohledně a krutě, jak urážejí. Všímejte si rukou, které házejí ka-

mením po Církvi katolické, jsou-li to ruce dobročinné a čisté; všímejte si úst, která se rouhají našim svatým tajemstvím, jsou-li to ústa cudná a čestná; všímejte si domácností, kde už samy děti jsou vychovávány v zášti k Ježíši Kristu — a řekněte upřímně, přejete-li si, můžete-li si přát, aby takové byly všechny rodiny vaše a všechny děti vaše. Řekl jsem již a s důrazem to opakuji, že býti nepřítelem katolické Církve neznamená ještě býti člověkem nečestným a nízkým. Církev Boží má dvojí tvářnost, božskou a lidskou. Tvář její božská září až dosud čistým, neposkvrněným leskem; na lidské tváři její však bylo, je dosud a bude i příště dosti stínů a skvrn. Nuže, já pochopuji snadno, že i srdce vysoce ušlechtilé, horoucí láskou k dobru a pravdě planoucí, zahledí-li se pouze na lidskou tvář katolické Církve, vidí-li, jak křehkým, ba jak hříšným mnohdy lidem svěřil Bůh osudy její v té či oné zemi, v té či oné osadě, změní se v jejího nepřítele; ale, drazí moji, nikdy neuvěřím v ušlechtilost srdce, jež sahá ke zbraním nízkým, jež rozpoutává k vášni a nenávisti celé vrstvy národa a vypovídá boj a nepřátelství samému Evangeliu, samému Ježíši Kristu!

Ty zbraně našich nepřátel! Po devatenáct století stále jsou tytéž, jen jedovatosti a nízkosti jim snad dnes přibylo. Řcete, kdy a kde byla Církev přemožena silou důvodů, poctivými důkazy, ctností, jež přesvědčuje, a pravdou, která umlčuje?

Vždy to bylo jen násilí, jen lest a pomluva a skoro všude a pokaždé rozpálení a zneužití lidských vášní.

Kolikráte už byla Církev udolána ranami meče, nebo násilnými pouty zákona! Kolikráte byla do krve zraněna protivníky, kteří zneužili své síly a zneužili její slabosti! A přece vyšla z boje toho vždy jen zkrvácena, ale nikdy zneuctěna! „Udeř mne,“ směla volati k svému nepříteli — „jsem žena, jsem matka tvá, ale pamatuj, že ranou tou jen sebe zneuctíš a mne že nepřemůžeš!“

Ne, drazí moji, porážky Církve katolické nejsou jí k hanbě; dej věčný Bůh, abyste to konečně plně pochopili a procítili! Vzpomeňte jen, drazí, jak vám bylo, když vás někdo potupil pro vaši zbožnost, když vás někdo posměchem zneuctil pro vaše poctivé, katolické přesvědčení. Necítili jste v té chvíli, jak rostete každou tou urážkou, byť jinak sebe více bolela, jak jste byli mravně velicí uprostřed všeho toho ponížení? Nemilovali jste v této chvíli zkoušky svého Ježíše Krista tím vroucněji právě proto, že i vám popřáno bylo pro Jeho jméno něco trpět? Zůstaňte tak i pro všechnu budoucnost; zasáhne-li vás nějaká rána, která platila Církvi samé, sneste ji znužile, nehanběte se za to, že jste pro Krista něco vytrpěli — tím méně, že nejste sami, není vás málo — a to jest, přátelé moji, co bych dnes v poslední řeči své tak rád hluboko vryl do paměti vaší.

Přátelé moji, my ovšem vidíme spíše jen boj, který proti nám se rozpoutal; my slyšíme jen slova nenávisti a zášti, kterými Církev naše ve všech zemích a ve všech řečech se tupí; my jen s bolestí pozorujeme, jak chladne víra už i v srdcích prostého lidu, a jak i ti, kteří do nedávna k Ježíši Kristu nejvěrněji lnuli, znenáhla se mění v zapřísáhlé Jeho protivníky — ale vševědoucí Bůh vidí zároveň, co duší nadšených dnes k Němu přilnulo tím vroucněji a tím věrněji.

Ne, drazí moji, Církev Boží není dnes opuštěna; nesčetně duší trpí dnes s ní, modlí se za ni a přináší oběti za ni; nesčetně duší pláče dnes bolestnými slzami nad násilím, jež na Církvi se páše, nad nenávistí k Bohu, jež do lidu se vnáší, nad rodinami, oloupenými o svoji víru v Boha a o všechnu sílu a útěchu této víry a nejbolestněji pláče nad dětmi, které vyrůstají v takovém ovzduší, a kterým vyrván má býti i božský Přítel jejich, Bůh lásky a dobroty, jenž až posud volá: „Nechte maličkých přijíti ke mně a nebraňte jim!“ Ne, drazí moji, Církev Boží není opuštěna; přibylo sice nenávisti k ní, ale přibylo i lásky; přibylo potupy, ale přibývá i nadšených projevů oddanosti, a jestliže tisícové a tisícové ji zarmucují svým hříšným životem, nesčetné řady věrných blaží srdce její svou zbožností a svými ctnostmi. Dej Bůh dobrotivý, abychom v řadách těchto ušlechtilých duší stáli i my!

A my kněží v první řadě a přede všemi! Jest-

liže komu, nám kněžím v těchto těžkých dobách připadá úkol nad jiné těžký a nad jiné zodpovědný; modlete se za nás, abychom pochopili, co od nás čeká Bůh a co od nás plným právem očekává každé věřící srdce. Jestliže kdy, dnes věru si musíme býti vědomi, že jen obětavým a čestným životem přesvědčíme svět, že jsme hodni vznešeného úřadu, jejž Bůh sám na naše bedra vložil. Vím, je mnoho zášti proti nám uměle rozdmycháno, ale vím také, že nám až dosud mnoho úcty a mnoho oddané lásky hledí vstříc, dovedeme-li plně pochopiti vznešený úkol svůj. Kněz katolický je mužem duší, Bohu je získat, světlem pravdy je ozařovat, úzkost pochybností z nich plašit, slabost jejich milostmi Božími podpírat, rány jejich milosrdenstvím hojit — žehnati každému dobrému činu, povzbuzovat k čestnému životu, jíti všude první, kde jde o ideály dobra, svobody a lásky a při tom na sebe mysliti nejmeně, býti ke každé oběti radostně hotov, dá-li se tou obětí získati Kristu některá duše a nejradostněji být hotov odpouštětí znova a znova všem, kdo všechnu lásku jeho uplácejí tvrdým nevděkem — ejhle, drazí moji, úkol katolického kněze v dnešní době. Vím dobře, že úkol takový jde téměř nad lidské síly, ale vím také, že milost Boží je všemocná, že i slabé, křehké lidi dovede změnit v hrdiny sebezapření a lásky.

O tuto milost pro nás modlete se, drazí; prostě Boha, aby svým kněžím dal poznati vážnost doby,

nutnost obětí a k obětem těm aby jim dal i svaté nadšení i potřebnou sílu.

Ale pamatujte zároveň, že také na vás jest, abyste v těžkých těchto dobách hleděli zušlechtiti svá srdce a posvětití všecken život svůj. Duší čistých a ušlechtilých jest Církvi třeba, rodin zbožných a spořádaných, mládeže cudné a mravné — nuže, rodičové křesťanští, pochopte svou velikou úlohu a buďte bdělými strážci víry a mravnosti u svého krbu. Svět se rouhá modlitbám vašim; spínejte vy tím radostněji ruce a volejte k Bohu společnou modlitbou tím vroucněji. Svět vidí v požitku a rozkoši vrchol lidského štěstí; ukazujte vy vším životem svým, že pravé štěstí je v plnění povinností, v odříkání a přemáhání, v důvěře v Boha a v čistotě života. Svět se chlubí, že prý už strhl Boha s trůnu, nuže dokažte mu, že tento věčný Bůh má nerozborný trůn ve vašich prsou, ve vašich srdcích, a odtud že Ho nevyžene žádná hrozba a žádné násilí. Svatých, čistých srdcí je Církvi potřebí, jen taková srdce na konec zvítězí, jen před čistotou a svatostí umlká na konec sama nevěra a sklání se v úctě i sama nepravost.

Přátelé moji, jestliže však v dnešních těžkých dobách k nám Bůh i svědomí volá: Posvěcujte se, zušlechtěte svoje smýšlení a svoje city, žijte životem spravedlivým a čistým, týž Bůh a totéž svědomí ukládá nám ještě povinnost druhou: Buďte apoštoly živé víry v Boha, apoštoly ne-

beských nadějí, apoštoly vroucí, nadšené lásky k Bohu i lidstvu!

Drazí moji, v době pronásledování nestačí v úkrytu domácností, v úkrytu srdce sloužiti Bohu; v dobách, kdy víra veřejně se tupí, kdy sám Spasitel náš veřejně se zlehčuje, je nejen právem naším, ale je svatou povinností naší veřejně se k Němu hlásiti, potupený kříž Jeho zvednout, sdružit se kolem Něho a podávat důkazy, jak je nám drahý a nade vše svatý. Co ubíjelo u nás náboženský život, co leželo těžkou mûrou na duších našeho lidu, byla smutná lhostejnost ve věcech víry. Tupili ji, a kdo se kdy ozval? Posměchem ji zneuctívali, a kdo se jí kdy zastal? Bohu díky, dnes už je jinak, a dá-li Bůh, bude brzy ještě lépe. Na všech stranách, ve všech téměř městech a obcích začínají se katolíci sdružovat, čítat svoje řady, měřit svoje síly a vystavají na obranu svých rodin a svých dětí, jimž nechtějí dát urvat víru v Pána Boha a všechno štěstí v té víře se tající. A řady ty porostou, bude-li každý z nás státi na svém místě, kněz i laik, muž i žena. Kněz ovšem v první řadě, s nadšením největším, s obětavostí nejkrajnější. O Boha jde, a on je Jeho služebníkem; o práva Církve svaté, a on jest jejím zástupcem; o svobodu svědomí, a on je jeho strážcem. Dá Bůh, že čeští kněží pochopí, že v boji dnešním jde o duše nesmrtelné, že jde o samu pravdu Boží — a kdo z nich to jednou pochopí, jakž by neměl

býti hotov všechny síly napnout a všechny oběti přinést?

Ale kněží nesmějí zůstatí sami; tento apoštolát víry je i vaší povinností, stejně velikou a stejně svatou. Hajte ji především vším životem svým! Nikdo neříkej, jsem příliš malý, příliš nepatrný. Stačí, budeš-li křesťanský živ, budeš-li věrně dávati Bohu, co je božího, a lidem, co je lidí — a vykonáš pro pravdu Boží více, než tušíš. A hajte své víry i slovem: zastaňte se jí, je-li napadána, ujměte se jí, je-li zlehčována, nedopouštějte, aby před vámi v bahno trháno býti smělo, co je světlem duší vašich a co je útěchou vašich srdcí. Mlčeli jsme až příliš dlouho; což divu, že se nevěře zdálo, jako by i nám víra byla věcí lhostejnou. — nechť tedy vidí, jak dovedeme hájit, co milujeme vši vroucností srdcí svých!

Přátelé moji, jdeme těžkým dobám vstříc, ale netraťme mysli a nepozbývejme důvěry. Bojujeme za pravdu Boží, jakž by nás Bůh měl v boji tom opustit? Bojujeme za spásu svých duší, jakž bychom se měli nějakých obětí lekat? Bude-li boj náš poctivý a vytrvalý, zůstanou-li v něm čisty naše ruce a čista naše srdce, buďte jisti, že vítězství bude naše, a svět znova že s úžasem uvidí, Církev katolická že je nezdolná, samy porážky její že jsou nejenom slavné a čestné, ale že se na konec mění v požehnání a štěstí! Amen.

IX.

Katoličnost Církve.

Přátelé drazí! Je faktem, že význačnou a charakteristickou známkou katolické Církve je žulová nezměnitelnost, jež dovedla vždycky a dovede i příště odolávat všem útokům násilí, všem ideovým proudům i vší zkaženosti lidských srdcí; ale více ještě žasnu nad jejím rozvojem a trvalým jejím pokrokem. V tom je všechno kouzlo naší sv. katolické víry, a smím snad říci, že v tom je i vrchol všechněch zázraků. Bůh ovšem mohl sám a výlučně sám nejen Církev stvořit, ale i sám a výlučně sám to dílo dokonat; volil však i pomoc lidskou.

Zahleďte se, přátelé moji, na Církev katolickou, když z večeradla Jerusalemského vychází na bílý den, když se po prvé zjevuje před tváří světa. Co vidíte?

Símě života, svěřené lidské obětavosti a lidskému nadšení. Smrtí mučedníků a pracemi missiionářů má se to símě rozvíjet a vyrůstí ve strom, jehož větve znenáhla obepnou veškerý svět. Vidíte símě nauky, svěřené lidskému duchu. Světlo jeho čím dále tím jasněji má zářit, duch lidský vždy nové a nové krásy má z ní vykouzlovat — všechny záhady bytosti Boží a všechny propasti lidské duše má nauka ta znenáhla osvětit a při tom jedna a táž zůstat na všech místech i v dobách všech.

A vidíte konečně zárodek lásky, svěřený lidskému srdci; zárodek lásky, jež bude zachvacovat vždy nová a nová srdce a křesati z nich nadlidsky krásné jiskry zbožnosti, soucitu a onoho velkého, světu nepochopitelného nadšení, jež slabé lidi ve světě mění.

Tedy trojí a velkolepý rozvoj, jenž bude po všechna století vyžadovat pomoci boží a pomoci lidské, rozvoj, nad nímž zamysleti se chci s vámi v pevné naději, že mnohý předsudek, jež jste proti Církvi naší svaté pojali, zdaří se mi překonat a ne-li více, že aspoň vážit si počnete toho, co z té duše milovat vám posud není popřáno. Přirozeno, přátelé moji, že podobné promluvy nejsou snadné, nerozechvívají srdce, nerozvívají duši v samých hlubinách jejich — ale pevně v Boha doufám, že zaujmou cele pozornost aspoň těch mezi vámi, jimž vážně a opravdově jde o poznání pravdy.

Dnes promluvím o *katoličnosti* či *všesvětovosti* Církve a pravím: Všesvětovost či katoličnost je známkou a důkazem pravdy. Přátelé moji, tím míním, že každá společnost, která se domnívá, že zná a hlásá pravdu, nutně musí vším úsilím dychtiti po všesvětovosti a aspoň jistou měrou této všesvětovosti musí docílit.

Pravda ani nemůže jednati jinak; vši svou povahou hledí se šířit a světem se rozlévat. Četl jsem kdysi o vojevůdci, jehož jméno již mi nepři-

padá a na jehož jméno také nezáleží, že po četných slavných a skvělých vítězstvích došel se svojí armádou až břehů mořských. I s koněm vrhl se do pěnivých vln, pak za několik okamžiků znova vyjel na břeh a zvolal k vojínům slovy, v nichž se chvěla všechna pýcha jeho: „Vidíte sami, že jen moře náš vítězný pochod dovedlo zarazit.“ Přátelé moji, snad je to pouhá anekdota, aspoň těm slovům větší váhy nepřikládám — ale uvádím ji, abych slavně a radostně prohlásil, že pravda boží takových překážek nezná, jejího pochodu nezarazí žádné hranice, žádné moře, žádné hory, ani pouště žádné. A proto, je-li vůbec ve světě nějaká Církev, v níž boží pravda opravdu je složena — snadno ji poznáte. Steče všechny břehy, přejde všechny hory, přeletí všechna moře a projde i všemi pouštěmi. Nastavte mezi ni a duše lidské rozdílů řeči, rozdílů mravů, rozdílů pleti a rozdílů rass, ničeho nebude dbáti, tak jako se nezalekne napřažených mečů, hořících hranic a krvavých popravišť. Duše, všechny duše chce získat, ať kdekoli jsou, pod jakýmkoli podnebím ať žijí a jakoukoli řečí ať mluví — půjde za nimi, a bude-li to státi obětí, žádné oběti se nelekne, a bude-li to státi životy, dá těch životů na tisíce s radostným nadšením. Pravda a světlo, drazí moji, jsou sestry — všude se rozlévá jejich jas a trvale a všude hledí pronikati paprsky jejich. Znova pravím: nemůže ani býti jinak.

Což nemají všichni lidé stejného a svatého práva na dosažení pravdy? Nevím, zda jsem kdy četl výrok, v němž by bylo obsaženo více urážlivého pohrdání prostým lidem, než ve výroku Renanově: „Lidstvo, — toť vlastně jen několik výjimečných bytostí, — a bude-li tento malý výběr míti možnost svobodně se rozvíjet — málo mu na tom záležeti bude, jak si ostatní massa lidí upraví Boha dle svých názorů!“ Cítíte, co je v tom tvrdosti? Cítíte, co je v tom urážek pro vás, muže z lidu, dělníky, chudšasy a všechny ty davy lidí neučených? Tedy pravdy není pro vás — ta je výsadou jen několika lidí výjimečných! Necítíte, jak je to ohavné, a jak se proti tomu vzepříti musí kde jaká čestná duše? Pravda je pro všechny. — král i žebrák — stejně jí mají potřebí a stejné na ni mají právo. A Církev jakákoli, která nezáří božím sluncem všem a pro všechny, Církev, která chce mluvit jen k výběru lidstva, k jedné jen době, k některému jen národu či snad dokonce jen k jisté skupině lidí — už tím se sama odsuzuje a pronáší sama nad sebou zahanbující ortel. Jakmile svět pozná, že se nauka její nehodí pro lidstvo všechno, že nedovede vyhověti všem duchům a že nedovede ztišiti potřeby všech srdcí — pozná ihned, že v ní není pravdy. A proto s důrazem opakuji, že na pravdu všichni lidé mají právo.

Sám Bůh to chce. Vizte jen, jak jedná Bůh v řádě přírody. Svému slunci dává svítiti na všech-

ny tvory, ozařuje orla kroužícího nad vrcholy hor, i ptáče, jež Bohu zpívá své jásavé písně někde v ratolestech křovin. Sebe menší atomy stvořil se stejnou péčí jako nesmírné světy hvězdné, a nebeská rosa Jeho vlaščí věkovité cedry stejně štědře jako prostinké stéblo travin. Nuže, je-li Bůh tak štědrý už v řádě přirozeném, též Bůh že by náhle byl lakomý a stranický, jakmile jde o řád mravní a náboženský?

Je-li vůbec pravda, že je Bůh a že tento Bůh opravdu založil nějakou Církev, aby přechovávala a šířila Jeho pravdu — jakž by mohla a jakž by směla býti tato Církev výsadou jen některé kasty, jen některého národa, jen jedné pevniny a jedné polokoule! Ne, draží moji. Slyšte Ježíše Krista!

Ze všech slov, jež kdy pronesl, a jež všechna září nadlidskou krásou a v pravdě božským jasmem, dva výroky vybírám, z nichž jeden pronesl na počátku a druhý až na samém konci své veřejné činnosti? „Chudým se zvěstuje Evangelium!“ Přátelé moji, dovedete vytušiti, jak nové bylo to slovo Kristovo a jak úžasné? Co jiného v něm bylo, než že Spasitel přišel ke všem — i k těm, jichž až dosud svět nikdy nevzpomněl, ač mozoům jejich rukou děkoval ze všeho svého přepychu a krvi jejich a životům jejich děkoval ze svobody, slávy a velikosti svých říší. Co jiného, než že přišel ten božský Vykupitel k malým i k chudým — krátce

že přišel se vši svojí milostí, se vším svým soucitem a nekonečnou svojí láskou i k lidu, pro nějž tvrdý svět až dosud neměl než bič a okovy.

A na konci svého pobytu zde na světě, chystaje se už k návratu do hvězdné říše svojí, zahlíží se vševědoucíma očima do všech prostorů a do všech budoucností a zvedaje všemohoucí ruku svoji velí apoštolům: „Kažte Evangelium všemu stvoření.“

Drazí moji, jsem jist, že jste pochopili. Všesvětovost je nutnou známkou pravdy, a každá společnost náboženská, která v sobě samé nemá té všesvětové a rozpínavé síly, která se spokojí koutem světa a pruhem území, která se skrývá za štít a prapor jednoho jen národa a nemá ani odvahy, ani ctižádosti všecky lidi spasit, všechny osvětit a všechny posvětit — jest a zůstane navždy jen pouhým padělkem Církve Kristovy a není a nemůže býti Církví pravou. Nuže, drazí moji, jak je v tom ohledu s Církví katolickou?

Co vidíme, když vystoupila po prvé na veřejnost? Malé símě v zemi ukryté. Plná tři století po něm šlapali, s počátku, že ho ani neviděli, a později, že se ho poděsili a stůj co stůj je zničit chtěli. Tisícerymi meči je ubíjeli v lidských prsou, na nesčetných hranicích je chtěli zničit ohněm, v celých potocích krve na popravištích prolévané je chtěli utopit. Vše bylo marno, a nedivte se tomu. Co zmůže člověk proti semeni, jež Bůh sám byl zasil?

Bůh nasil života fysického v přírodě a v nitru lidstva. Zkuste to a hleďte mu zabránit, aby nepušel z boků země a netryskal ze srdcí lidských.

Nasil života rozumového do lidského ducha. Nuže, hleďte jej udusit, spoutat a umlčet. Zdaří-li se vám to na několik chvil, buďte jisti, že propukne tím silněji a tím nezdolněji, čím násilněji jste jej poutali.

A Bůh nasil i života nadpřirozeného, života svojí pravdy a svých milostí — a ten život že byste chtěli a dovedli potlačit? Ne, a stokrát ne. Hleďte, to drobné zrnko hořčičné už klíčí, už vzhází a roste navzdor Neronům, navzdor Domitiánům a navzdor Diokleciánům. Šílená zášť židů proti němu běsní, celá světovládná římská říše se na ně vášnivě vrhá — a símě roste, už prvními květy se rozvíjí, už v první nádherné plody uzrává — a čím více krve bude prolito, tím hlouběji zapustí kořeny a tím mocněji a vítězněji vztyčí svůj božský peň.

A, přátelé drazí, co nejvíce při tom překvapuje, že tento zázračný vzrůst Církve katolické nebyl nepředvídanou náhodou, ale prostě provedením určitého, jasného plánu, jenž byl předpověděn a ohlášen se smělostí, již podobné svět nikdy neviděl. Od prvního okamžiku prohlásila Církev, že zaplaví všechny národy svým světlem a naukou svou a jménem svým že bude plniti dějiny lidstva až na konec světa. Přivlastnila si název, v němž je soustředěna všechna úžasná ctižádost

její; Církví katolickou, to jest Církví všesvětovou se zove, a název ten jí dalo dvanáct Galilejců, dvanáct apoštolů, když před rozchodem do celého světa složili naše slavné, tisícileté Credo.

Po lidsku mluveno, bylo to nesmyslné. Což je opravdu možná vláda všesvětová? Co lidí se o ni pokoušelo od Alexandra Velikého až po Napoleona I., ale stačilo trochu tropického vedra nebo trochu ruské zimy — a oběma geniálním vojévůdcům vypadl meč z ruky. A, draží moji, když ani meč ani násilí jí nedobýly, jak jí má dosíci pouhá idea? Mečem můžete konečně vzdorné hlavy setnout, ale jak vnutíte tutéž ideu všem duchům a všem srdcím? Mám-li přijmouti cizí myšlenky, musím se zřici myšlenek svých vlastních — a vy dobře víte, jak na nich každý z nás lpí a lpí obyčejně tím houževnatěji, čím méně jich má. A pak, draží moji, nejen jednotlivec má svoje vlastní názory a vášnivě jich hájí — i každý národ je má, i každý národ byl odchován v určitých náhledech životních, v určitých zásadách právních a mravních — a útočiti na ně znamená více než útočiti na jeho hranice — je to útok na samu duši jeho v tom, co má nejvlastnějšího a nejdražšího.

Ale co toto všechno je proti pomyšlení, že, když se apoštolové rozcházelí do celého světa za tak obrovským úkolem, všichni národové už měli své tisícileté idey náboženské, že měli své bohy a své modly, již byli částí všeho národního i sou-

kromého jejich života, částí jejich slávy i jejich porážek a uctívání a zbožňování stáli pod záštitou jejich mečů a jejich zákonů.

Tak vypadal tehdy všečen starý svět, a proto jsem řekl, že nárok zmocniti se toho světa a založiti v něm Církev všesvětovou, byl nárokem nesmyslným.

Opravdu nesmyslným? Necítíte, že byl spíše nadlidsky vznešený? Ach, drazí moji, co jsou konečně a jakou cenu mají všechny ty naše idey vlastní, idey osobní, a co jsou konečně všechny ty rozdíly národnostní a kulturní. Přátelé moji, vezte, že ve světě jen dvojí je opravdu trvalé a obojí opravdu všesvětové: Bůh v nebesích a duše na zemi.

Hle, drazí moji, ve všech podnebích, pod každým šatem, pod pletí černou i pod pletí bílou je všude duše a všude duše lidská a všude duše stejná, duše mučená týmiž touhami, trpící stejnými bolestmi, zmítaná týmž nepokojem a proto potřebující téhož světla, týchž nadějí a téže lásky. A nad touto duší tam v nebesích — či lépe řečeno — pln lásky schýlen k ní není než Bůh, týž Bůh všude, stvořitel, spasitel a odměnitel všech.

A mezi tímto Bohem jediným a jedinou touto duší jest jen jeden spojující řebřík, a nemůže jich býti více — řebřík víry, naděje a lásky, řebřík, po němž stoupá i sestupuje náboženství pravé, náboženství všesvětové, mající úkolem

uchvátiti všechny duše na tomto světě a přivéstí je k Bohu.

A proto vy všichni bohové národní, bohové jednotlivých rass nejste Bohem pravým, protože nejste Bohem všesvětovým. Ty však, ó, Církvi sv., vidím-li, jak uprostřed všech těchto náboženství, všech těchto sekt tak úzkoprsých a lokálních, že ctižádosti jejich stačí, ozařují-li jednu aspoň horu, jedno údolí, jedno zákoutí země, jednu kastu či dokonce jen jednu školu, zvedáš tak směle svůj světový prapor a na prapoře neseš tak hrdě svůj název: Ecclesia catholica — Církev všesvětová — jakž bych dovedl odolati nadšenému obdivu! Neptám se prozatím, dovedeš-li uskutečnit tak úžasný program; cítím jen a vím, že je to program slavný, a že každé náboženství, jež takového programu nemá, je beznadějně souzeno a odsouzeno.

Přátelé moji, je nutno však jíti až na sám kořen této otázky.

Nárok, byť sebe slavnější, je konečně přec jen pouhým nárokem, může býti geniálním patřením do budoucnosti, ale stejně je možno, že je pouhou směšnou domýšlivostí. Vizme fakty, jak odpovídají tomuto nároku.

Měla-li se tak úžasná ctižádost uskutečnit, bylo zjevně tří věcí třeba. Především světla všesvětového, světla katolického, hodícího se všem duším, ať na jakémkoli místě žijí a v jakémkoli stavu se nalézají. Dále, mělo-li světlo opravdu býti rozneseno po všem světě, bylo třeba srdce katolic-

kého, jež by milovalo všechny ty duše a milovalo je láskou tak nesmírnou, jako je svět sám. A konečně, až světlo zazáří nade vším pokolením lidským, bude třeba i moci katolické, moci všesvětové, jež by všude zapustila kořeny, kdekoli duše jsou, aby v nich udržovala toto světlo, chránila ho a nedopustila mu uhasnout. Rcete sami, přátelé drazí, byl-li program úžasný, tyto tři věci jsou jistě ještě úžasnější.

Tedy světlo všesvětové, světlo katolické, jež by ozařovat dovedlo všechny duše pod každým nebem a ve všech dobách. Drazí moji, toť něco, čeho žádná ruka lidská není schopna. Každá nauka nese na sobě trojí pečeť, jež jí znemožňuje státi se všesvětovou: pečeť toho, jenž ji vymyslel, a čím byl muž ten vlivnější a čím původnější, tím hlouběji je pečeť jeho do nauky vryta. Pečeť země, v níž nauka se zrodila. Marně se bráníš, buďsi sebe větší — v jistém ovzduší jsi vyrostl, v jisté zemi jsi se narodil a vlivu jejich co živ se nezbavíš. Dobře víte a kolikrát i veřejně na to bylo stýskáno, že naší české hudbě, naší české písni a našemu českému nazírání na život těžko se rozumí za hranicemi. Ty stesky jsou marny; čím rázovitější bude hudba naše, čím češťjší naše poesie, tím tíže je plně pochopí, kdo v ovzduší našem nebyl odchován. A konečně i pečeť století, v němž se nauka zrodila. Nelze jinak, zůstane sice vždycky jejím kouzlem, že v sobě nese století toho všechny idey, všechny illuse, všechno

nadšení i všechny sny, — ale bude to vždycky i její slabostí; sotva že čas udělá další krok, zapadne v něm, jako zapadá v minulost všechno. A proto nebylo a není nauk lidských, jež by byly nabyly rázu všesvětového.

Všimněme si jen jiných církví. Kde je všesvětovost? V buddhismu a brahmanismu? V učení Konfuciově? Rcete, co dělá Čína pro šíření pravdy? Naše missionáře zabíjí, ale nikdy jsem neslyšel, že by byla rozeslala světem missionáře svoje. Pravda ovšem, že v posledních letech novinami prolétla zpráva, že se moderní Pařížané začínají zajímati o kult Buddhův — ale přiznáte jistě, že by bylo příliš cti, kdybych tomuto vrtochu blaseovaných lidí chtěl věnovati i jen jediné vážné slovo. Kde je všesvětovost? Snad v Islamu? Mohamed přišel za šest set let po Ježíši Kristu a chtěl zničiti božské Jeho dílo. I on řekl jako kdysi Kristus: „Jděte do celého světa,“ ale nepřidal: „a učte všechny národy,“ nýbrž velel svým janičárům: „Podmaňte všechny národy.“ Dovolává se ne síly slova, ale síly meče, a svým plukům dává úkolem šípy a šavlemi svými vrýti koran do srdce lidstva. —?—? Po lidsku myšleno bylo to velké, ale není to metoda pravdy. Jako před Kristem i před Mohamedem svět se zarazil, ztichl, ale nebylo to mlčení, jež pravdu vidí a do sebe ssaje, ale mlčení ztročených, mlčení přemožených, mlčení nízké a zneucfující, jež znamenalo okovy a smrt. To snad stačí, drazí moji. Kde

tekou potoky krve, kde kroky hlasatelů pravdy označují vypálená města, zneuctěné ženy, zotročení národové — tam není apoštolátu, jenž přesvědčuje silou pravdy a lásky.

Jak je s církví východní, s církví pravoslavnou? Přátelé moji, vy víte, že nikdy s tohoto místa ani protivníků nesnižují, ale jsem jist, že víte vy sami, že tato církev je křesťanstvím zkamenělým a ne naukou, jež vítězně prolétá celým světem. V Polsce zkusila sice ruská církev činnost apoštolskou, ale slzy, jež polský národ nad tímto divným apoštolátem vyplakal, podnes ještě neoschly, a zášť, kterou zaplálo srdce jeho proti utiskovateli, posud neutuchla.

A je snad protestantismus církví všesvětovou? Ten ovšem je činný, píše, tiskne, rozdává biblí a traktátů k nesečtení, a právě v naší vlasti rozvinul v posledních letech vášnivou agitaci. Agitaci jsem řekl a ne apoštolát, a kdo z vás zná celé to divné pozadí všeho toho evangelického hnutí, kdo zná i jména těch, kdo stojí v čele, přizná mi jistě, že nijak nekřivdím. A pak, drazí moji, co platno šířit nauku, která se drobí a tříští při každém kroku? Kde je všesvětovost, když z nauky původní vyrostlo tolik sekt a tolik drobných církví, že už ani počet jejich nedá se snadno stanovit?

Zahleďte se však na Církev katolickou. Sotva že byla zrosena krví Kristovou, skanuvší s kříže,

sotva že byla oživena dechem Letnic, už překročila Eufrat i Rýn, už pronikla Skythií, Indií a Aethiopií a ničeho nedbajíc a ničeho se nelekajíc, šířila se po všem mnohotvárném povrchu půdy římské, nedbala rozdílů řečí, nedbala rozdílů rass, vždyť všude a ve všem šla jen za duší lidskou, od téhož Boha stvořenou a krvavou smrtí téhož Boha vykoupěnou. Kamkoli vešla, svět starý se svými názory, se svými bohy i se svými právy rozpadal se v trosky, a na těchto troskách budovala Církev boží oltář nový i všechen život nový.

Kde jí není dnes? Kolik je národů, k nimž by aspoň paprsek jejího světla nebyl pronikl, a jejichž půda by krví mučedníků jejích nebyla zbrocena a posvěcena?

Jak je to možno, drazí moji? To proto, že proti pravdě, proti dobru a proti Bohu není hor, není pouští, není ledovců, není ani žhavého slunce ani bouřlivých moří — a to proto, že nauka katolická všude a vždycky dovedla stvořiti i srdce katolická, srdce, jež za spásu duší v blaženém vytržení dovedla prolévat svoji krev. Jmenujte církev, jež by se v tom ohledu Církvi naší směla postavit po bok. Jmenujte církev, která by jako Církev naše se slzami v očích, ale zároveň s posvátnou pýchou směla ukázati na ty nesčetné řady mužů apoštolských, kteří s křížem v rukou a se slovy Evangelia na rtech prošli a dosud procházejí nejzazšími končinami světa, vnikají i tam, kam sama ozbrojená moc vniknouti se bojí,

jen aby donesli tam duši lidské všechn jas a všechnu útěchu boží pravdy.

A, drazí moji, aby nic nechybělo tomuto nadlidskému dílu, stvořil Kristus k vůli Církvi svojí i třetí zázrak: moc katolickou, tím nepopíratelnější, čím vášnivěji je napadána ve všech zemích a čím vášnivěji nenáviděna. Ano, přátelé moji, s trůnu, nad nějž staršího a slavnějšího není, Otec křesťanstva mluví, a millionové a millionové všech národů a zemí slyší jeho hlas a podrobují se; jmenuje biskupy a lid je přijímá; dává zákony, a věřící se jimi řídí; pronáší rozsudky, a lidé se jim podrobují; upravuje a zavádí obřady, a obřady se provádějí. Vzdálenost zemí, zvláštnosti rass, různost podnebí, nic neruší majestátu, jenž poroučí, a poslušnosti, jež se podrobuje. Přátelé moji, hledejte ve světě cosi podobného!

Voláte po faktech — nuže, dnes jsem vám před oči postavil fakt, jehož nepopřete a jehož úžasných rozměrů lidským měřítkem nikdy nezměříte. Nic více nechci, než abyste se nad ním zamyslili rozumem i srdcem zároveň; poznáte snad, že srdce vaše je Kristu bližší, než jste tušili, a že po Něm po všech bolestných životních zkušenostech touží horoucněji, než si až dosud přiznati chtělo. Amen.

X.

Nezměnitelnost nauky Církve.

Přátelé drazí! Mluvil jsem minulou neděli o katoličnosti či všesvětovosti Církve naší. Tvrdil jsem že všesvětovost je nutnou známkou a jedním z důkazů boží pravdy, a přidal jsem, že tato vlastnost je výlučnou předností Církve katolické. Všude jinde najdete církve, jejichž hranicemi jsou vždycky hranice některé země, hranice některého národa nebo rasy — jen jediná naše Církve hledí obepnout všechn svět, všem vším chce se stát, a aby toho dosáhla, životů k nesečtení dalo se v její služby a dovedlo pro ni i krev svou prolít.

A šířit se směla a mohla jen silou pravdy, jen obětavou láskou, — i to jsem řekl, třeba jsem si byl vědom, co v duši vaší při těchto slovech vyvstane trpkou, hořkou výčitkou. O síle pravdy mluvím, a zatím dějiny učí, že zástupcové Církve sáhli nejednou k násilí. — O Evangelii lásky k vám káží, a dějiny světa, a z nich jmenovitě naše české dějiny vykazují tolik stránek, jež mluví, a to hlasitě mluví proti těm, kdo přišli s jménem Ježíše Krista na rtech a s násilným mečem v rukou. Přátelé moji, nemohl bych k vám mluvit tak, jak vždycky mluvím — cítím, že by mi každé slovo umíralo na rtech, kdybych se domnívali musil, že nevěříte v loyálnost a upřímnost mých slov a že máte mne v podezření, jako bych zúmynlně zavíral oči před bolestnými fakty, jež národ náš

dosud do duše pálí a do duše rozhořčují. Jen proto jsem o tom nemluvil včera, abych dnes s tím větším důrazem a s tím větší upřímností mohl prohlásiti: Pravda je, co vyčítáte, ale stejně je pravda, že, kdykoli se Církev zpronevěřila svému úkolu, kdykoli žástupcové její zapomněli, že Evangelium Kristovo je Evangeliem lásky — bylo vždycky celých století obětavé práce, nadlidských ctností a nesčetně skutků milosrdenství potřebí, nežli jí ten který národ dovedl zapomenouti, že se bránila jinou zbraní, než jí Kristus do rukou dal, zbraní svých slz, své modlitby, své víry, své trpělivosti a svého slova.

Přátelé moji, vši vroucností své duše věřím v božský původ a v božské poslání Církve katolické, a právě proto nevidím, proč by bylo nutno zatajovat či omlouvat, čím lidé ať jakéhokoli povolání a sebe vyššího postavení poskvrnili bílou řízu její. Jen proti tomu se ohražuji, aby naše viny a naše hříchy měly zbraní býti proti Evangeliu a aby svatá víra naše v potupu měla přijít, že některý z jejích hlasatelů té víry nepochopil, či životem svým tu víru zneuctil.

Přátelé drazí, musil jsem dnes tato slova vyslovit, chtěl-li jsem, abych s klidem a důvěrou mohl pokračovati ve svých vývodech.

Pravil jsem, svěřil-li Bůh símě života Církve obětavosti apoštolů a nadlidské lásce mučedníků, símě nauky svojí že svěřil lidskému duchu — a to je úžasnější a nepochopitelnější než samo šíření

Církve. Zamyslili jste se už někdy nad tím, jak nesmírné pole činnosti vyměřil Bůh vašemu duchu? Předně zemi se všemi jejími zázraky, hvězdné světy s nezměrnou jejich velikostí, pak svět morální a sociální se všemi zákony jeho, filosofii s nedostupnými jejími problémy — a jako by na všech těch nesmírnostech, jež duch lidský po šest tisíc let prolétá s nadšením stále stejným a s dychtivostí stále rostoucí, nebylo dosti — otvírá mu Bůh i území nekonečna a zjevuje mu tajemství jeho pravdami, jež duch lidský sám má prohloubávat, rozvíjet, třeba že nikdy nevyčerpal vši jejich krásy a vši plodnosti. Přátelé moji, dotýkám se tím otázky na výsost důležité — čeliti chci výtce, stokrát vyvrácené a stokrát opakované, jako by Církev vymýšlela nová dogmata, nové články víry a postupem století jako by byla porušila jednotu a ryzost Kristovy nauky.

Se vším důrazem prohlašuji: Kristus nám zjevil plnou pravdu — a jen tuto pravdu má a může Církev hlásat až na konec časů. Ale, drazí moji, plnost té pravdy zjevil Bůh základními formulami, v nichž je týž plán jako při všech vědách. Některé pravdy naší svaté víry jsou tak jasné a zářivé, a všichni proroci i všichni apoštolové učili jim tak určitě a jasně, že pochybnost je vyloučena a důkaz zbytečný. Co vždy a všude a ode všech bylo věřeno — nač to dokazovat a jak to popřít?

Ale nejsou všechny pravdy zjevené tak zářivé; je jich celá řada, jež teprve vyplývají ze pravd

základních, jako důsledek vyplývá z principů. I ty pravdy jsou boží, i ty jsou zjeveny — ale nejsou tak patrné, je třeba času, je třeba přemýšlení, aby vysvitly náhle před užaslým duchem. Připadá mi ten souhrn pravdy boží jako hvězdné nebe. Na tisíce hvězd tam září po celá staletí — ale co je jich, jichž světlo teprve nyní proniklo až k nám a co je jich v tom nezměrném nebi ještě ztajeno a pro naše oči neviditelné!

Přátelé moji, vezměme některou základní pravdu víry a vizme, co obsahuje. Na příklad: Ježíš Kristus je vtělený Syn Boží. Ejhle, princip — září jasně na každé stránce Písem svatých, a pravdu jeho dosvědčily milliony svatých mučedníků. Ale co otázek vyvolává! Je-li Kristus opravdu Bůh a člověk, jsou v Něm dvě osoby, božská a lidská, či jen osoba jediná? A je-li Bohem, nutno se Mu klanět; ale čemu se klaněti v Něm? Pouze Jeho božství či i Jeho člověčenství? I Jeho duchu, i Jeho srdci, i Jeho tělu, i Jeho svatému kříži? Ovšem, drazí moji, všechno to už je v základní pravdě obsaženo, ale je nutno v ní to hledat, z ní to vyvodit, a to vždy cestou důsledků.

A tak je se všemi otázkami ostatními. Vedle pravd plně jasných a tak zářivých, že vždy a všude a ode všech jim bylo věreno, co je pravd, stejně božských, stejně nadpřirozených, k jejichž objevení bylo vyčkati času, věnovati píle, vyčkati útoků nevěry nebo popírání herese, než v den a hodinu, již Prozřetelnost sama stanovila, prohlá-

šeny byly Církví články víry, nezměnitelnými dogmaty.

Toť, drazí moji, onen rozvoj nauky, o němž jsem se zmínil, pokrok, jenž v sobě tají více velikosti a krásy, než sama nezměnitelnost Církve. Z tohoto pokroku zrodil se v Církvi nový život intelektuelní, hlubší a vznešenější, než svět kdy viděl. Netušíte ani, s jakou vášní duch lidský se vrhl na studium těchto základních pravd, jak nádherné obzory před ním otvíraly, jaké smělé myšlenky mu vnukaly a k jaké hloubce i výšce zároveň tohoto ducha lidského zušlechtily!

Bylo se obávati, že tato práce, svěřená lidem byť sebe geniálnějším, ale přece jen lidem, nutně povede k rozkladu — a přece, zahlubáme-li se do studia tohoto vývoje dogmat — co více ještě překvapuje než všechn ten ruch a všechno nadšení, je úžasná, živá, trvalá jednota! Drazí moji, jen dobře uvažte, co to znamená! Lidé, vynikající svým věděním, svou geniálností i počtem — lidé roztroušení po devatenáct věků po všem povrchu země, lidé tak odvážní ve svém hloubání, tak se různící v osobních svých náhledech a často tak rozdvojení vášnivým soupeřením — lidé mluvící různými řečmi, vyrostlí v různých podnebích, zvyklí mravům své otčiny, názorům svého okolí a politicky často v nejkrajnějším nepřátelství proti sobě stojící — a přece jednota a jednomyslnost v téže víře.

Po celý svůj život hříží se ti lidé v dogmata víry, pronikají až k samým základům jejich, vyvozují všemožné z nich důsledky, pátrají a shánějí se po všech možných důkazech, studují, jsou-li články ty v souladě s filosofií a historií — to všechno konají v míře nejvyšší — to všechno konají po celá století — a jednota trvá.

A Církev — ta sama otvírá dráhy tomuto hloubání, vyzývá přímo své theology, aby zkoumali archivy, studovali prameny — celé školy se zakládají, system za systemem se tvoří, o každé dogma vede se boj a po devatenácti stoletích diskusse jednota je krásší, silnější a zářivější než kdy před tím. Cítíte, co je v tom? Všude jinde diskusse vede k rozbrojům, k rozkladu, k smrti — v Církvi katolické vede k jednotě.

Pravda, ovšem, že mnozí sejdou s cestí, pobloudí, padnou. V nejstarších dobách Tertullián, Arius, Pelagius — ve středověku Luther a s ním celá řada jiných — v minulém století Lamennais — v našich dnech někteří z vůdců moderny — ale celek sám pevně a bezpečně zůstává a trvá v jednotě.

Je faktem, přátelé moji, že je ve světě společnost, že jest ve světě Církev, která obepíná všechny doby a všechna místa, vybírá své členy na samých vrcholích i v nejspodnějších nížinách světa intelektuelního a vládne nad nimi ctihodným a opravdu ve cti chovaným žezlem téže nauky. Je

faktem, že všemi stoletími zní pořád totéž, nezměněné a neporušené katolické Credo! Ach, drazí moji, dovedete vytyšiti, jak slavný je tento výkřik?

Rozléhal se podzemními chodbami katakomb, jása na každé stránce nesmrtelných Augustinů, Ambrožů, Basilů a Chrysostomů — tím slavným Credo otřásaly se klenby středověkých velechrámů a toto Credo nezvratné a neomylné nese se až dosud světem, jinak tak nedověrným a tak měnivým. Je slovem, jež beze změny přechází ze století do století, jež tiše šepce ret umírajícího a jež vyslovovat se učí děcko sotva k životu zrozené, je vyznáním víry, jež proniká světem a nachází všude dost apoštolů, kteří ji hlásají, všude dost světců, kteří svým životem svým ji ozařují, a mučedníků dost, kteří svým utrpením a svou smrtí ji oslavují. To stojí věru za přemýšlení!

Přátelé drazí, rcete, jak je to možno? Jak si mohla Církev udržeti jednotu, čím usilovněji hledala plného světla a čím hlasitěji vyzývala k diskusi? Projděte dějiny všech dob a najdete-li v nich někde podobné sdružení, vědu sdruženou s vírou, geniálnost podrobující se autoritě a jednotu tím zářivější, čím hlouběji jde studium základních pravd, — vězte, že jste učinili objev, jenž zaslouží věru pozornosti a obdivu. Ale ne — nikde nenajdete nic podobného, všude spíše opak, buď mrtvou, zkamenělou nehybnost nebo rozvoj, jenž je tříštěním a rozkladem.

Drazí moji, *pochopuji sjednocenost v nevědomosti*. Všechn pohanský svět ležel na kolenou před svými modlami a pod trojí knutou svého kněžstva, svých filosofů a svých císařů klaněl se zotročilý lid i božstvům, jež byla zosobněním vší nízkosti a vší hanby.

Ale *Církev naše jest jednotna v světle!* Přiznávám ovšem a přiznávám ochotně, že nejsou si všichni katolíci stejně jasně vědomi vší vznešenosti svojí víry, úžasné zbrojnice jejích důkazů a plné zářivosti jejích pravd. Dobře vím, že zvěčnělá moje matka nebyla by dovedla mluvit o svém náboženství tak, jako snad dovedu o něm mluvit já, ale tolik vím, že z této víry a podle té víry dovedla lépe žít, než dovedu sám, a v tom, drazí moji, v tom je všechno. Jistě by jako prostá žena nebyla dovedla říci, klaní-li se i božské i lidské přirozenosti v osobě Ježíše Krista — ale to vím, že věřila v božského Spasitele svého vší prostotou i vší láskou svého srdce, a příkazy Jeho že byly vůdcem všeho jejího smýšlení a jednání. A proto je to malicherno kouti z toho zbraň proti Církvi. Přiznáte zajisté, že málo na tom záleží, dovede-li rolník vyjmenovati všechny chemické součástky krmiv, jimiž zvyšuje výnosnost svého hospodářství, ale všechno že záleží na tom, aby krmiva byla vědecky připravena, a rolník aby jich správně a účelně dovedl užít. Tak je i s vědou náboženskou: stačí, že měla a že podnes má k ne-sečtení representantů vážných, pracovitých, na vý-

sost vzdělaných, kteří ji znají až do samých základů a ručí nám za její pravost — a stačí, že měla a že povždy bude míti k nesečtení apoštolů, kteří to světlo její roznášejí světem, paprsky jejími že osvěcují i mysli nejprostší, a lid že z víry té a podle víry této žije, z ní svoje nebeské naděje čerpá a silou její a pomocí její věčné své spásy dosahuje. A volají-li někteří lidé — a jací lidé kolikrát — že tato Církev stojí lidstvu v cestě, a že utlumuje světlo jeho zářivého ducha — stačí odpovědět proslulým výrokem Thiersovým: „Ne, Církev katolická nikdy nebránila myslit, leda těm, kdo mysliti nedovedou!“

A spíše pochopil bych *jednotu v mravní skleslosti*. Začněte davům hlásati náboženskou nauku, která dovoluje, omlouvá, ba dokonce posvěcuje a na bohoslužbu vyvyšuje všechny i nejnížší vášně — a užasnete, co lidí uvítá tuto zneucfující nauku s jásavým nadšením. Nic snadnějšího, než lidský rozum uvéstí v soulad s nízkými pudy srdce.

Je taková snad jednota naší Církve? Té výtky se snad ani sebe větší zášt přece neodváží! Ne, draží moji, Církev naše je *jednotna v ctnosti*, jednotna v těžkém, ale tak vysoce ušlechtilém boji proti vášním a v poctivém, upřímném konání dobra. Nebylo zakladatele nějaké sekty, jenž by byl nepobouřil lidských vášní — Církev katolická ty vášně uklidňuje a ukrocuje; všude a ke všem mluví o obětech, o odříkání a sebe-

přemáhání, pronásleduje hřích i do nejtajnějších záhybů srdce a kárá a trestá už i pouhou hříšnou myšlenku. Dobře ví, že už proto vyvstane proti ní nepřítel k nesečtení, a řady jejich že množiti bude každé srdce, v němž vášeň se rozhořela, každá duše, jež po nezkrocené svobodě touží, ale Církev po všem světě a ve všech dobách neochvějně a bezohledně prohlašuje nedotknutelná práva Boží a velké, závazné povinnosti lidské. Tak vypadá mravní zákoník, kolem něhož chce sdružit a kolem něhož opravdu sdružila milliony a milliony svobodných lidských bytostí. Kladu důraz na to: *svobodných bytostí*, svobodných duchem i srdcem. A v tom je vrchol všeho, neboť spíše si dovedu představit jednotu v otroctví. I Mohamed sjednotil; zjevil se najednou na dalekém Východě, vytasil šavli a v čele svých hord velel ztrnulým národům: „Uvěř, nebo zemři.“ Ale Evangelium Kristovo? Ani meč, ani oheň, ani žalář, ani vyhnanství nesmějí býti nástroji jeho apoštolátu a běda, kde k tomu všemu sahali, kdo Jeho jménem mluvili... Jak se takový zločin vymstil na království Božím všude a po každé! A jakých účtů na nich žádati bude jednou Ten, jenž o sobě pravil: „Jsem tichý a pokorný srdcem!“ Ten, „jenž třtiny nalomené nikdy nedolomil a knotu doutnajícího nikdy neuhasil!“

Ne, draží moji, posláním Církve katolické je posvěcovat duše, svobodné lidské duše, jichž nezískáš nežli přesvědčením, duše, jimž víry nevy-

nutíš a jež k lásce ani mečem nepřiměješ. A má-li přesvědčit, musí k rozumu mluvit silou důkazů a k srdci musí mluvit silou lásky své — pak — ale jenom pak padne jí v náruč všechno, co je v lidstvu ušlechtilé a co po světle a milosti opravdu touží.

A přece, drazí moji, ještě jsem neřekl všeho.

Pravil jsem, že Církev katolická je jednotna v světle. Ano, jasněji než každá jiná víra svítí mi na cestu životem, ostřeji než každá jiná zjevuje mi hranice dobra a zla a propasti lidské bídy, lidského utrpení žádná víra nedovede mi prozářiti paprsky nebeských nadějí tak dokonale, jak víra Kristova. A přece, drazí moji, vedle tohoto světla co je tu temnot — vedle zářivých pravd co je tu neprostopných tajemství! Jeden Bůh ve třech osobách sobě rovných, od sebe rozdílných, a přece Bůh jeden. Všichni lidé rodí se s dědičným hříchem, a Bůh sám musil se vtělit, z Panny přechistě a neposkvrněně počaté musil se zrodit, aby otevřel nebe, usmířil spravedlnost a spasil všechny svět. Ale ten Bůh umřel, a tento Bůh dlí dosud mezi námi ztajen a ukryt pod způsobou chleba...

Ejhle, nauku Církve katolické — a v těchto tajemstvích, v těchto úžasných tvrzeních sjednocuje milliony a milliony věrných, oddaných duší! Přátelé moji, chápete to? Moučková lidská se všemi výzkumy, se vši svou vědou, se vši svou kritikou

nedovedla založiti jediné trvalé školy, a Církev s články víry, jež zove nevěra absurdností, založila a udržuje jednotu po celá tisíciletí!

A kdyby jen rozum si podrobovala — ale ta Církev jde až do nitra svědomí — podrobuje nejenom rozum, podrobuje dokonce i vůli. Ne násilím, ne mečem — ale přesvědčením! Dává ovšem příkázání, učí, káže, zapřisáhá a varuje — ale, odepřeš-li jí sluchu, pohrdneš-li jejím slovem, nemá, čím by tě přinutila. Dnes jsi katolíkem, zítra protestantem, pozítří nevěrcem — vše je ti volno, nelekáš-li se soudů Božích. To jediné, co učinit může, že tě vyloučí ze svého středu — ale buď jist, i pak s pohledem plným bolesti a plným úzkostné lásky, bude sledovat každý tvůj krok, každé tvé slovo, a sotva že pocítíš lítost nad svým poblouzením, vyjde ti vstříc, jak jenom matka vyjítí dovede.

Přátelé moji, nový fakt postavil jsem dnes před vaše oči a snažně prosím, ve vašem vlastním zájmu pro radostný klid a blaživou jistotu duší vašich prosím, zamyslete se nad ním! Jsem přesvědčen, vnikne-li přemýšlení vaše až v samo nitro Církve, nedáte-li se mýlit tím, čím lidská slabost a často i lidská zloba potřísnila její roucho, že jasně uvidíte, jak za ní stojí, jak nad ní svou všemocnou ruku drží Ten, jenž slíbil, jak jen Bůh slíbiti dovede: „Já jsem s vámi až do skonání světa.“ Amen.

XI.

Svatost katolické Církve.

Drazí moji, v minulé promluvě svojí chtěl jsem čeliti výtce, jako by katolická Církev měnila nauku Kristovu, vymýšlela nové články víry a nutila lidského ducha k víře v dogmata, o nichž prvotní Církev nevěděla, a jichž byl Spasitel náš nikdy nezjevil. S důrazem jsem prohlásil a dnes to opakuji, že Spasitel přinesl lidstvu plnost pravdy, a že, co svět světem bude, k nauce Kristově že nesmí a nemůže býti přidána ani jediná pravda nová, Písmem svatým a tradicí nedoložená a nezduvodněná, tak jako, co svět světem bude, že Církev katolická nesleví a sleviti nemůže ani jediné písmeny ze svého Creda a ani jediného příkazu ze svého Desatera, byť měla celými řekami krve odpykati svou pevnost a byť celým mořem potupy a posměchu měla býti zaplavena pro svou věrnou nepoddajnost. Ale vyložil jsem vám zároveň, že Spasitel náš zjevil nám pravdu boží pouze v základních formulích a duchu lidskému že svěřil úkol, nad pomyšlení krásný, ale i svrchovaně nebezpečný, nořit se v tyto bezedné propasti pravdy boží, loviti a vynášeti, co v nich vzácnými perlami je skryto, vyvozovat, co v nich je ztajeno a v čas a hodinu, kdy toho žádat bude bezpečnost víry a žádat toho bude klid a jistota nesmrtelných duší, za přímého spolupůsobení Duha sv. zjevovat světu znenáhla všechno to bohat-

ství světla, útěchy a síly, jež v Kristově nauce je nakupeno. A s radostným obdivem jsem vám líčil, jak vše, co v Církvi vynikalo vírou, učeností a nadšením, po všechna století vrhalo se na studium pravdy boží, hvězda za hvězdou, až dosud ztajená, jak naskakovala na obloze naší víry; vždy krásším jasnem, vždy zářivějším třpytem skvěla se nauka Církve naší a přece, při vší různosti náhledů, při vší rozdílnosti povah a při všech sterých slabostech a křehkostech lidských Církve že si uchovala po všechny doby jednotu učení tak nerozbornou, tak jednolitou, že už ten fakt sám stačí mně a každému, kdo poznání pravdy se nebrání, v důkaz jejího božského původu.

Přátelé moji, ještě o třetím rozvoji chci dnes promluvit. Símě života Církve mělo rozvíjeno býti obětavostí apoštolů a nadšením mučedníků; símě nauky boží měl pěstovati lidský duch — símě lásky k Bohu mělo pěstiti lidské srdce. Pod záštitou katolické Církve, pod jejím mateřským vedením měla se rozhořovati jiskra lásky k Ježíši Kristu vždy plnějším a jasnějším plamenem, a mělo se rozvíjet símě lásky té vždy krásšími a bohatšími květy a měniti se v požehnání a útěchu všemu lidstvu.

Přátelé moji, nic nového dnes ode mne neuslyšíte; všechno to, co chystám se vám říci, znáte již a bohudík, že již znáte všicki, ale snad přece i dnes se stejnou pozorností vyslechnete, co pro

šíření lásky k Ježíši Kristu vykonala naše Církev svatá.

Přátelé drazí, kolik lásky našel náš Spasitel v lidských srdcích, když se vtělil a člověkem se stal? Po celá tisíciletí přece všechen svět na příchod Messiášův čekal; čím více v pamětech lidských bledla vzpomínka na pravého Boha, čím více tmělo se v duších, z nichž znenáhla vyvanuly i poslední stopy náboženské pravdy, a čím více tvrdla lidská srdce v žáru vášní, v nízkosti sobectví a v přepychu moci, tím horoucněji, tím toužebněji zněly hlasy proroků, tím bolestněji spínaly se k nebi ruce všech spravedlivých, a tím hlasitěji i kde jaké ušlechtilé srdce pohanské volalo k nebi, aby se nebe konečně otevřelo, a s něho aby se snesl, jenž byl Očekáváním národů. Přišel konečně tento dávno čekaný Messiáš, opustil opravdu svou nebeskou říši a stal se člověkem. Jak Ho uvítal svět a kolik lásky a kolik úcty čekalo Ho při Jeho příchodu? Přátelé moji, Matičku Jeho odhánějí v Betlémě ode všech dveří, do skalní jeskyně, jež za doby dešťů dobytku byla přístřeším, uchýlit se musila Bohorodička a tam povila své božské dítě a tam je položila v chudičké jesle. Jediná dvě srdce, srdce Mariino a srdce sv. Josefa, milovala Krista při Jeho zrození! A později? Drazí moji, po celých třicet let jak je ztajen náš božský Spasitel v chudičském domku nazaretském, jak nikým neznán, od nikoho nectěn a neoslavován prožívá tam ce-

lých těch dlouhých třicet let. A pak, když už veřejně vystupuje, když už z úst Jeho padají slova božské pravdy, když už všemohoucí Jeho ruce sejí požehnání při každém kroku, schylují se ke každé bolesti, konají zázrak za zázrakem a každým tím divem ulevují nějakému hoři, hojí nějakou bolest a radostným štěstím naplňují srdce zoufalá — mnoho-li lásky klidí Kristus za všechnu tuto dobrotu? Chcete ji sečíst, přátelé moji? Jděte za Ním, když už je vlečen ulicemi jerusalemskými, když už byl zbičován a korunován trním, a když co chvíli klesá pod břemenem kříže. Několik žen malomocně nad Ním pláče, Veronika padá Mu k nohám a podává Mu roušku, aby si setřel smrtelný pot a krůpěje krve — Šimona Cyrenského už musí židé hrozbami nutit, aby Kristu kříž nésti pomohl, a apoštolové, z nichž jeden bídácky Ho prodal, jdou jenom z povzdálí a kradmo za svým Mistrem. A až bude pnít na tom strašlivém kříži, zbude Mu jenom matka a zbude Mu jen sv. Jan — a svět uslyší výkřik, jehož dosahu nikdy v plné hořkosti jeho nevystihne: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil!“ Drazí moji, tak opuštěn, tak málo milován umírá vtělený Bůh!

Ale přišel den Letnic, dechem Ducha sv. otřásl se večeradlo jerusalemské, ohněm milostí Jeho vzplanula srdce apoštolů, a Církev katolická slavila své narození. A hle, ještě téhož dne tisícové a tisícové najednou vyznávají Krista — i mnozí

z těch, kdož před několika týdnů ještě stáli v řadách luzy a tupili Jej a rouhali se Mu s ní — a padají najednou na kolena a se srdci plnými nebeské touhy přijímají křest. A Církev svatá roste, do všech dálek se šíří, do všech končin proniká, a apoštolové, tíž apoštolové, kteří co chvíli lekali se židů, s nadlidskou odvahou, s nezmarou vytrvalostí a s nekonečnou láskou ke svému ukřižovanému Pánu stojí klidně před soudními stolicemi židů i Římanů, mlčí při utrpení, jásají v poutech a nepřestávají hlásati Krista, dokud meč nesetne jejich hlav nebo kyj dokud neutluče jejich života. A nejsou sami — vy to víte, přátelé drazí, že nejsou sami! Láska k Ježíši Kristu svatým zárem zachvacuje všecken starý svět, zažehuje srdce otrokyň i jejich vznešených paní, zachvacuje venkov, jako byla již pronikla městy, a čím více popravišť nastavěli císařové, čím více křížů natyčili, kdekoli se ozvala modlitba k Ježíši Kristu, čím hroznější vymýšleli muka a čím nelítostněji chtěli vyrvati to sladké jméno Ježíš lidským srdcím — tím hlouběji v nich tkvělo, tím hlasitěji bylo velebeno a tím více nových získávalo ctitelů.

Přátelé moji, dovedete vytušit, co vše je v tom pomyšlení, že plná tři sta let dávali se lidé vraždit a ubíjet v nevýslovných mukách, plná tři sta let že umírali i jednotlivě a po různu i v celých zástupech pro někoho, jenž před tolika lety v dalekém Jerusalemě umřel na šibenici kříže?

Začínáte rozumět, co dovedla Církev pro svého Spasitele? Jaké lásce k Němu dovedla naučit i srdce, jež před tím nedovedla milovat než sebe sama?

A když konečně z tajných úkrytů směla na plnou veřejnost, když směla zasednout poblíž Césarova trůnu a vyvíjet volně a nerušeně všechn svůj vliv na lidská srdce a na lidská svědomí, jak šířila tuto lásku a jak byla vynalézavá ve svých prostředcích! Jisto jest, že nenávist všechno popřela na božském Spasiteli, všechno poplvala, všechno urážkami zasypala: Jeho božství a Jeho člověčenství, Jeho život i Jeho smrt, Jeho tělo i Jeho srdce — nuže, drazí moji, stejně je jisto, že Církev katolická všemu tomu se od počátku klaněla, vše to vši duší milovala a vše to obsypala i svými polibky i slzami svými. A aby stále živěji měla před očima každý krok Jeho a každou obět Jeho, rok co rok, den ze dne připomíná si života toho všechnu vznešenost i dobrotu i lásku. Vroucími modlitbami i jásavými zpěvy slaví Jeho narození, Jeho mládí, každý krok Jeho veřejného života, každý zázrak, každé dobrotivé slovo a všechnu apoštolskou Jeho činnost i Jeho potupu a ponížení i Jeho strašlivou, bolestnou smrt. Pláče nad Ním, líbá rány Jeho, ale pak jása, jak jenom láska její jásatí dovede, nad Jeho vzkříšením a nad Jeho slavným z mrtvých vstáním. Přátelé drazí, nevím, zda jste se kdy zamyslili nad obsahem církevního roku, nade vši krásou, nade

vší bohatostí citu a lásky, ztajenou ve svatých obřadech. Jak se rozvíjely, jak jim přibývalo stále obsahu a vroucnosti, čím mocněji zapouštěla Církev kořeny svoje do lidských duší!

S počátku, v katakombách, dokud křesťan štván byl jako divá zvěř, smýkán ze soudu na soud, pohrdán a tupen od luzy v chatrčích i od luzy v palácích a na konec čekati nemohl, než smrt a to smrt mukami ztrpčenou, všechna pocta a všechny pobožnosti platily jen Kristu vzkříšenému. Dostalo se mi štěstí, již dvakráte katakomby navštívit — nikde nevidět kříže, nikde obrazu Krista bičovaného, ztupeného a uplvaného; kdekoli zobrazen, pak se vším půvabem mládí, s tváří jinocha, jenž nepoznal ničivého vlivu času a nepoznal útrap smrti. Ne, nedivím se tomu, že v době pronásledování všechna víra a všechna naděje mučedníků upínala se k Tomu, jenž slavně a vítězně přemohl smrt!

Pak přichází chvíle vysvobození. Konstantin Veliký dává Církvi svobodu, láme její pouta, a Církev po prvé místo potupného pláště odívá svá zmučená bedra pláštěm slávy — a co se děje? V dobách utrpení uctívala Krista oslaveného — teď, v době povýšení a slávy, ctí Jeho krvavý kříž. Plná tři sta let skrývali Jej musila před zrakem katanů — nyní Jej však vyvyšuje plna radostné pychy a oddané vděčnosti — ramena jeho rozpínají se nade vším světem a na kříži tom pní božská Láska, tvrdými hřeby přibitá, trnám

korunovaná a zkrvácená a uplvaná. Uctívání sv. kříže, trnové koruny, sv. pěti ran vyplňuje pak již celou dobu rozkladu římské říše i vpádu barbarů, lidí to plných nezkrotné síly, jimž bylo nutno postaviti před oči tichost a mírnost a pokoru Beránka božího, aby ztlumena byla vášnivost jejich srdcí, a milosrdenství by se začali učit, kdož dosud neznali než vítězné opojení a sladkost pomsty. A jak postupem století přilnula ta nezkrotná srdce k Bohu soucitu, k jaké lásce dovedla Církev rozplamenit ty vášnivé duše, viděti z křížáckých výprav, zjevu to, drazí moji, jenž na věčné věky zůstane zářivým pomníkem i slavným důkazem, čeho je schopno sobecké srdce lidské, jakmile plamen lásky je rozníti svým svatým žářem!

A již vyvstává na obzoru nový projev lásky. Srdce lidská již byla zjemněna, duše lidské už vnikly hlouběji v tajemství Boží, víra jejich už nelpěla tak na zevních dojmech, byla čistší, vnitřnější, — nuže, Církev otevřela svatostánek, a tajemství naše největší, tajemství naše nejnepochopitelnější vystavila veřejnému uctění. Jeden z papežů nařídil, aby nejsvětější hostie při mši sv. byla pozdvihována a věřícím ukazována, jiný zavedl nádhernou slavnost Božího těla, a tak nejsvětější Svátost stává se ohniskem, ne už tajemným v přítmí tabernaklu, ale ohniskem veřejně vystaveným očím i srdcím věřícího lidu, aby z něho čerpal i sílu i útěchu i nové zdroje lásky.

Přátelé moji, jak toho všeho bylo Církvi třeba, aby neporušena prošla dobami vnitřního rozkolu, hroznými dobami, kdy na pohoršení a na zkázu duší k nesečtení dva i tři papežové vedli spolu boj o stolec Petrův, dobami plnými hrůz a krve, kdy v Čechách vzplanul požár husitský, a celou střední Evropu kdy zachvátilo hnutí reformační. I tyto hrůzy konečně přešly, a Církev, jako by ještě vroucněji přimknouti se chtěla k božskému svému Ženichu, zavádí úctu k božskému Srdci Páně, k Srdci kopím hříchů našich zbodenému, trnovou korunou našich nevěrností věnčenému, ale Srdci planoucím stále stejným ohněm nekonečné lásky k nám i dobroty.

Co dále přijde, nevím, ale tolik vím, že pravá láska nezná hranic a nezná mezí, a čím více se zahlíží v milovaný svůj předmět, tím více na něm odhaluje krás a tím více nalézá důvodů k projevům oddanosti a úcty.

Přátelé moji, o projevech úcty k Ježíši Kristu jsem dosud mluvil; co však mám říci o nesčetných, z lásky k Němu přinesených obětech? Není pravé lásky bez radostných obětí, a já s oprávněnou pýchou smím volat: „Hledejte mimo Církev katolickou společnosti, hledejte církve, jež by na svých dětech tolik obětí pro Boha žádala a tolika obětí opravdu docilovala jako Církev naše. A s důrazem dodávám: obětí dobrovolných a proto i radostných!

Vzpomínám vznešené matrony římské, matky Gracchů. Víte, jak odpověděla svojí přítelkyni, ověšené zářivými šperky a tázající se, kde ona své klenoty má. Ušlechtilá a dobrá matka zavolala oba své syny, přimkla je k sobě a s očima zářícíma pýchou i mateřskou něhou odvětila: „Ejhle poklady moje!“ A já, drazí moji, od této šlechetné Římanky zvedám oči k Církvi naší svaté a vidím v duchu, jak i ona s pýchou nekonečně oprávněnější a s mateřskou láskou neskonale něžnější tiskne k svému srdci svých dítek k ne-sečtení, jež naučila milovati Krista láskou, jakou srdce lidské nikdy před tím milovati nedovedlo.

Nemluvím již o svatých mučedlnících, ač krev jejich drahocenná až dosud teče bohatými proudy, a ač dosud Církev boží co chvíli na svoje oltáře staví nové služebníky boží, kteří mezi pohanskými národy pracují, světlo Evangelia tam šíří a skoro všicki násilnou smrtí umírají.

A nemluvím dnes ani o svatých a světicích božích, jejichž hrdinských ctností snad by se lekala slabost naše.

Na zemi zůstávám a dívám se především na ty nesčetné řady kněží, dobrých, svědomitých, opravdových služebníků Božích. Hledťte, drazí moji, ta Církev, jež manželství vyvýšila na vznešenou svátost, ta Církev boží, jež jako žádná církev jiná posvětila rodinný život a hlavy rodičů ozářila gloriolou autority a posvátnosti, ta Církev od svých kněží žádala a žádá, aby se dobrovolně

zřekli rodinného štěstí, by tím plněji a tím nedílněji mohli a chtěli žítí těm, za jejichž spásu budou Kristu zodpovídati. V odříkání, jež posvěcuje, v sebezapření, jež k hrdinským obětem sílí, mají konat svůj velký úřad, ke všem se sklánět, všem vším se stát, vlastního štěstí zapomínat, ale pro cizí bolest vždy hledat a vždy také nalézat slovo útěchy, slovo posily i pomocný čin. A žádá to na nich ne teprve, až pod sněhem stárí zchladne každá vášeň, — v prvním rozkvětu mládí klade tu dvojí korunu — korunu kněžství a korunu odříkání — na jejich hlavy a čeká, že ponесou obě ty koruny zmužile po celý život svůj. Vím a věděla i ona, že mnozí toho dvojího břemene neunesou, ale, drazí moji, je spravedlivo pro tyto ubohé zapomínat oněch, kdo vytrvali, a jejichž památce žehnají osady po celé generace i slovy obdivu i slovy vděčných modliteb?

A zahlížím se na ty nekonečné zástupy řeholníků a řeholnic. Nestačilo jim z lásky k Bohu zřící se jen rodinného života; chtěli více dát, vše, co Bohu podati může slabý člověk. Svou prací a pílí mohli nabýti jmění, domoci se skvělých postavení — slibem chudoby všechnu tu možnost složili Kristu k nohám; mohli užívat své svobody lidské, pokud jí zákon boží hranic neklade — slibem poslušnosti i té se zřekli, aby dovršili obět, nad niž vyšší člověk dáti nemůže. A pak — pak život svůj celý zasvětili těm, za něž Kristus umřít neváhal. Jeho jménem a jen z nadlidsky velké

lásky k Němu hledali, co kde potřebovalo pomoci, světla, útěchy a ošetření — a vši té bídě a opuštěnosti patřil a patří až dosud všechen život jejich. Přátelé moji, dějiny pokleslosti řeholního života, dějiny úpadku jeho jsou již napsány, a vy dobře víte, že nebylo šetřeno sytých barev, že nanесeno bylo stínů bez ohledu a bez milosrdenství. Budiž — nemáme opravdu práva žádat, aby něco bylo ztajeno a umlčováno — ale, drazí moji, dějin všeho toho, co velkého, nadlidsky krásného od řeholníků a řeholnic bylo vykonáno, dějin toho, čím praví řeholníci a pravé řeholnice byli lidské bídě, čím lidské nevědomosti a čím lidské bolesti, těch dějin se nikdy, nikdy nedočkáme, poněvadž napsati je by dovedl jedině Bůh, jenž vševidoucímá očima svýma vši té obětavosti byl svědkem a bude jednou štědrým Odplatitelem!

A zahlížím se konečně na ty miliardy a miliardy katolického lidu, jenž za dlouhých osmnáct století žil a umíral v lásce k Ježíši Kristu. Rcete, drazí, kterak zvážit a kterak vypovědít, co všechno radostně trpěl a co všechno radostně obětoval z lásky k božskému Spasiteli svému? Jen tušit to mohu, vzpomenu-li všech těch lidí dobrých a zbožných, jež jsem za svého kněžského života poznal a jimž jsem kolikráte svatou závistí záviděl. Jak vroucně zněly jejich denní modlitby, jak vytrvalá byla denní jejich práce a jak krásnými květy rozvíjely se křesťanské ctnosti v jejich srdcích.

Za každý paprsek štěstí co vroucích díků Božskému Spasiteli, a každý kříž a každá bolest s jak dojemnou trpělivostí byly neseny z pokorné lásky k Tomu, jenž za nás na se vzal všech bolestí tíhu a vší bídy lidské strašlivý kříž. A při všem tom životě čistém a dobrém jaká lítost nad každým pochybením a jaká zkroušená, kající zpověď! Přátelé moji, tušíte, co je v tom? Plakat, bolestně plakat ne snad nad zločiny, jež balvanem na duši leží a děsnými výčitkami pobuřují, ale plakat a želet každé sebe menší viny jen proto, že jsme jí Spasitele zarmoutili — cítíte, co je v tom lásky?

A láska ta žije až dosud v nesčetných srdcích, žije snad v srdci vašeho vlastního dítěte, v srdci vaší matky, ženy nebo sestry — a stydne-li jen ve vaší duši — zamyslete se vážně a opravdově, co toho příčinou. O to jde, přátelé moji, o to především! Chci věriti, že opravdu hledáte Boha, že trpíte pomyšlením, že nemožno k Němu dojít. Věřím, že byste se přimkli rádi k Ježíši Kristu, ale cestu k Němu vám stále tarasí všechny ty stíny, jež vidíte v katolické Církvi, všechny ty chyby i skutečné hříchy, jež shledáváte na jejích kněžích i na jejích věřících. A zatím, přátelé moji, zatím by stačilo aspoň jednou živě si představit život vaší vlastní matky, tázat se, odkud čerpala sílu k tak veliké trpělivosti, k tak zmužilému sebezapírání, k takové lásce všech obětí schopné! Snad kolikráte byl vám k smíchu růženec, ježž toli-

kráté probíraly její prsty, malý křížek, jež skrytě a často líbala, chvíle, ba hodiny, jež v tiché modlitbě před svatostánkem proklečela — nevzpomněli jste ani, toho všeho nebýt, jak by bylo vše jiné i v srdci jejím i ve všem konání jejím. A proto, drazí moji, aspoň na čas nechejte hledání skvrn a aspoň jednou zadívejte se plně v krásu Církve — a především — aspoň jednou pevně si umiňte na sobě samých zkusit, co by vám přineslo upřímné zavolání k Bohu modlitbou, poctivé přemožení některé vášně, vytrvalá snaha po některé ctnosti — a aspoň jednou svrhnete mužně a odhoďte ve sv. zpovědi to břímě hříchů, jichž léty přirostlo víc, než tušíte, a já jsem jist, všechny výtky že vám náhle umlknou na rtech, všechna hořkost proti Církvi že rázem vyvane z duše, a srdce vaše že se náhle rozhoří tou velkou, tou svatou láskou k božskému Spasiteli, již šířit a již udržovat je výlučným tajemstvím naší Církve svaté. Amen.

XII.

Samospasitelnost Církve.

Drazí moji, obrál jsem si letos úkolem, dokreslit obraz katolické Církve, jež jsem předloni rukou sice neumělou, ale za to s tím poctivější snahou a tím upřímnější láskou začal před vámi rýsovat. V minulých třech promluvách hleděl jsem dovoditi, jakým právem si osobuje název Církve

všesvětové, Církve, při vši různosti národů a při všech různostech duchů jednotné a nezměnitelné, a opět Církve, v níž se trojí pokrok — pokrok života, nauky a lásky jeví způsobem tak úžasným, že člověk znova a znova dochází závěru: Ne, dílo takové nemůže býti dílem pouze lidským!

Přátelé moji, tím jsem ještě neřekl všeho; ještě jeden název si Církev osobuje, a já jsem přesvědčen, že se nad tímto názvem i z vás zarazil mnohý, jenž jinak věrně k Církvi lne a radostně její příkazy plní. Církví *samospasitelnou* se zove a článkem své víry, nezměnitelným dogmatem prohlašuje, že mimo ni není spasení. Drazí moji, jen vševědoucí Bůh dovede změřit, co pro toto dogma bylo na ni provedeno útoků, kolikráté za to byla stavěna na pranýř jako vtělená nesnášlivost a vtělená tvrdost, a kolikráté jí toto dogma aspoň v duchu zazlívaly i duše jinak věrně oddané. A přece, drazí moji, ani v tomto boji proti Církvi není nic nového; jako při každém útoku jiném na Církev boží i zde bojuje jen zloba nebo nevědomost: zloba těch, kdož by mohli a měli pravdu znát, a nevědomost oněch, kdož slepě opakují, co jim denní jejich žurnál přináší, nebo co na veřejných schůzích i v soukromých hovorech slyší.

Promluvím dnes o tomto dogmatě; zkoumati budu, na čem spočívá a jaký je pravý jeho smysl.

Spočívá na principu: Člověk je zodpověden Bohu.

Přátelé moji! My jsme si plně vědomi své svobody, a moderní doba v nás to vědomí vždy

více prohlubuje a stále pevněji zakořeňuje; ale omylem přímo osudným je domněnka, že jsme i nezávislí, nikomu ze svých citů a činů že nejsme zodpovědni a tolik práv že máme, kolik si jich dovedeme vynutiti. Omyl je to, a to v každém směru a v každém oboru.

Ve vědě, literatuře a umění máme sice možnost, ale nemáme práva nedbati nezměnitelných zákonů početních, zákonů souladu a krásy, a zhrdneme-li jimi přece, tvrdíme-li, že $2 \times 2 = 5$, v poesii že netřeba dbáti rytmu, v hudbě že netřeba melodie a souladu, v stavitelství že zbytečno dbáti rovnováhy a zákonů tíže — neobstojíme a nemůžeme obstáti před soudem zdravého rozumu.

V ohledu mravním máme možnost, ale nemáme práva rušiti věčné zákony, jež stanoví hranice dobra a zla, a rušíme-li je přece, dáváme-li lži přednost před upřímností a utiskujeme-li a podvádíme-li tam, kde bychom měli pomáhat a svědomiti býti, mstíme-li se, kde bychom měli odpouštět, je-li všechno naše smýšlení nízké a každý náš čin je-li nečestný a ničemný, je-li nám neznám každý ušlechtilější cit, a všecken život náš je-li jen nízkým požitkářstvím — neobstojíme a nemůžeme obstáti před soudem svědomí.

A konečně i v oboru sociálním máme možnost, ale nemáme práva zlehčovati život rodinný, právo vlastnictví a právo autority, a jestliže opravdu jednáme proti zákoníku, jenž je ochranou rodinného krbu, ochranou jmění poctivě nabytého a

ochranou autority ať už otcovské či vladařské, propadneme a musíme propadnout soudu lidské spravedlnosti. Jsme svobodni, vše je nám možno, ale ani v řádě přirozeném není nám všechno dovoleno.

Nuže, drazí, jde-li o obor náboženský, tam že bychom opravdu byli nejen svobodni, ale i beze vší zodpovědnosti? Je-li Bůh — a já jsem jist, že jsoucnost Boží nepopírá z vás ani jediný, ani ten, jenž snad jinak proti každé církvi stojí krajně nepřátelsky; je-li Bůh, a já vím, že jsoucnost Jeho vám dokazuje vše kolem vás i ve vašem nitru — pak tento Bůh je svrchovaným Pánem. Jsme svobodni, máme možnost, ale nemáme práva Ho nemilovat, Jej urážet a Jeho nedbat. A tento Bůh zjevil se lidstvu, mluvil k němu, dal mu zákon svůj, ukázal mu cestu k nebesům a založil Církev svou.

Máme možnost, ale nemáme práva věřit, co se nám zdá, zavrňovat, co se nám zlíbí; mohu šlapat zákony Boží, mohu jít cestami, jež nejsou boží, mohu zůstat v Církvi boží, ale nedbat jejího hlasu a mohu i pohrdnouti Církví tou, odhodit od sebe její jho — ale zodpovídat se pak musím ze všeho toho ne již před soudem lidským, ale před soudnou stolicí Boží!

Na této zásadě spočívá naše dogma: nebéře člověku lidské svobody, ale připomíná mu jeho zodpovědnost. A spočívá dále na nezvratném faktu, že Bůh svým Synem jednorozeným zasáhl přímo

do náboženského života lidstva. Církev věří, a víru tu dosvědčila celými řekami krve svých apoštolů, svých mučedníků, že Kristus se vtělil, plnost pravdy že nám zjevil a jen proto že umřel, aby nás vykoupil a ovoce toho vykoupení aby každému z nás přivlastnil — a od té chvíle, kdy na Kalvarii dotrpěl, nemůžeme a nesmíme se obejít bez Ježíše Krista — spása lidstva je v Něm a jediné v Něm.

A stejně pevně a nezvratně věří naše Církev, že právě jí svěřil Kristus ten úžasný úkol, až na konec věků šířiti Jeho pravdu do všech dalek a šíří, do všech duší a srdcí, a jí a jediné jí že svěřil poklady svojich milostí, aby jimi očišťovala, co bylo hříchem poskvrněno, aby jimi ozařovala, co až dosud tápalo v temnotách, a aby sílu k dobru a sílu k ctnosti vlévala všem, kdo po ní zatouží. A my se nemůžeme obejít bez Církve Ježíše Krista — spása naše je v ní a jediné v ní! Je-li Kristus Bohem — a vy víte, jakou vírou naše Církev v Jeho božství věří — měl svrchované právo diktovati nám podmínky naší spásy — a Kristus je opravdu diktoval: „Jděte a kažte Evangelium všemu stvoření. Kdo uvěří, spasen bude, a kdo neuvěří, bude zatracen. Kdo vás slyší, mě slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá. Pakli ani Církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán.“

Přátelé moji, to všechno jsou Kristova slova. Kdo má právo na nich co měnit, a kdo má od-

vahu jiný smysl jim podkládat? Jen dvojí je možno: buď popřete Krista a v důsledku toho popřete celý ten nesmírný fakt obrození, zušlechťení a vyvýšení lidstva Jeho Evangeliem, anebo přiznáte, že Církev Kristova svůj nárok na všechny duše lidské zbudovala na Božském základě. Rcete sami, přátelé moji, jakmile uvěříme v Božství Kristovo, dá se mysliti, že by se byl Spasitel vtělil, plných třicet let že by byl žil v odříkání a chudobě, bolestnou smrtí na kříži že by byl umřel, aby nám pravdu zjevil, aby nás vykoupil a posvětil, aby nám dal naše katolické Credo, naše Desatero a naše svátosti — za víru v Něj a za lásku k Němu aby byli pomřeli v mukách nejen Jeho apoštolové, ale křesťanských mučedníků k nesečtení — a my abychom přes to všechno mohli a chtěli míti volnost všeho toho nedbat, vším tím pohrdnout a přece směli doufat ve věčnou spásu? Cítíte, že je to nemožno, protože je to nesmyslné? Dílo Kristovo nebylo a nemohlo býti marno; založil-li Kristus Církev, pak býti členem jejím je spásy podmínkou.

Drazí moji, dobře vycíťuji, co asi vše vám v tomto okamžiku tane na mysli. Zhlížíte se v duchu na lidstvo veškero, počítáte, že žije dosud ve světě na 800 millionů pohanů, kteří o Evangeliu Kristově buď dosud nic neslyšeli, anebo mu ani dost málo neporozuměli. A vzpomínáte dále, za těch dlouhých devatenáct století co milliard lidí žilo a co milliard lidí pomřelo a z nich ani k je-

diné duši že nezalétl nejmenší paprsek víry Kristovy, a ani jedenkrát se srdce jejich po Něm nezachvělo bolestnou touhou. Ctili své modly, padali na kolena před svými fetiši a umřeli konečně bez jediného vzdechu k Božskému Spasiteli. A přemýšlíte, i mezi křesťany co tu různých sekt — celí národové se odtrhli od katolické Církve a mají už po kolik století své církve národní, jež svými tradicemi hluboce se vkořenily v jejich duše, srostly se vším jejich národním životem, od kolébky je provázejí až ke hrobu, a oni klidně a šťastně v té víře svojí umírají. A vzpomínáte konečně, že znáte celou řadu rodin nekatolických a s úctou že jste se kolikrát zadívali na jejich spořádaný rodinný život, na příkladnou manželskou věrnost, na obětavou, něžnou otcovskou lásku a na poslušnost a vděčnost dítek. Jak vám pak znělo tvrdě a nemilosrdně to učení katolické Církve, že mimo ni není spásy; jak se bouřila všechna bytost vaše při pomyšlení, tolik dobroty, poctivosti, soucitné lásky a ušlechtilosti nic že by nevážilo v očích Božích, a Bůh že by věčným zavržením trestal lidi, kteří bez svojí viny zrodili se z rodičů nekatolických. Ptáte se, jak je to možno? A já, přátelé moji, místo vás odpovídám a volám: Ne, není to možno, a dodávám s radostnou jistotou, že Církev Boží nikdy tak neučila! Jest článkem víry její, že mimo ni není spásy, ale jen pro ty, kdo vlastní svojí vinou trvají v temnotách, pro ty, kdo poznali

anebo mohli poznati pravdu, ale vzepřeli se jí, nedopustili, aby ozářila jejich duše a plamenem lásky aby zanítla jejich srdce. Není spásy pro ně, tak jako jí není pro ty, kdo v Církvi jsou anebo byli, ale vším životem svým jednají proti jejím příkazům, snižují, co ona ctí vší vroucností, zneucfují, zač ona tolik a tak nadšeně trpěla a až na konec svého života, až do posledního svého dechu a do posledního tepu svého srdce nenávidí, co ona tolik a tak nadlidsky miluje. A je článkem naší víry, že, jakmile pravdu poznám, jakmile ve mém svědomí jsem přesvědčen, že jen v učení katolické Církve je plnost pravdy, plnost milosti a záruka pravého poměru k Bohu a k lidem, pod ztrátou své spásy věčné jsem povinen přidati se k ní, přijmouti křest a vzíti na sebe jho Kristovo. Přátelé moji, Církev katolická nezná a nikdy neuzná zásady: „V čem jsi se narodil, v tom umři!“ Snad jste tu zásadu sami mnohdy vyslovili, zdála se vám tak čestnou a tak nespornou — nepomyslili jste ani, jak je nepravdivá a jak je snižující. Jsem přesvědčen, že jste se slovy těmi vždy vzpírali jen proti zneužívání víry k sobeckým účelům, že jste se jen bouřili proti tomu, aby kdo měnil svou víru jen pro hmotný zisk, pro snazší kariéru, slovem, byli jste proti obchodu vírou, nad nějž opravdu nižšího a nectnějšího mysliti se nedá. Ale jsem jist, jakmile se nad touto zásadou hlouběji zamyslíte, jakmile si uvědomíte, že jde při

ní o otázku věčné spásy, o blaživou jistotu poznání pravdy, i vy přiznáte, že pro takový cíl žádná oběť nesmí být těžkou a žádná překážka nesmí se zdáti nepřekonatelnou. A drazí moji, jen a jedině z tohoto důvodu nedá si vzít katolická Církev svatého svého práva, šířiti svoje světlo a šířiti Božskou pravdu svoji. Nedala si ho vzít, když jí zabíjeli nadšené apoštoly její v nejhroznějších mukách — a zůstane pevnou, byť jí hrozili i příště mukami stejnými. Zazlívejte slunci, že jeho paprsky pronikají i nejmenší skulinou, zazlívejte teplu, že proniká i nejdrobnějšími póry — nemůže jinak — a jinak nemůže ani Církev, jíž Kristus kázání Evangelia dal určitým a nezměnitelným příkazem. Přátelé moji, všude tam, kde by služebníci její sahali k násilí, všude, kde by nízkými hrozbami vynucovali, čemu svědomí a srdce něčí se vzpírá, má právo každý se jim vzepřít a jménem svobody lidské protestovat; ale, drazí, přicházejí-li nejen jménem Ježíše Krista, ale i v Jeho duchu, se vší silou Jeho Božské pravdy i se vší něhou a dobrotou Jeho Božské lásky — stavěti se jim v cestu, brániti pravdě, aby neozařovala, a brániti milosti, aby neposvěcovala — je hříchem proti Bohu a je neodpustitelným hříchem proti člověku. Tak zní pravý smysl našeho dogmatu o samospasitelnosti Církve katolické: začínáte pochopovat, jakou je křivdou, kouti z něho zbraň proti ní a vyčítati jí tvrdost a panovačnost?

Všechny nekatolíky prý zavrhuje, bez milosti v propast věčné zkázy vrhá, kdokoli není jejím členem — a *zatím?*

Drazí moji, přemýšleli jste kdy o tom, jak veliké jsou rozměry katolické Církve? V matrikách našich je zaneseno asi na 250 millionů katolíků; všeho lidstva je ke čtrnácti stům millionů — tedy sotva šestina, a vzpomeneme-li, kolik lidí je katolických jen dle jména a vším životem svým, životem ducha i životem srdce je Církvi odcizeno, zmenší se ten počet ještě víc. Přátelé moji, je to vůbec možno? Tak těsné hranice že by měla Církev Boží? Tak málo lidem že by Bůh opravdu byl Bohem, a Jeho vůle všech myšlenek jejich a citů pravidlem a zákonem? Drazí moji, oč jiné a jak úžasné rozměry má toto Město Boží! Viditelně vede do něho ovšem brána jen jediná, a my nemůžeme čítati, než kdo touto branou, *branou sv. křtu* do Církve vešli, ale touha po pravdě, touha po Bohu a po Jeho lásce je *branou druhou*, nám neviditelnou, a proto jen vševědoucí Bůh může vědět, co duší lidských touto branou až k Němu prošlo. Co jiného je Církev než společnost duší v lásce Boží — může, kdokoli Boha miluje, nutně jest jejím údem i tehdy, není-li pokřtěn, i tehdy, když v jiné víře byl odchován, na níž lpí každou myšlenkou svojí! Patří k Církvi katolické, podobně jako dítě patří do otcovského domova, ačkoli v soumraku zbloudilo a nemůže najíti vchodu. Přátelé moji, což

Bůh, jenž stvořil duše Korejčanů, Kafrů a Hotentotův, těch duší nemiluje? Což Beránek Boží od počátku obětovaný neprolil své krve i za ně? A není pravdou spíše, že tajemné působení milosti Jeho na tyto duše musí býti tím silnější, čím méně pomoci jim odjinud kyne? Čtěte jen ve zprávách missionářských, co našli lidí mezi pohany — nejenom dětí, nejenom dívek, ale co mužů a starců milujících Boha, jak právě dovedli, a schopných pak všeho nadšení a každé oběti, jakmile opravdu Jej poznali!

Prohlašuji proto s bezpečným klidem, protože vím, že při tom pevně stojím na půdě katolické a nic že nedím, jen abych snad vašeho souhlasu došel, že mimo Církev katolickou jen pro toho není spásy, kdo vlastní vinou mimo tuto Církev stojí. Přemýšlejte o tom, přátelé moji, jsem jist, že název Církve samospasitelné v zcela jiném světle se vám zjeví, a že přiznáte sami, vzdáti se ho že by pro Církev znamenalo popřítí svůj Božský původ a hanebně zradit svůj veliký úkol, sjednotiti jednou všechno lidstvo a všechna budoucí století v lásce Boží.

Přátelé moji, co z toho všeho následuje pro praktický život, co z toho vyplývá pro náš poměr k lidem, kteří neznají naší víry, neklekají s námi před svatostánkem a neumějí se dívat na kříž Ježíše Krista pohledem, jakým my se na něj zahlížíme?

Plyne z toho zásada, katolického srdce tak na výsost důstojná: Nikoho neodsuzuj, kdo bez svojí viny stojí mimo katolickou Církev!

Ne, nemáme práva zavrhovat jinověrce, kteří netuší ani, že jejich víra není už ryzí vírou Kristovou a žijí podle ní, jak žítí mají a jak žítí dovedou. Děti jejich, byly-li platně pokřtěny a jestliže umřely dříve, než mohly Boha hříchem urazit, vejdou tak jistě do slávy nebe, jako dítky katolické. A dospělí, třeba že neznají plné křesťanské pravdy, mohou přece milovat Krista, posvěcovat se aspoň těmi svátostmi, jež si sekta jejich dosud uchovala, a nabývati tak od Boha milostí, jichž si zasloužili svou zbožností a svou vírou. Nikdy, přátelé moji, nesmíme na příklad tvrditi, že by protestant proto měl a musil býti zavržen, že je protestantem. Církev Boží zavrhuje sice jeho blud, varuje své dítky vcházeť s ním v sňatek, nedovoluje účastniti se jeho bohoslužby, ale nikdy o nikom z nich osobně netvrdí, že by nemohl dojíti spásy. Zná ta Církev naše svého Krista lépe než kdo jiný a ví, jak je srdce Jeho spravedlivé a jak je dobrotivé; nechce tedy býti přísnější nežli On a tím méně smíme přísnějšími býti my! Ba, drazí moji, ještě jsem všeho nevyčerpal; snad se až polekáte mých slov, a přece i při nich budu stát pevně na půdě dogmatu a nebudu se lekat své veliké zodpovědnosti.

Nemám práva zoufati nad věčnou spásou ani při odpadlících a lidech z Církve vyobcovaných!

Zločin jejich je ovšem strašlivý; zapřeli Boha, zřekli se své víry, snad i veřejně nyní tomu zlořečí, čemu se ještě včera s námi veřejně klaněli, ale opakují, nemáme práva zoufat nad jejich spásou. Což může kdo z nás tušit, co se ještě dítí bude v té duši ubohé! Kdo z nás smí tvrditi, že se neprobudí ze svého zaslepení aspoň v hodině poslední, a zatím co její tělo bude pohřbíváno bez církevního pohřbu, bez církevních modliteb a přímluv, že nebude státi ta duše, jíž se v umírání přece dotklo milosrdenství Boží, před Bohem Soudcem kající a zkroušená? Nelekejte se té myšlenky, odpovídá plně oné lásce, kterou po příkladě svého Mistra má Církev Boží i ke svým zavilým nepřátelům, i k největším hříšníkům. Všimněte si, drazí; Církev své světce veřejně slaví, pocty oltářů jim popřává, z jejich nebeské slávy plna štěstí se raduje — nikdy však, ani o nejhorších nevěrcích neproněsla ortelu zavržení. Dobře ví, že soud takový patří Bohu, a proto mlčí o osudu těch, kteří až do konce svého života, do posledního svého dechu klnuli té, jíž měli žehnati vši něžností dětinné lásky. Chvěje se o ně a modlí se za ně — zvykněme si tomu i my, přátelé drazí. Kdož může sečíst, kolik milostí Božích takovou soucitnou modlitbou vyprosíme i těm, kteří vším životem svým těchto milostí nejsou dosud hodni! Amen.

Neomylnost Církve.

Dotkl jsem se v minulé promluvě otázky na výsost důležité, otázky, jakým právem osobuje si katolická Církve název církve samospasitelné a jak se dá srovnati takový nárok s láskou a soucitem, jež káže a jež dokonce všem svým věřícím přísnou povinností ukládá. Se vším klidem, jež dává pevné přesvědčení, objasnil jsem vám, že není možno, aby Bohu a mému svědomí bylo lhostejno, jak se zachovám k Ježíši Kristu, jakmile jsem Jej opravdu poznal a jakmile jsem se o pravosti Jeho církve přesvědčil. Není možno a není myslitelné, aby byl vtělený Bůh do svého díla vložil všechno svoje ponížení, své slzy, své utrpení a svou přehořkou smrt, za toto dílo aby výkvět lidstva, aby byla srdce nadlidsky vznešená umírala v mukách po celá staletí — a nám aby i pak bylo bez ztráty věčné spáasy volno a svobodno poznanou nauku tu přijmout nebo jí pohrdnout, zaříditi dle ní všecken život svůj, každý záchvív svého srdce a každou myšlenku svého ducha, anebo odhoditi směle její příkazy a žít životem, k jakému radí pýcha, anebo v něž strhuje vášně a smyslnost. Je opravdu dogmatem, jest opravdu článkem naší svaté víry, založeným na slovech samého Krista a pevně zakotveným i v úsudku zdravého rozumu, že pro ty, kdo poznali

pravdu a vzpírají se jí, poznali Krista a vzpouzejí se Jemu, není naděje v spasení.

A líčil jsem pak, a přiznáte mi jistě, že se vši vroucností jsem vám líčil, jak málo tím láska utrpí, vzpomeneme-li, že jenom Bohu konečný soud přísluší. Ne, nemáme práva nad nikým k soudu zasedat, nad nikým pronášet ortel, byť život jeho byl sebe hříšnější, a zášť jeho proti Církvi byla sebe vášnivější.

Dnes, drazí moji, přistupuji k otázce nové, stejně důležité a stejně neodbytné. Zahlížím se v duchu znova na celou budovu katolické Církve; vzpomínám nepatrných jejích počátků, dívám se, jak se pak rozlétá světlo její do všech dálek a do všech šíří, nezlomna jak trvá v nejprudších bouřích, nepoddajná v nejhorším utrpení — a jak zvolna podmaňuje si přece všecken kulturní svět. A připomínám si, jak jednotna zůstává přes všechny vnitřní spory, učení její ryzí a nezkaleno jak odolává útokům heresí, útokům filosofů i všem vášním lidským a vši lidské proradnosti — a dnes, když v úkrytu svého srdce modlím se své katolické Credo, vím, s radostnou jistotou vím, že toto Credo nezměněně a do poslední písmeny stejně modlí se se mnou národové všech jazyků, všech podnebí a všech stupňů vzdělanosti, a týmž Credem že svoji víru vyznávala všechna století minulé i všichni národové již dávno vymřelí. A na otázku, komu svěřil Bůh ten úžasný úkol nejen nauku Jeho šířit, nejen za ni umírat, ale i bdít

nad její neporušeností, nedopustit, aby světlo její bylo pokaleno — na otázku, kdo jsou ti strážcové a orgánové Kristovy nauky, slyším v odpověď: oficielními strážci a učiteli jejími jsou papež a biskupové — co jiného tedy než lidé.

Tedy lidskému rozumu, jehož hranice jsou tak těsné, a lidské vůli, jejíž síla tak často selhává, Spasitel svěruje osudy svojí nauky a tím i osudy nesmrtelných, tak bolestnou smrtí samého Boha vykoupených duší!

Kdyby byl Spasitel nauku svou aspoň sepsal, kdyby byl v desky zákoníku svého na věčné časy byl vryl, jak jenom Bůh by vrýti dovedl, všechnu plnost svojí pravdy, všechn dosah svojich příkazů, aby jasnost Jeho pravdy a určitost Jeho vůle nikdy nedovedla býti ztemněna lidskými spory a lidskými omyly — vše bych pochopil. Víte však, že Spasitel nepsal; nevstával za jasných, východních nocí, aby v bílé blány pergamenu psal svoji pravdu — Kristus nepsal, mluvil jen, rozséval jen a plnými rukama rozhazoval zrna pravd věčných do živých brázd lidstva. A vstupuje na nebesa neříká svým apoštolům: „Pátřejte, hloubejte a pište“ — ale volá a přikazuje: „Kažte Evangelium všemu stvoření!“ Apoštolové ovšem, vedeni Duchem sv., vryli v písmo něco z nauky Kristovy, ale je to jen několik zářivých vět Jeho pravdy, jen několik úžasných činů Jeho moci — vše ostatní jen živým slovem šířili do lidských

duší a do lidských svědomí. Uvažte, drazí moji, co to znamená. Nespolehlivé paměti lidské svěřuje Kristus všechn poklad svojí nebeské pravdy, a smrtelní lidé mají po všechny věky nejen uchovat, ale přesně a správně slovo samého Boha tlumočit! A duch lidský je přece tak pohyblivý a nestálý, tak rád a znenadání láme a kácí, čemu včera ještě snad se klaněl — a především, tak nesmírně se hrozí všeho, co mu překáží, a proto dovede popřít, poplvat a zneuctít i pravdu sebe starší, sebe jasnější, jakmile se před ním vztyčí vyhrůžkou nebo výčitkou. Bylo tedy třeba nezdolné stráže, bdící nad pravdou zjevenou, bylo třeba silné a neúplatné autority, jež by až na konec světa uchránila slova Božího a nikomu na světě nedovolila se ho dotknout. Řekl jsem již, že stráží tou je papež a biskupové, řekl jsem, že obyčejným smrtelným lidem dal Kristus úkolem ubrániti čistotu Jeho pravdy až na konec věků. Drazí moji, přiznáte zajisté, že by Kristův rozkaz byl zůstal pouhým rozkazem, že by lidé jeho tíže byli neunesli ani po dobu jednoho století, nebýti nadpřirozené pomoci Boží, nebýti stálého přispívání Ducha sv., jenž nedopustí, aby slabost lidského ducha ohrozila neporušenost nauky Boží. Nuže, co Církev Církví je, byla o této pomoci Boží skalopevně přesvědčena — až konečně na všeobecném církevním sněmě Vatikánském prohlášeno bylo článkem víry, že sv. Otec je neomylným učitelem pravdy Boží.

Neomylnost římského papeže — přátelé moji, řekl-li jsem minulou neděli, že jenom vševědoucí Bůh sečíst může, kolik útoků bylo podniknuto na Církev Boží proto, že se zve Církví samospasitelnou — co mám říci teprve o tom, co všechno podnikla nevěra na zesměšnění a znemožnění víry v dogma o papežské neomylnosti. Všechn svět jednotila k protestu, a to jménem lidské svobody, proti tomuto neslýchanému znásilnění lidského ducha, jménem lidské důstojnosti proti tomuto zpupnému útoku na zdravý lidský rozum a dokonce jménem úcty a lásky k Církvi proti pokusu, obyčejného smrtelníka dělati rovným Bohu a lidskému rozumu přisuzovati neomylnost, jež jenom Bohu patří. Přátelé moji, i my věřící katolíci a především my vzdělaní katolíci, dbáme žárlivě své lidské svobody a dovedeme ctíti svou lidskou důstojnost. Tomu všemu nás naučilo právě Kristovo Evangelium, a tisícové a tisícové mezi námi dokázali skutkem, že svoboda jejich a lidská důstojnost jejich jest jim všeho na světě dražší a stokráte a stokráte raději volili pouta, volili muka a volili smrt, než by své svobody přesvědčení se byli zřekli a svou důstojnost lidskou zneuctili. Nuže, věříme-li proto přece a věříme-li pevně a neochvějně tomuto dogmatu, pak jistě proto, že v něm není ani stopy všeho toho, co do něho nevěra úmyslně vkládá. S klidem, jenž je ovocem pravdy — vizme, jak soudí katolík o papeži.

Kdo je papež? Smrtelný člověk — a co to

znamená? Může z něho býti veliký světec, ale může i žít a zemřít jako ubohý hříšník — může býti spasen, ale může i býti zatracen. Je pravda ovšem, že už vznešený jeho úřad, stálá a živá vzpomínka na Ježíše Krista, jehož je viditelným zástupcem, nesčetné prameny milostí, jichž je strážcem a rozdavatelem, a jež Bůh jistě v daleko hojnější míře popřává tomu, na jehož lidská bedra vložil úkol tak strašlivý, to vše že dovede jej uchránit aspoň těžších provinění — ale jisto, že papež může hřešit, může klesnout a může zneuctit sama sebe i vznešený úřad svůj.

Dějiny učí, a nevěra nám to stále vyčítá, že několik papežů opravdu hluboce kleslo. Sám sv. Petr, první papež, podlehl lidské bázni a na chvíli zapřel svého Boha — a po něm vedle dlouhé skvělé řady papežů mučedníků, papežů zářících i věděním i ctností, je jich opravdu několik, kteří až příliš zapomněli, čím měli být Církvi. Co na tom, že byli jen řídkou výjimkou; jeden by už stačil na důkaz, že i papež je vydán všem nebezpečím a všem úskalím, jež ohrožují naši spásu.

Přátelé moji, jestliže kdo, ví to nejlépe sv. Otec sám. Jako poslední z věřících pracuje i on s bázní a třesením o své spáse, denně zpytuje svoje svědomí a, drazí moji, vzpomeneme-li, co znamená i jen jediný den třímati v rukou kormidlo loďky Petrovy, jen jediný den býti středem, k němuž upíná zraky a na jehož rtech visí všecken katolický svět, dovedeme tušit, jaké otázky klade svě-

domí muži takovému den co den a jaká zodpovědnost leží na jeho bedrech. Sv. Otcem jej zveme, ale já jsem jist, že pokorněji, zkroušeněji než kdokoli z nás vrhá se denně na kolena před svým Mistrem, a kajícněji, než my dovedeme, že volá on: „Bože můj, nevcházej v soud se služebníkem svým.“ A když den co den přistupuje k oltáři Božímu, u jeho stupňů i on se hluboce sklání, pokorně v prsa se bije a volá, jako volám já i poslední z kněží: Confiteor — Vyznávám se, že jsem zhřešil — a nežli přijme nejsvětější tělo Páně, i on vzdychá a vyznává: „Pane, nejsem hoden.“ Je viditelným zástupcem Kristovým, trojí koruna zdobí jeho hlavu, všechna velikost a vznešenost Církve je v něm soustředěna — a přece každého týdne nalezli byste jej u nohou zpovědníkových a tomuto prostičkému řeholníkovi vyznává se z každé hříšné myšlenky svojí a z každé slabosti své. Přátelé drazí! Všichni jsme pamětníci chvíle, kdy zesnul Lev XIII., papež velké, slavné paměti, jehož jméno s láskou vyslovuje svět víry a s bezděčným obdivem i svět nevěry — a ejhle, nad rakví jeho znělo Miserere stejně smutně a stejně kajícně jako nad rakví posledního z věřících, a nad mrtvolou jeho v modlitbách svých lkala a prosila Církev: „Vytrhni duši jeho ze bran pekla — dej, ať odpočívá v pokoji!“

Přátelé moji, kde je v tom všem vyvyšování smrtelníka až k úrovni Boží? Kde je v tom rouhavé zbožnění pouhého člověka?

Je však neomylný, odpovídá nevěra, a neomylnosti člověk není schopen. Nuže, v čem a pokud je neomylný?

Ne jako spisovatel — a byť se v něm génius sv. Augustina pojil s géniem Bossuetovým, ve všech spisech svých je omylu stejně podroben jako já a vy. Ne jako řečník a kazatel. Mluví-li k tisícům poutníků, klečících u jeho nohou, napomíná-li, varuje a myslí dodává, slovo jeho vrývá se ovšem hluboko v paměť, dojíká srdce až k svatému nadšení, ale není neomylné, Ne jako soudce. Sv. Otec je nejvyšším rozhodčím všech sporů, jež mohou povstati mezi biskupy a lidem, mezi kněžími a řeholníky; z rozsudku jeho není odvolání, jako není odvolání od nejvyšších soudů světských, ale třeba že se podrobiti musím, ve svém svědomí nejsem zavázán věřit, že omyl při rozsudku není možný. A ne jako zákonodárce. Má právo dávat zákony, jež ve svědomí zavazují všechny pokřtěné duše, ale ani v tom nejsem povinen věřit, že by ten či onen zákon byl nemohl býti lepší, účelnější a prospěšnější. V čem je tedy neomylný? Jen jako učitel pravdy a jen tehdy, když se stolice sv. Petra mluví k celé Církvi a definuje nějaký bod víry nebo mravů. A i pak, drazí moji, ne úvod řeči, ne vysvětlování, ne různé důvody a osobní náhledy papežovy, nýbrž neomylna jsou pouze a jediné ta určitá, přesná a slavnostní slova definice samé, kterouž zástupce Kristův prohlašuje, že ta či ona pravda

je od Boha zjevena, a věřiti v ní že povinen je každý pod trestem vyobcování. Tak vypadá dogma o neomylnosti papežově — vše ostatní, co se o něm tvrdí, je nepoctivý boj. Podkladem je mu jako všem dogmatům ostatním, naše skalopevné přesvědčení, že Kristus je Bůh, a Bůh ten že je s Církví až do skonání světa. S toho neslevíme a s toho sleviti nemůžeme! Jdu o krok dále a pravím: Jsou-li papež a biskupové oficielními strážci a učiteli Boží pravdy, jsou kněží katoličtí stálými jejími svědky a hlasateli. Kněží katoličtí — odkud se berou? Odevšad. Od pluhu otcova zavolá si Církev prostého synka rolnického — od foliantů právnických odvolá mladého studenta, odvede od kovadliny chudé dítě, v jehož očích se budou jednou zcela jiné jiskry obrážeti, než jiskry kovářské výhně — a hle, od těch prostých, neumělých kázání galilejských učedníků v židovských synagogách, až k proslulým katechesím Alexandrijským, jimiž se svatě proslavili Origenes a Kliment — od homilií sv. Jana Zlatoústého, jemuž ve čtvrtém století nadšeně tleskal všecken Cařihrad, až do kázání Bourdaloueových v kapli Versailleské, od prostých exhort některého prostického, zbožného faráře venkovského až k nesmrtelným řečem Lacordaireovým — co už bylo vykonáno pro pravdu Boží, jak bohatou rosou padala do všech dob a jak jasným světlem zářila do všech prostředí. Ach, drazí moji, naše poslání kněžské je nesmírného dosahu, byť sebe

nepatrnější byly někdy naše osoby. Jsme stálými, trvalými hlasateli pravdy Boží a rozséváme ji do všech lích a do všech brázd, jako rozsévá rolník svoje obilí. Bouře se mnohdy strhují nad našimi hlavami, vichry pronásledování do nás dují, všechny opory lidské nám časem chybějí a všechny překážky se před námi tyčí, ale my při všem a přese vše sejeme slovo, jež je cestou a je pravdou a je životem.

Ještě jednou pravím: naše poslání je nesmírného dosahu. Zdá se vám pyšnou tato řeč? Bůh je mi svědkem, že v ní není pýchy, ba, věřte mi, jsou chvíle, kdy toto vědomí spíše drtí, kdy svědomí výčitkami do naší duše hřmí. Sami o sobě nejsme nic, ale v pravdě Boží je naše síla, ježto pravda umravňuje, civilisuje a především smiřuje. Co svět světem byl a světem bude, byly a budou dva tábory: tábor boháčů a tábor chudých, tábor spokojených a tábor ctižádostivých, tábor mocných a tábor ponížených — a co svět světem bude, mezi oběma tábory stát musí člověk s olivovou ratolestí v ruce a se slovy míru na rtech, a člověkem tím je kněz. Přátelé moji, může být úkol vznešenější? Smiřovat vědu s náboženstvím, stát s Církví, školu s chrámem, boháče s chudásem! Zdaří se to? Nevím, ale tolik vím, že nadlidsky velká je tato myšlenka a nadlidsky vznešená že jest tato snaha, a věnovat se jí, že stojí věru za obět celého života.

Nesmíme však zůstatí sami; i vy, laikové, vy

mužové a ženy, můžete a máte pomáhati nám v tomto velikém úkolu, i vy jste orgány a šířiteli pravdy Boží. Dobře vím, že není vám možno všem hájiti slova Evangelia a rozsévati je tiskem a nadšenou řečí do mass lidu — ale v řadách vzdělců, jimž popřál Bůh vloh i jmění i volného času, co je lidí, kteří, jen chtít — a prokázali by svým slovem a svým pérem Církvi Boží služby k neocenění. A Bohu dík, jsou tací, a řady jejich rostou i v našem národě; staví se zmužile na náspy, vstupují hrdinsky do samých průlomů, aby obhájili víru buď napadenou nebo špatně pochopenou, a odrazili každý útok. Jakým by bylo osudným klamem, domnívati se, že je to jediné úkolem kněžstva! Přátelé moji, uvážíte-li, jak vážná je doba naše, jaké útoky a jakými zbraněmi boj se vede — rcete, stačí na to na vše kněžstvo naše? A pak, co je prostředí, jež knězi jsou nedostupna! Kdo tedy donese pravdu Boží tam, kam kněz nemá přístupu? Vy, laikové, a to knihou, brochurou, časopisem nebo rozhovorem. Dobře víte, jak se na Francii vymstil předsudek, že náboženství nemá překročovati práh chrámový, a obhájci jeho jedinými že jsou a mohou býti jen kněží. Není to pravda.

Náboženství, tato božská míza, jež má oživovati celičkový strom, nesmí a nemůže zůstat pouze v kořenech. Ven ze země musí, do nejvyšších vrcholů musí proniknout a do nejslabších větvíček a do nejmenších lístků musí zasáhnout. Jako duše

ožívuje celé tělo, tak i náboženství musí pronikat všude a dávat pocíťovati svůj božský a nezdolný vliv nejen jednotlivci, ale i rodině, a všemu lidstvu. Ne — náboženství není a nemůže býti výhradní věcí a jakýmsi monopolem kléru. Každý laik dle bohatosti vloh, jež Bůh mu dal a dle prázdňe, kterou mu poměry jeho dovolují, je povinen pracovat pro svou víru, hájit jí a šířit ji. Dovede-li vládnouti pérem, ať píše, má-li dar řeči, ať mluví; je-li přesvědčen, že pravda je s námi, bylo by k neodpuštění přesvědčení to tajit ve svém srdci a mlčet i tehdy, když mlčení je stejně nectné jako škodlivé.

Opakuji, že dobře vím, že všichni nejste s takový úkol, ale, drazí moji, co všichni můžete a všichni dovedete, jest, opatrně a odhodlaně ve svých rozmluvách, ve svých kruzích, v dílnách a továrnách, na ulici i ve svém rodinném kruhu dosvědčovat svou víru a vyznávat Ježíše Krista. Zesměšňují před vámi naše Evangelium, naše obrazy, naše svátosti a naše přikázání — nestrpte toho a mluvte! Překrucují naše dějiny a kují z nich nepoctivou zbraň proti našemu nejdražšímu přesvědčení — opřete se tomu a mluvte! Popírají Boha, popírají Ježíše Krista, vrhají ukřižované Lásce ve tvář urážky, jichž svědomí vaše se leká a zbožnost vaše se hrozí — protestujte, jak jenom nadšená láska protestovati umí. Se všemi v míru žijte — prokazujte skutky lásky bez rozdílu, mějte vlídné slovo, ochotnou radu i pro

ty, kdo přímo vášnivě stojí proti našemu Kristu — ale kde jde o svatá vaše práva, kde jde o svobodu vašeho přesvědčení a vašeho svědomí, tam ať vidí svět, že jsme potomky těch, kdo za tuto svobodu i život dovedli přinést. Amen.

XIV.

Církev katolická a reformace.

Promluvil jsem minulou neděli o pravdě nesmírně důležité, o pravdě, na niž bylo útočeno a dosud se útočí s vášnivostí, jež nemá sobě rovny, a přece pravdě, jež jako všechny ostatní články víry naší přirozeně a nutně vypučela z učení Kristova a je v božských slovech samého Spasitele skalopevně zakotvena. O neomylnosti svatého Otce jsem mluvil a jasně a určitě jsem prohlásil, kdy jen a kdy jediné jsem ve svém svědomí povinen věřit, že, co prohlašuje sv. Otec jako hlava Církve, co prohlašuje jako zástupce božského Spasitele, je pravda samým Bohem zjevená, a proto i nezměnitelná a neodvolatelná. Ukázal jsem vám, co vědomé křivdy je v tom nízkém tvrzení, jako bychom my katolíci obyčejného smrtelníka vyvyšovali chtěli až k úrovni Boží a pouhému tvorů připisovali vědomosti, jaké jen Bohu přísluší. Doufám, že jste mi porozuměli a že se mi s pomocí Boží podařilo ve věci tak vážné rozptýliti pochybnosti, jež vás snad mátlý, a provésti opětně důkaz, že proti Církvi ve věcech víry bojuje vždy

jen buď vědomá zloba nebo nevědomost někdy až k neuvěření velká a žalostná.

Dnes, drazí moji, v poslední řeči své, jež bude ukončením letošních mých promluv, chci jaksi v jedno shrnouti pravdy, na něž se stále útočí, a pro něž Církev Boží stále je snižována a tupena. Často slyšíte a ještě častěji čtete, jak se na úkor katolické Církve vyvyšuje a vynáší dílo reformace, jež prý očistila Evangelium Kristovo všech lidských dodatků, uvolnila opět křídla lidskému duchu, jež prý římská Církev po celá staletí držela v zajetí a zbavila svědomí lidské všeho, čím bylo děšeno a čím prý ho katolické kněžstvo ke svým sobeckým a panovačným účelům zneužívalo. Přátelé moji, jestliže vám z myslí nevypadlo, co jsem ve své promluvě o samospasitelnosti Církve byl řekl, přiznáte zajisté, že jsem o jinověrcích nejen s úctou a láskyplnou šetrností mluvil, ale že jsem na základě jasného a určitého učení Církve svaté samé ve všech lidech, kteří sice neznají naší pravdy, ale dle svojí víry a dle svého nejlepšího přesvědčení opravdu Bohu slouží, viděl duše, jež jistě spásy dojdou. Smím se tedy nadíti, že také v dnešních mých slovech spatřovati budete jen prosté, ale pevné a svědomité plnění povinnosti mojí, obhájit před vámi svatosti a krásy víry naší a poučit, v čem poučení třeba.

Reformaci vyvyšují nad naši Církev: svobodu prý dala, duši lidskou všech snižujících předsudků zbavila a svědomí lidské zkonejšila a upokojila.

Přátelé moji, odpovídám na to klidně a určitě: Jestliže v čem, v tom právě reformace neměla štěstí od samého počátku. Logickou silou událostí, jež někdy nezná slitování, byli původcové reformace i proti své vůli přinuceni zničit a pošlapat právě nejněžnější a nejútěšnější květy katolicismu a nenechat než plody plné hořkosti.

Začali popíráním dogmatu *o odpustcích*. Přátelé moji, jaká pravda se tají v tomto článku víry? Každý hřích zasluhuje trestu. I když jsem si opravdovým pokáním a upřímnou zpovědí vymohl na Bohu odpuštění hříchů, trest musím odpykat buď za živa nebo v očištcí. Ale Církev svatá přechovává poklad nekonečných zásluh Ježíše Krista, nezměrných zásluh Matičky Boží, svatých mučedníků, všech světců a světic Božích a všech duší čistých a zbožných. Ty zásluhy tvoří protiváhu lidských provinění, a mně je možno dobrými skutky, modlitbami, almužnou, sebezapřením ať jakéhokoli druhu získati podíl na těch zásluhách, dojíti odpuštění i časných trestů svých a vyprositi toto odpuštění i duším jiným i duším v očištcí. Přátelé moji, necítíte, co je v tom lásky a co útěchy? Popírat odpustky že znamená nerozumět lásce Boží? Jak je možno bouřit se proti učení, že za ubohé hříšníky, kteří nedovedou plně zadost učinit, spokojuje se Bůh pokáním spravedlivých, kteří dávají Bohu víc, než jsou povinni? Za otce, jenž se nemodlí, na Boha nevzpomene, ani slova lásky a úcty pro Něho nemá, Bůh bere v náhradu

slzy jeho zbožné ženy, modlitby jeho malého dítěte. Čistota jejich kryje hříchy jeho — a poněvadž by náhrada pouze lidská nestačila, staví Bůh do středu těch, kteří se modlí, kteří milují, kteří zásluhy za zásluhou si dobývají, svého božského Syna, aby zásluhy Jeho mohly se spojit se zásluhami našimi a dodaly jim ceny, jíž samy o sobě míti nemohou. Přátelé moji! Je možno opravdu zazlívati Bohu tolik dobroty? Je v tom něco nerozumného či dokonce nespravedlivého? Což nejedná i v obyčejném životě podobně každý, v jehož srdci je trochu lásky a trochu šlechetnosti?

A přece to dogma reformátoři zavrhli, popřeli možnost odpustků a nechali člověka s jeho chybami, s jeho nepatrnými zásluhami bez pomoci a bez přítele před tváří Toho, o němž apoštol praví: „Hrozná jest upadnouti v ruce rozhněvaného Boha.“ Bylo prý jich zneužíváno. Nepopírám — jen se táži: Čeho na světě člověk někdy nezneužil, které vznešené pravdy nezneuctil? — Opřít se tomu — to chápu, je to povinností každé poctivé duše — ale zavrhnout pravdu samu — rcete sami, je-li to správně a dovoleno?

Jakmile bylo popřeno dogma o odpustcích, nezdolnou a osudnou silou logiky musilo býti popřeno i dogma *o očištění* — a je to přece dogma plné nadpozemské útěchy! Zničte je, a nezbude než nebe nebo peklo. Musíš pak umřít naprosto čist, naprosto nevinně, a nebo dokonale s Bohem smířen

a naprosto ničím Jeho spravedlnosti nepovinován — nebo budeš věčně zatracen. Cítíte, drazí, co je v tom? Kolik lidí umírá tak blaženou smrtí? Přátelé moji, jistě z vás někdo již zatlačil oči některé bytosti nade vše milované; svůj vlastní život byli byste dali za život její, ale při vši lásce, kterou k ní máte, v úkrytu svého srdce vyciťujete, že leccos bylo v životě jejím, co bylo chybou, snad i velkým hříchem. Cítíte to a víte to, ale všechna bytost vaše bouří se proti pomyšlení, že by věčně měla býti zavržena, a že by Bůh spravedlivý i dobrotivý zároveň nevzal ohledu na vše, co se v ní dobrého tajilo. Církev katolická vám vychází vstříc: Čím strašlivěji vám líčí muka očistcová, tím silnější z těch muk vyrůstá jistota, že dobrotivý Bůh v hodině a chvíli, kterou určila Spravedlnost Jeho, zhasí ty plameny a duši očistěné otevře brány ráje. To všechno reformace zavrhlá, a těm, kdo milují, kdo bolestnými slzami nad něčí mrtvolou pláčí, nenechala než dvojí možnost: buď nebe nebo peklo. Zamyslete se nad tím — přiznáte jistě, že jsou okolnosti, za kterých tato myšlenka je přímo hrozná!

Reformace šla ještě dále; dotkla se i květu, nad nějž něžnějšího a dojemnějšího těžko si myslit — dotkla se i *modlitby za zemřelé*. Pravda ovšem, že i k tomu byla důsledností donucena; je to jeden z případů, kdy důslednost je trestem. Katolická Církev učí, že ani tehdy, když nám umře bytost nade všechno drahá, nemusíme státi

malomocně a zoufale nad její mrtvolou; dobře ví, jak malá je v tom útěcha, postavíme-li pomník, naklademe-li věnců a vzpomínáme-li co chvíli jména tak drahého a milého; zjevuje nám, že může láska naše vykonati neskonale víc. Dokud živa byla tato bytost drahá, obklopovali jste ji svojí láskou, chovali jste ji na svých loktech, tiskli jste ji ke svému srdci, dnes, kdy již odpočívá pod zeleným drnem, svými modlitbami, svými dobrými skutky, můžete jí pomáhat, jejím mukám očišťovacím ulevovat a nebeskou blaženost její usplnit. Rcete, drazí, jak je možno proti tomu bojovat? Jakže — Bůh mi dovolil, Bůh mi dokonce přikázal, ctíti, milovati a se vši něžností ošetřovati mého staříčkého otce, mou předobrou matku — ba nebylo třeba ani Jeho příkazu — mé srdce samo mluvilo o tom dosti hlasitě — a teď, když jsem jich pozbyl, když mi je vyrvala smrt, že bych chtěl a že bych mohl zazlívati Církvi, že umožňuje milovat je i dále a pomáhati jim? Což necítíme všichni, že to, co je hlubokým, vnitřným a nezdolným přáním mé duše, nutně se musí shodovati s vůlí mého Boha, jenž duši mou k svému podobenství stvořil?

Přátelé moji, všimli jste si kdy, že v naší svaté Církvi vedle každého dogmatu, jež svou přísností leká a děsí, stojí pokaždé dogma druhé, jeho přísnost zmírňuje a polekanou duši těší? V tom je právě tajemné ono kouzlo, jímž katolická víra uchvacuje lidské duše a si je podmaňuje.

Sudťte sami: Jisto jest, že není nic lásky hodnějšího nad našeho milého Pána Ježíše Krista. Jak se před Ním chvět, když vidím Jeho kříž, Jeho ruce a nohy hřeby probodené a božské srdce Jeho kopím protknuté! Jak nejásat štěstím, jak se k Němu nepřivinout vši radostnou důvěrou, když s kříže toho tolik lásky ke mně mluví? A přece jsou chvíle, kdy se naše duše i toho svatého kříže hrozí. Tak mě Spasitel miluje, a já jsem Jej tolik urazil, ty nohy a ruce já jsem svými hříchy zbodl, to srdce Jeho svaté já jsem svým nevděkem zranil! Jak se netrásti před Jeho pohledem a jak předstoupiti před Jeho potupenou tvář? V takových hořkých chvílích staví Církev mezi Krista a hříšníka láskyplnou prostřednici: *ženu, Pannu, Matku Boží a matku lidstva*. A hle, i tuto myšlenku, jakou jen Bůh v nekonečné svojí lásce mohl vymysleti, reformace zavrhla. Lekala se toho, že by úctou k Marii Panně úcta k Bohu trpěla, bála se toho, že by krûpěj vody, byť sebe čistší, sebe zářivější a byť vším jasem slunečního světla prozářená mohla se rovnat nesmírnému oceánu! A když Církev tuto útěšnou nauku o svatém prostřednictví, o mocné přímlově důsledně doplnila a vedle Matičky Boží jako přátele a pomocníky naše postavila anděly Boží, apoštoly, mučedlníky a všechny světce a světice Boží, všechno to reformace popřela a nechala člověka samotného, ode všech opuštěného státi před majestátem a nekonečnou spravedlností Boží. Nevěděla

a netušila, co všechno tím bere duši, jež opravdu věří a soudů Božích se leká!

A což, drazí moji, vzpomenu-li, co všechno dále vzala duši, jež cítí, že zhřešila proti velkým a svatým povinnostem, ať už k Bohu nebo ke člověku se těžce provinila? A kolik je nás tu, jimž by svědomí podobných výtek nikdy bylo nedělalo? Kolik je duší mezi námi, jež by neměly vzpomínek, jež zahanbují, pálí a tak nevýslovně bolí? Tu bolest dovedla ocenit Církev katolická, pro toto mučivé zahanbení měla porozumění, jako je má matka, když se jí dítě s planoucí tváří vrhá v náruč a pláče na jejím srdci bolestnými slzami. Zhřešil jsi, a to těžce; cítíš, že není možno s tak velkým proviněním obstát před Bohem Soudcem, — nuže, Církev se schyluje k tobě plna smutku a plna lásky a domlouvá ti, jak jenom matka domlouvati umí, abys ve sv. zpovědi kajícím vyznáním zasloužili si Božího odpuštění a poctivou vůlí zlomiti okovy hříchu, vymknout se poutům vášně znova si zasloužil milosti Boží! Drazí moji, není to myšlenka v pravdě božská? *A reformace i svátost pokání zavrhlá.* Co zbude pak duši, než vléci břímě hříchu dále, hledět zapomenout, hledět výčitky svědomí v sobě přehlušit a ubít — a namlouvat sobě, že Bůh ve svojí dobrotě nepotrestá a nezavrhne. Vzpomněli jste však kdy, drazí moji, že touto útěchou, jež nemá podkladu, útěchou, proti níž jasně a zřejmě mluví v Evangelii přísná slova samého Ježíše Krista,

člověk otupuje, hříchu zvyká a v něm se zatvrzuje? Ó, jak rozumím výkřiku *Mme de Staël*: „Co bych za to dala, kdybych dovedla kleknouti ke katolické zpovědnici!“ Rozumíte mu i vy? Nepřáli jste si ve chvílích hořkých výčitek, v mučivé nejistotě, zda Bůh odpustí, slyšeti z úst, jež mluví jménem Ježíše Krista: „Odejdi v pokoji, odpouštějí se tobě hříchové tvoji“? Přátelé drazí, pocítil-li kdo z vás podobnou touhu, o to prosím, neubíjejte jí v sobě, neumlčujte jí! Dnes snad vás od zpovědnice naší dělí ještě propast predsudků, tisícere důvody, jež se vám zdají nezdolnými; věřte mi však, stačí dotek milosti Boží, a vy uvidíte s úžasem, jak se to všechno rozpadne v nivec a v tom, co se vám zdálo nedůstojno vzdělance, uzříte náhle celé moře věčné lásky Boží a nadpozemské útěchy.

Nejbolestnější ránu zasadila však reformace lidským duším, že popřela *Nejsv. svátost oltářní*. Sám *Luther* ve své geniálnosti vyciřoval, co by znamenalo nechati duši lidských bez Boha skutečně přítomného, a učil, že aspoň při mši sv., ve chvíli proměnění, je Kristus na oltáři přítomen; *Kalvín* však, duch ledově chladný a střízlivý, zavrhl i to. Zapomněl či spíše netušil, že tím zmizí v jeho církvi nejen svrchovaný důvod k svatému životu, k upřímné lítosti, k silným, dobrým předsevzetím, ale že zmizí i to vnitřní, živé spojení s Bohem, jež je potřebou, snem a ideálem všech ušlechtilých duší. Netušil, že církev jeho bude

pak sadem, kde zpustošeny byly květy nejkrasší, a že zbudou jen trny, zařezávající se hluboko v každé jemné srdce.

Přátelé moji, zamýšlíme-li se nad tím vším, hledáme-li až posledních příčin podobného po-blouzení, dospějeme závěrku, že reformace prostě nedovedla unést celého křesťanství, bedra její že nestačila na břímě tak velké a tak vznešené. Křesťanství je láska, láska nekonečná, která se sklání k člověku nejen aby ho chránila, ale aby jej také svou krásou a silou unášela a k svatému nadšení strhovala. Jen to zkuste, zahleďte se katolickým pohledem na Kristův kříž a řekněte si: Ten, který se tu svíjí v smrtelných křečích, je Bůh a umírá z lásky a láskou — jsem jist, že ztrnete, do jakých výší zvedne vás najednou toto pomys-lení! Pýchou vyprahlo srdce lidské, smyslností se poskvrnilo a zneuctilo. Ke tvorům dovedlo sice zaplanout láskou až šílenou, ale pro Boha ne-mělo nic, ani jediného vroucího citu, ani jediné obětavé touhy. Přijítí musilo něco, nad čím ustrne a užasne, něco, co v něm vzbudí buď vášnivý od-por nebo mu vynutí proudy nadšených slz. Láska musila přijít — neboť jiné cesty k lidskému srdci není, ale láska, o jaké se lidstvu nikdy nesnilo. Nestačilo jen, aby to byla láska Boha k člověku, aby mu vyšla sama vstříc a byla něžná a vroucí nad všechno pomyslení — musila překročit všech-ny hranice, být silnou až k vášnivosti, být oběta-vou až k šílenství. Láska to musila být, při níž

nelze zůstat lhostejným: nenávidět jí budeš nebo před ní na kolena padneš — potupíš ji a zneuctíš, anebo jí svůj všechnen život zasvětiš. Taková je láska kříže. Spasiteli našemu nestačilo se snížit, dát se bičovat a trním korunovat — umřít chtěl, krev svou do poslední krůpěje chtěl prolít pro člověka a skrze člověka. I za toho chtěl umřít, jenž Jej bude ulicemi jerusalemskými vléci, i za toho, jenž Jej přibíjet bude na kříž, aby božská smrt Jeho byla i vykoupením i odpuštěním zároveň. Přátelé moji, je možno takové lásce odolat? Divíte se, že srdce lidské také začalo Boha milovat a v Něm a pro Něj že začalo milovat i člověka? Za všechny umřel, tedy i za nepatrné, chudé a hříšné, zemřel za tvého otce, za tvou matku — za tvoje bratry. Ta kolébka, v níž dřímá tvoje dítě, ten milý tvůj domácí krb, jehož strážkyní je tvoje dobrá žena — to všechno je zalito krví tvého Boha, to všechno je zatopeno proudy Jeho lásky — a ty bys toho všeho nemiloval? Cítíš, že Kristu porozumět, Krista dovésti milovat že znamená svatou, velkou láskou milovat své děti, svou ženu, své rodiče, svou vlast a celé lidstvo?

Toho všeho reformace nepochopila; její Bůh je rozumný, klidný, nepřítel všeho přílišného; nedivím se, že i poměr člověka k Bohu je stejně střídlivý. Šílenstvím je slib čistoty z lásky k Bohu, šílenstvím odepřítí si rodinného štěstí — reformace slib ten zavrhl. A šílenstvím svůj život všech zasvětit chudším tak ošklivým mnohdy ve

svých neduzích a bídě a tak nevděčným kolikrát za všechny služby — reformace té oběti nežádala. Nezná a nechce znát, z čeho vyrostli naši apoštolové, naši mučedníci, zavrhlá myšlenku, že by mohlo býti štěstím, a to svrchovaným štěstím, dáti se všecek Bohu a trpícímu člověku, jít a obětovat své mládí, své jmění, všechny pozemské touhy a naděje, sloužiti beze vší naděje v lidskou odměnu, beze všech nároků na lidské uznání, sklízet nevděk a potupu, jako ji sklízel Božský Spasitel a milovat Boha a milovat lidstvo tím vroucněji, čím těžší je tato láska a čím více obětí stojí.

Opakuji: reformace nedovedla unést celé tíže a vší krásy křesťanství — nedivte se, že se tříští a rozpadává její dílo. A otázkou budoucnosti není a nebude katolictví či reformace, otázkou jedinou, o niž se vede boj, a bude dále vésti, je: katolictví či nevěra. Buď k Ježíši Kristu, ale plně a cele, se vší útěchou a krásou víry v Něho, ale i se vší věrností v plnění vůle Jeho — anebo proti Němu na celé čáře, v rodině i ve škole, v životě státním i v soukromí. Ani u nás není jinak a nemůže býti jinak. Jak se rozhodnete, nevím, ale tolik vím, že ze svého rozhodnutí zodpovídáme se všichni jednou svému Bohu. Hleděl jsem svými přednáškami vám rozhodnutí ulehčit, snažil jsem se přesvědčiti vás, co je krásy a co je pravdy v té naší Církvi Boží a modlíval jsem se pak denně za vás, aby má slova padla v půdu úrodnou a

vypučela v ní v ovoce silného přesvědčení a oddané k Církvi lásky. S pomocí Boží dokončil jsem svůj úkol, ponechávaje Bohu, aby májovým deštěm svých milostí zvlažil to símě a dal mu vzklíčit a vzrůst. Drazí moji, i vy se za to modlete — vší silou své duše věřím v lásku a dobrotu Boží a proto vím, že našich pokorných modliteb neoslyší! Amen.

OBSAH.

Ježíš Kristus.

I. Kristus je Bůh: Tvrdí to, a svět mu uvěřil	7
II. Povaha ducha Kristova	21
III. Síla myšlenky a vůle Kristovy	35
IV. Jakými prostředky Kristus své dílo provedl?	49
V. Úspěchy apoštolů zřejmým zázrakem	63
VI. Kristus žije ve svém Evangeliu a ve svém kněžstvu	75
VII. Kristus potřebou lidského ducha	88
VIII. Kristus potřebou lidské vůle	101
IX. Kristus potřebou lidského srdce	114
X. Cesta ke Kristu. 1.	126
XI. Cesta ke Kristu. 2.	140

O Církvi katolické.

I. Přežila se už víra katolická?	157
II. Lze víru nahraditi vědou?	170
III. Potřeba mravního života	183
IV. Obsah mravního zákona	196
V. Mravní obrození lidstva církví katolickou	208
VI. Je ku mravnosti třeba náboženství?	222
VII. Jak vysvětliti si porážky církve katolické?	234
VIII. Porážky Církve katolické jsou její slávou	246
IX. Katoličnost Církve	260
X. Nezměnitelnost nauky Církve	275
XI. Svatost katolické Církve	287
XII. Samospasitelnost Církve	300
XIII. Neomylnost Církve	313
XIV. Církev katolická a reformace	325

- V o h n o u t F r., *Katechetická kázání* čili Výklady věro-
a mravoučné, jež vzhledem k potřebám lidu za doby naší
podává. — Svazek I. Apoštolské vyznání víry. Druhé
doplň. vyd. 3 K 60 h; svazek II. O svátostech, 2. vyd.
3 K 20 h; svazek III. O přikázáních Božích a církevních.
3 K; svazek IV. O křesťanské spravedlnosti 3 K; svazek V.
O počtě Boží v církvi katolické 3 K.
- *Řeči biblické a historické* o vykoupení lidstva. 2 díly.
a 2 K 64 h.
- Z a h r a d n í k J. T h., *Zdárné děti*. Řeči postní. 1 K 40 h.
- H e i n e n A., *Moderní názory ve světle Otčenáše*. Osm před-
nášek. Přeložil L. Novotný. 1 K 20 h.
- K l u g D r. J., *Otázky životní*. Autor. překl. Dr. Ferd. B.
Černovského. 2 K 80 h.
- D a n ě k F r., *Kapitoly o manželství*. 1 K 20 h.
- F o e r s t e r F r. W., *O nezbytnosti nábožensko-mravního
základu v paedagogice*. Přel. Ferd. Romportl. 30 h.
- W i b b e l t D r. A u g., *Kniha o čtyřech pramenech*. V rouše
českém podává Dr. Ferd. B. Černovský, — O. s. Aug.
2 K 20 h.
- J e ž e k J., *Na cestu životem*. Pobídky, rady a výstrahy
v příkladech mládeži i dospělým podává. 1 K 40 h.
- D e s c h a m p s A l f r e d, T. J., doktor lékařství a pří-
rodních věd, *Současný zázrak* (Petr de Rudder). Dle čtvrtého
vydání s povolením spisovatelovým přeložil Fr. Vaňous,
církev. kněz v Chicagu. 70 h.
- Č e r m á k J o s e f, *Důkaz i obrana náboženství katolického*.
Zvláště pro vyšší třídy škol středních i pro vzdělávací ústavy
učitelské sepsal. 2 K.
- F r e u n d J i ř í, C. Ss. R., *Moderní hesla protináboženská*.
Zčeštil prelát Dr. Jan Nep. Sedlák. Druhé opravené vydání.
80 h.
- *Volnost, rovnost, bratrství*. Přeložil Jos. Fr. Rejzek. 32 h.
- J e ž e k J a n, *Obrana víry*. 50 h.
- Blahosl. Edmunda K a m p i a n a, mučedníka z Tovaryšstva
Ježíšova, *Desatero důvodů* o pravosti víry katolické proti
sektám novověkým. Druhé vydání. S přiloženou chvalo-
řečí téhož blahoslavence na sv. Václava. Vydal P. Ant.
Rejzek T. J. 60 h.
- L e n z, D r. A n t o n i n, *Apologie sněmu Kostnického* v při-
čině odsouzení 45 vět Jana Viklífa. Na základě spisů Jana
Viklífa napsal —. 1 K 20 h.
- *Mariologie* čili Učení církve katolické a v církvi chované
o Matce Boží. 1 K 80 h.

- Moravia, Georgius de, *Katolíci! Čechové!* Na stráž proti nepřátelům náboženství a nábožensko-mravní výchovy. Essay objektivní a populární. S otištěným pastýřským listem Jeho Em. ndp. kardinála Lva Skrbenského z Hříště, knížete-arcibiskupa pražského. 20 h.
- Pecci, Joachim kardinál, *Církev a vzdělanost*. Dva poslední pastýřské listy biskupa perugijského Joachima kardinála Pecciho, nyní slavně panujícího papeže Lva XIII. Přeložil Vojt. Kameš. 50 h.
- Podstránský J. B., *Člověk bez náboženství*. Dle starého němec. spisu vzdělal —. 72 h.
- Pošmurný Josef, *O náboženské lhostejnosti*. 50 h.
- Pošmurný Dr., Josef, Ord. Crucig., *Vraťme se k zásadám křesťanským*. 50 h.
- Rohling, Dr. Aug., *Deus in vobis operatur velle*. Philipp 2. 13. Ad Aureliam Apostatam ejusque socios epistola. 40 h.
- *Škola konfessionální*. Důvěrné listy bratru tří bodů. Věnováno vysoké říšské radě ve Vídni. Autorisovaný překlad. 30 h.
- Samsour, Dr. Josef, *Tři časové otázky*:
1. Možno-li svět odkřesfaniti?
  2. Církev a věda.
  3. Poměr státu k církvi. 90 h.
- Kovář Em., *Zasvěťme se božskému Srdci Páně!* Všem jeho ctitelům na uváženou podává —. 1 K 20 h.
- z Liguori, Sv. *Alfonse Marie*, učitele církve sv. a zakladatele kongregace nejsv. Vykupitele, *Cesta spásy* a nábožné úvahy o rozličných článcích života duchovního. Z vlastiny přeložil P. Fr. Sal. Blažek. 1 K 70 h.
- *Ejhle Beránek Boží!* Úvah a rozjímání o umučení Ježíše Krista část třetí. Z vlastiny přeložil P. Fr. Sal. Blažek. 1 K.
- *O oběti Ježíše Krista* s krátkým výkladem mešních modliteb a přípravná rozjímání na mši sv. a poděkování po mši sv. s církevními modlitbami. Z vlastiny přeložil P. Fr. Sal. Blažek. 1 K, váz. 1 K 60 h.
- *Chvály Mariánské*. Na jazyk český vyložil Vojtěch Šrámek. Druhé opravené vydání. 2 K 60 h.
- *Láska duší* neboli vroucí úvahy o umučení Ježíše Krista. Z vlastiny přeložil P. Fr. Sal. Blažek. 1 K 20 h.
- *Pravá nevěsta Ježíše Krista*. Dle sepsání sv. Alfonsa Marie z Liguori volně do češtiny přeložil Dr. Karel Lev Řehák. Díl I., 3. vyd., 2 K 40 h, váz. 3 K 20 h; díl II., 2. vyd., 2 K, váz. 2 K 80 h.

- Dąbrowski, Ks. Tomasz, Sedm slov Kristových s kříže. Řeči postní.** Přeložil a kázání na Velký pátek připojil Jan Mottl. 90 h.
- Dlask Antonín, Sbírka krátkých řečí duchovních na všechny neděle a svátky roku církevního.** Ročník I., dva svazky: Svazek I. 2 K, svazek II 1 K 60 h; ročník II.: Svazek I. 2 K, svazek II. 2 K.
- Drábek Jan, Řeči postní.** Postní rozjímání o pobožnosti křížové cesty. Zpracoval a přednesl — . . . . . 80 h.
- Dvorecký Jan, Duchovní řeči na neděle a svátky roku církevního, jež dle Veitových klassických spisů homil. vzdělal a vydal —.** Díl I.: Období vánoční. . . . . 3 K 20 h.
- Hakl B. Fr., Krátké řeči při oddavkách a při pohřbech, jež při rozličných příležitostech činil —.** . . . . . 1 K 20 h.
- **Mučednické nástroje Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista.** Sedmero postních řečí. Výňatek z časopisu „Pastýř duchovní“. Cena . . . . . 70 h.
- **Osnovy, výklady a řeči duchovní na všechny neděle a svátky roku církevního.** 3 díly. Snižená cena . . . . . 6 K.
- **Řeči liturgické o slavnostech a svátcích roku církevního s výkladem připadajících obřadů, jež ku svým přífařencům činil —.** Dva svazky. Svazek I.: Řeči 38 od 1. neděle adventní až do nanebevstoupení Páně, čili kruh vánoční a velikonoční. Svazek II. Od neděle 6. po velikonoci až do poslední neděle po sv. Duchu, čili kruh svatodušní. Řeči 35 a připomenutí. Sniž. cena 2 K.
- **Řeči postní, a sice o křížové cestě a o svátosti sv. pokání.** Cena . . . . . 70 h.
- Hakl B. Fr., Řeči postní o sedmi slovích Krista Pána na kříži, jež měl ve chrámu Páně v Hořicích —.** . . . . . 1 K.
- **Výklady a řeči duchovní na všechny neděle a svátky roku církevního i některé řeči příležitostné.** 3 díly. Sniž. cena 7 K.
- Jatsch, Dr. Josef, Tři sta krátkých ranních promluv na všechny neděle roku církevního od kněží kongregace sv. Pavla. Dle anglického od —.** Dva díly za . . . . . 7 K 20 h.
- Jedlička Ladislav, Postní kázání. „Co se vám zdá o Kristu?“ „Či jest syn?“** . . . . . 80 h.
- Ježek Jan, Přírodopis na kazatelně. Řeči pro školu a chrám.** Dva svazky. Snižená cena. . . . . 1 K.
- **Dvojitý cyklus řečí postních: „Kříž Kristův v obrazech.“ Šestero řečí postních. „Rány Kristovy v obrazech.“ Šestero řečí postních.** Druhé opravené vydání. . . . . 70 h.
- Jirásko Fr., Mariánská galerie. Májové promluvy.** . . . . 2 K.
- Karpovič M., O životě věčném. Kázání postní. Z polštiny vyloužil Fr. Vávra** . . . . . 70 h.
- Kazatelé slovanští. S pomocí několika bratří duchovních vydává Antonín Mužík. Svazek IV. s přílohou „Stručný dějepis literatur slovanských.“** Snižená cena . . . . . 5 K.
- Macek Václav, Řeči při prvním sv. přijímání.** . . . . 1 K 60 h.

- Macek Václav**, Výklad evangelních parabol. Promluvy, jež napsal — . . . . . 1 K 44 h.
vázané . . . . . 2 K 04 h.
- Mariale parvum**. Májová rozjímání Arnošta z Pardubic, l. arcibiskupa pražského. 2 cykly. Sestaveno dle jeho ‚Mariale‘ od prof. Dr. Fr. Endlera. Podává v jazyku českém Jan Ev. Hlačík. 2 K 40 h.
- Markrab Klement**, Cyklická kázání. Cyklus I. „O bohu vůbec“. 24 řečí na neděle a menší svátky od neděle I. adventní až do neděle V. po velikonoci. . . . . 1 K 60 h.
- **Matka Boží, pomocnice křesťanů**. Třicet dva výklady k májové pobožnosti. . . . . 1 K.
- **Sváteční kázání** na všechny zasvěcené svátky roku církevního, jakož i na Velký pátek a na den Dušiček. . . . . 4 K.
- Otman Karel**, Oslava svátosti stavu manželského řečmi a rozmluvami při oddavkách. Sepsal a na oslavu a památku vznešeného sňatku JJ. c. a k. Výsosti korunního prince Rudolfa a belgické princezny Štěpánky vydal — . . . . . 80 h.
- Pastýř duchovní**. Časopis kněžstva česko-slovanského. Vycházel v měsíčních sešitech o 4 arších. Starší ročníky možno obdržeti ve snížené ceně. Ročník II—IV. (redakcí Dra. Mik. Karlacha) po . . . . . 2 K.
- Podlaha Jan**, Blahoslavená Panna Maria jest Apoštol, Královna Apoštolů, neomylná Učitelkyně náboženství katolického, naše Láska a po Bohu největší Naděje naše, nebo Význam zjevení blahosl. Panny Marie v Lúrdách 1858. Řeč na obranu úcty Mariánské a náboženství katolického, již sepsal — . . . . . 60 h.
- **Ježíš, blaho a spása naše jediná**. Postní řeči s dodateční řečí na vzkříšení Páně. . . . . 1 K.
- **Ke komu půjdeme?** Sedmero postních řečí, s dodateční řečí na Zvěstování blahosl. Panny Marie. . . . . 1 K 10 h.
- **Dvě časové řeči: Kdo a kým jest kněz katolický?** Primiční kázání a Sedm slov blahosl. Panny Marie o slavnosti nanebevzetí Panny Marie, jež sepsal a činil — . . . . . 50 h.
- **Obrazy z umučení a smrti Páně**. Svatopostní řeči. 1 K
- Růžička Karel**, Sbírka kázání na všechny neděle a svátky roku církevního. 2 díly. . . . . 7 K 60 h.
- Škoda Jan Karel**, Ježíš Kristus, vzor dokonalosti. V sedmeru postních řečí k následování představen od —. 2. vyd. 1 K.
- Šrámek Vojtěch**, Řeči o modlitbě. Svazek I. O modlitbě vůbec. Druhé opravené a rozmnožené vydání. 2 K. — Svazek II. O modlitbě Páně. První tři prosby. 2 K 80 h. — Svazek III. O modlitbě Páně. Čtvrtá prosba či Náprava society. . . . . 3 K.

Cyrillo-Methodějské knihkupectví
Gustav Franci v Praze-I., Melantrichova ul. 536.
(Palác Městské spořitelny).